

АНРИ АРДЕЛ

ПРОБУЖДАНЕТО
НА ЛЮБОВТА

Библиотеката ЗНАЕ

15

АНРИ АРДЕЛ
ПРОБУЖДАНЕТО НА
ЛЮБОВТА

chitanka.info

Романът „Пробуждането на любовта“ на популярния френски писател Анри Ардел ще ви срещне с мечтателната девойка Жилиан, която свързва живота си с талантливия скулптор Ришар Воврей. Съпругът ѝ не може да се раздели с предишната си любима и Жилиан попада в класически любовен триъгълник.

Но откритата и честна душа на младата жена не може да търпи фалша и измамата, затова се опълчва срещу тях.

„Пробуждането на любовта“ е роман за една изстрадана обич, която се ражда след изпитания и превратности.

ГЛАВА I

— Е, Воврей, какво мислите за моя Бретан? — запита весело госпожа Таени. За да вижда по-добре слънчевия пейзаж, тя бе опряла хубавата си белокоса глава назад, на облегалото на стола.

Ришар Воврей пое дълбоко свежия въздух, наситен с миризмата на морето и на тревите, които лятното слънце изгаряше.

— Вашият Бретан, госпожо? И аз като всички ще стана поклонник на тази местност. Тя прилича толкова на жена! Тя е привлекателна и вероломна. Нейните усмивки и нейните тъги са тъй подкупващи, че ни карат да ѝ прощаваме всички други недостатъци. Аз съм ви признателен, че ме повикахте, госпожо!

Той говореше шеговито. Очите му гледаха с почти чувствена наслада бляскавия хоризонт на залива Сен Каст, който искреше под слънчевите лъчи.

Госпожа Таени посрещна с доволна усмивка възторжените думи на госта си.

— Ах, значи моят любим Бретан ви е пленил до такава степен? Толкова по-добре. Тогава, надявам се, че времето, което ще прекарате тук, за да изваяте бюста на една досадна, стара жена, няма да ви се види много дълго. Наистина, що за нещастно хрумване имаха моите деца да искат един такъв спомен за майка си...

Той се усмихна и усмивката му откри хубави зъби, които вероятно лакомо отхапваха от всички плодове на живота. Той беше от тези, за които жените казват още при първия поглед: „Хубав мъж!“ Беше висок, кестеняв, с живи и иронични очи.

Воврей отговори съвсем искрено на госпожа Таени, чието лице все още бе запазило нещо от чара на младежките години:

— Драга госпожо, когато намеря някой хубав модел, аз се чувствам толкова щастлив, че не искам нещо повече от живота... поне за момента.

— Да, да... разбирам... Безполезно е да настоявате... Между нас казано, млади човече, за вас ще бъде от полза да прекарате известно

време сам с една стара жена като мен, защото струва ми се, че животът в Париж ви е преуморил. Не се шегувам, Ришар, вие изглеждате отслабнал.

Госпожа Таени се държеше майчински с младия човек, защото той беше приятел от детинство на сина ѝ, който в момента се намираше в Индокитай на военна служба. Ришар ѝ беше особено скъп, понеже ѝ напомняше за отсъстващия.

При забележката на домакинята лицето на Воврей изгуби за миг веселото си изражение. Но той отговори все така шеговито:

— Вярно е, че нашият трескав живот не може да ни докосне, без да остави своя печат... Но какво от това! Аз чувствам у себе си сили да понеса още много нещо. А тук, сред спокойствието на вашия Кер Армор, аз ще се превърна в един дисциплиниран момък, точно такъв, какъвто искате да ме видите.

— Тогава ще бъда много доволна, моето момче. Впрочем вие няма дълго да се радвате на спокойствието на Кер Армор. След няколко дни ще пристигнат зет ми, дъщеря ми и внуците, а няма да закъснеят да ги последват и някои приятели. Тогава ще имате спътници за разходките и няма да ви бъде толкова скучно.

— Много ще ми бъде приятно, но чудно, тук самотата никак не ми тежи.

— Чудесно, лесно е човек да угоди на такъв невзискателен гост като вас. Не забравяйте, че имате на разположение и моята библиотека. Там ще намерите всичко — и стара, и съвременна литература и много модерна дори... Ах, по този повод... познавате ли тази книга, която току-що получих.

Тя взе от масата една още неразрязана книга.

— „Езически химни“, новата стихосбирка на принцеса Арвенеско... Чели ли сте я? Харесва ли ви?

— Да... но когато съм в по-особено настроение.

Тонът му беше рязък. Думите бяха произнесени след известно мълчание. Те сякаш бяха изговорени с известно усилие. Госпожа Таени не беше наблюдателна. Нейните собствени впечатления и мисли я поглъщаха твърде много, за да може да долови тези на другите. Тя повтори закачливо:

— По-особено настроение? Какво настроение? Предполагам, че въпросът ми не е нескромен?

— Какво настроение? — младият човек се усмихна иронично. — Настроение, в което нямам желание да бъда друго, освен човек-животно, жаден за усещания, каквито и да са те, от най-изтънчените до най-грубите!

— Охо! Нима? — възкликна заинтересувана госпожа Таени. — Значи стиховете на госпожа Арвенеско ви доставят тези... тъй разнообразни усещания. Тогава аз не зная какво мнение да имам за тази тъй известна поетеса, ако е вярно, че „стилът е самият човек“... Вие я познавате само от произведенията ѝ или...

— Не само от тях... Аз бях канен няколко пъти в дома ѝ.

— Що за жена е тя?

— Рускиня, отраснала в Париж, която преди доста време се омъжила за един румънец.

— Това е достатъчно относно произхода ѝ, но какво ще ми кажете за личността?

— Една езичница, чувствителна към красотата, обличана от най-добрите парижки шивачи и притежаваща забележително дарование.

— Образът е пълен... Осведомихте ме чудесно! — госпожа Таени се смееше от все сърце. — А ако съдя по снимките, появили се в списанията, тази езичница има тяло на нимфа! Правя това сравнение от митологията, понеже вие я нарекохте езичница.

— Имате право, госпожо... Природата е надарила принцеса Катерина Арвенеско с несравнима външност... и нейните рокли я събличат достатъчно, за да могат тези, които знаят да си отварят очите, да се уверят в това. Тъй като не съм съпруг на принцесата — впрочем тя се е развела вече, — аз ценя готовността, с която тя оставя хорските очи да се радват на красотата ѝ.

— Воврей, вие говорите като строг моралист! Все пак, като човек на изкуството, трябва да бъдете признателен на Катерина Арвенеско за радостта, която ви доставя!

— О, вярвайте ми, госпожо, аз се наслаждавам неизказано много на нейното гъвкаво и крехко тяло... на опасния чар на нейната хубава и извратена глава, на нейния ум...

Макар че Воврей говореше съвсем спокойно, от време на време иронията в неговите уста добиваше особена острота, която внезапно направи впечатление на госпожа Таени. Тя погледна с любопитство младия човек и забеляза:

— Моето момче, струва ми се, че сте прекалено строг към тази млада жена!

— Строг? Не намирам, госпожо! Нима не ви казах, че понякога съм склонен да се опивам от езическия блясък на нейните творби? Признавам в нея поетесата, влюбена в природата, но не мога да не отбележа и обстоятелството, че тя се интересува твърде малко от всичко, което засяга морала!

Той млъкна рязко. Зъбите му захапаха долната устна.

— А като жена? — настоя госпожа Таени, разочарована от внезапното му мълчание.

— Като жена... може би не съм в състояние да преценя правилно, но щом искате и понеже се касае за една поетеса, ще ви поверя, че за мен тя е нещо като въплъщение на възпетите от нея опасни, омагьосани дъщери на смъртта.

— Които сирени са толкова привлекателни, нали, Ришар, че вие, бедните мъже, почти никога не устоявате на техния зов? Не се защитавайте. Аз няма да се опитам да узная тайните ви. Ах, ето на, сега ще се отърсите от моите любопитни въпроси. Свещеникът идва да ми направи обичайното си седмично посещение.

Тя махна с ръка на свещеника, който се задаваше по алеята. Той беше закръглен, имаше селски вид и въпреки палещото слънце носеше шапката си в ръка.

Ришар стана.

— Няма да се сърдите, ако ви оставя насаме със свещеника, нали, госпожо? В това време аз, неверникът, ще отида да видя морето по-отблизо.

— Вървете, приятелю, вървете. Тук вие сте напълно свободен. Ако ви е приятно, в пет часа може да се върнете за чая.

— С най-голямо удоволствие ще изпия една чаша заедно с вас, госпожо.

Той целуна ръка на старата жена, поздрави свещеника, чието червендалесто лице лъщеше под белите коси и се отдалечи.

Ако старата му приятелка го бе погледнала в този миг, тя щеше още повече да се учуди на отпечатъка, който последните месеци бяха оставили върху лицето му. Но тя гледаше вече новия посетител с усмивка на уста.

Младият човек се промъкна сред лехите с цветя и тръгна по една широка кестенова алея, която слизаше право към морето, яркосиньо и окъпано в светлина.

Но неговите очи не виждаха вече нищо. Един случаен разговор бе докоснал незарасналата рана...

ГЛАВА II

Какво бе накарало госпожа Таени да произнесе това име, което сега звучеше в ушите му като тревожен камбанен звън сред бурята на събудените спомени?

Той бе казал, че познава Катерина Арвенеско, той бе ваял дори лицето ѝ. Но Ришар имаше в дома си една статуетка, която познавачите смятаха, че е истински шедьовър. Тя дръзко показваше едно чудно женско тяло, изящно и гъвкаво. Това тяло му напомняше за незабравими часове на страст, на лудост...

Защото тази жена, която едва ли можеше да се нарече хубава, опиваше като тежките и замайващи парфюми, които отслабват волята. С ум на интелектуална, с изтънчен усет към изкуството, под маската си на светска жена тя оставаше едно диво, първобитно създание със своята пълна аморалност, с вслушването си във всяка прищявка на своята пламенна и непостоянна природа, отричаща всички закони.

Беше време, когато като много други Ришар бе лудо влюбен в нея. Той беше завладян до такава степен, че макар и да знаеше какво е тя, не се питаше къде ще се озове, като се събуди. Тогава и Катерина изглеждаше влюбена в него.

После, един боже ден тя бе изчезнала, подмамена от някаква нова прищявка. Той бе предупреден само с няколко реда, с които тя го отстраняваше от пътя си като досадна вещ.

Може би, ако тя не беше заминала, той щеше да опита и невъзможното, за да я запази, но отсъствието подкрепи гордостта му. Ришар реши да отвърне с презрение на презрението на тази жена, за която все още жадуваше, реши да ѝ докаже на всяка цена, че бе успял да се освободи от нея.

Вече един месец младият мъж носеше мълчаливо в сърцето си тази рана, която го правеше неспособен, за каквато и да е работа. Той не можеше да се овладее. Неговата воля, свикнала да побеждава, се сблъскваше с някаква неуловима сила.

Ето защо поканата на госпожа Таени беше за него едно благотворно разнообразие. Сред развлеченията, които пътуването доставяше болката изгубваше своята острота, притъпяваше се. И ето, че сега думите на госпожа Таени отнесоха повърхностното успокоение, възкресиха отстранените за кратко време образи и заедно с тях горещо желание за отплата.

Ришар вървеше все напред. Но обзет от треска, той не чувстваше хладния дъх на морето. Паркът беше останал далече зад него. Наоколо му имаше големи пространства, обрали с тръстики.

Пътеката, която той следваше наслуки, спря пред пътя, който я пресичаше и се спускаше към морето между две редици дъбове, изкривени малко от непрестанните ветрове.

Едва сега потокът на мислите му спря. Една група, спряла на кръстопътя, привлече погледа му. Три същества: една стара жена със слабо и тъмно лице, набраздено от бръчки, до нея, сгушено в избелялата ѝ пола, босоного хлапе, дрипаво и слабо... и до тях, сложила ръка на детското рамо, прозиращо под скъсаната риза, девойка, която се различаваше напълно от тях и по облеклото, и по вида си. Тя се беше навела към бедната жена и детето и говореше нещо.

Имаше някаква особена прелест в това наведено тяло, в чистата линия на профила, в усмивката.

Тя приказваше на старицата мило, като приятелка. Очевидно девойката им помагаше, но колко сърдечно, колко дружелюбно се държеше! Ръката ѝ помилва главата на момченцето, а после стисна набръчканата десница на старата жена.

— Красива картина на милосърдие! — помисли си той. — Коя ли е тази девойка? Госпожа Таени сигурно ще знае.

Той беше вече близо до тях. Те се разделиха. Девойката се запъти към селото. Когато тя стигна до него, Ришар срещна спокойния поглед на големите и тъмни очи, които се спряха разсеяно на него. Младият мъж се обърна. Тя се отдалечаваше с бързи, ритмични крачки. Несъзнателно той тръгна след нея нагоре към селото.

Младият човек разглеждаше като познавач елегантната извивка на раменете, закръгления ханш, очертанятията на главата и на тъмните коси.

Пътят го изведе в самото сърце на селото, пред черквата. Ришар видя, че непознатата влиза вътре.

Той се спря. Неловко му беше да се подчини на любопитството и да последва девойката и в Божия храм. Но колебанието му трая малко, защото той беше свикнал да върши всичко, което му доставя удоволствие, а сега любопитството особено го притегляше и го накара да забрави за миг себе си.

Младият мъж повдигна рамене и се запъти към входа. Вътре беше хладно. През пъстрите прозорци проникваше златиста светлина.

Миризма на тамян, на цветя, на зеленина се носеше под сводовете от бял камък.

С бързи крачки Воврей обиколи скромната черквица, в която нямаше никакво художествено произведение. Скоро той откри непознатата до една колона. Тя изглеждаше съсредоточена в себе си.

Ришар извади блокчето си и започна да я скицира. Той бе изгубил всяка представа за времето.

Най-после непознатата вдигна глава. Младият човек се уплаши да не бъде изненадан. Той затвори бързо албума и излезе от черквата.

Едва тогава Ришар реши да се завърне в Кер Армор. Той не знаеше как ще се извини на домакинята, защото часът за чая отдавна бе минал.

ГЛАВА III

Госпожа Таени беше все още на терасата. Свещеникът си беше отишъл. Старата жена плетеше машинално. До нея на масата с жълта покривка все още стояха приборите за чай.

Когато чу стъпките на Ришар по пясъка, тя вдигна глава и го посрещна със смях:

— Вовреј, драги момко, не се сърдете, но свещеникът и аз не можахме да ви дочакаме и изпихме без вас чая си. Впрочем добре сме направили, защото сега щеше да е студен като вашия!

— Много се извинявам, госпожо, че закъснях толкова, но стана съвсем неволно... Надявам се, че няма да ми се сърдите.

— Успокойте се, не ви се сърдя ни най-малко, жалко само за чая. Вижте все пак дали може да се пие, ако ли не, ще поръчам да ви донесат друг. А сега, разкажете ми как прекарахте! Нима свещеникът ви накара да избягате толкова далече?

Ришар привлече едно сламено кресло към масата и взе чаша чай.

— Аз пропилях времето си в безцелно скитане из околността, госпожо... и имах една чудесна среща.

— Нима? Я гледай. И кого срещнахте?

— Едно младо момиче, което помагаше по много мил начин на една старица и едно момченце...

— И как изглеждаше момичето?

— Тъмнокосо, много изящно...

— Тогава трябва да е госпожица Тревенек...

— Ах, не се съмнявах, че вие ще ме осведомите веднага!

— Драги ми Ришар, откакто съм вдовица, вече седем години, аз прекарвам всяко лято тук и смятам, че би било непростимо, ако не познавам съседите си. Знаете ли, никак не ме учудва, че Жилиан ви е направила впечатление.

— Жилиан! Какво странно име! Познавате ли я добре?

Закачлива усмивка заигра по устните на госпожа Таени.

— Наистина, Ришар, впечатлението е било много силно!

Воврей също се усмихваше, но не изглеждаше весел.

— Госпожо, моля ви, не правете никакво погрешно заключение от моите въпроси. Вие знаете много добре, че аз съм един преситен мъж! Самата вие сте ме упреждали неведнъж за това! Но в замяна на това аз съм скулптор, който съвсем не е преситен и обича хубавите форми... А пък въпросното младо момиче се отличава с рядка хармония на линиите и движенията. Аз я видях да се движи, да навежда глава, да стои неподвижна и веднага у мен се породило желание да взема глината и да създам едно младо тяло, подобно на нейното. Това е всичко!

Госпожа Таени не отговори нищо. В този миг тя беше заета с улавянето на няколко изпуснати бримки. Щом като успя да ги наниже на куката, тя вдигна глава към Воврей.

— Ришар, ако имате желание, аз мога да ви представя на вашата хубава непозната.

— Близка ли сте на семейството?

— Не особено, защото Тревенек са доста затворени хора. Впрочем семейството се състои само от дядото, стар чудак, който живее като калугер и събира стари ръкописи. Той влага големи суми в хубавата си сбирка. Освен това събира красиви украшения, мебели и картини от средните векове, любимата му епоха... Той е вдовец и живее заедно със сестра си, госпожица Мари-Антоанет, която понася с кротост и снизхождение неговите мании... Тя е известна на бедните от цялата околност.

Ришар слушаше с удоволствие. Той запита:

— Значи моята непозната живее между тези двама старци?

— Да, откакто се е върнала от пансиона. Оттогава има три години, ако не се лъжа... Тя е сираче.

— И не напуска никога Тревенек?

— Не, почти никога! Когато съм тук гледам да я привлека при нас... Но тя изглежда напълно доволна от съдбата си; тя обожава Бретан, старата им къща, подобна на музей, изпълнена с чудни богатства. Казват, че била незаменима секретарка за своя дядо и че се интересувала не по-малко от него от старите поеми и келтските легенди... Наистина, сякаш тези хора принадлежат на друго време... Местните жители обичат много малката и я почитат като млада и щедра владетелка... Те се гордеят с нея... И знаете ли, нито на дядо й

и леля й, нито на нея самата минава през ума, че един ден, и то не много далече, тя ще трябва да се омъжи, да стане съпруга и майка...

Воврей слушаше думите на госпожа Таени и имаше чувството, че чете някакъв роман за провинциалния живот.

— О, ако госпожица Тревенек е богата, все ще се намери някой млад бретонец, който ще й напомни, че семейният живот не е весел.

— Да, но много се съмнявам дали ще остане богата с колекционерските наклонности на дядо си. Във всеки случай той ще й завещае цялата си сбирка, а това не е малко. Но знаете ли, Воврей, ако имате желание да видите всички чудеса, които той е събрал, аз ще ви заведа в Тревенек. Старият страшно обича да показва своите съкровища на истински познавачи, а не може да се отрече, че вие сте такъв!

— Госпожо, много сте мила. Разбира се, стига да е възможно, аз бих посетил с най-голямо удоволствие музея на Тревенек.

При това Ришар се надяваше, че така може да му се отдаде случай да наблюдава по-продължително време бретонката с хубавото тяло.

ГЛАВА IV

Осем дни по-късно Ришар изкачваше заедно с госпожа Таени стълбите на дома Тревенек.

Предишният ден, неделя, тя му бе казала:

— На излизане от черквата срещнах госпожица Тревенек... Госпожица Мари-Антоанет, да не би да ме разберете погрешно; казах ѝ, че много ми се иска да покажа сбирката на нейния брат на един мой гост. И сега ние ще бъдем приети веднага щом пожелаем. Искате ли утре? Защото после ще дойдат децата и аз ще бъда вече само една баба, напълно заета с внуците си.

Ришар прие на драго сърце. Не го привличаше толкова възможността да види хубавата сбирка, колкото да се запознае с Жилиан Тревенек. Той беше от тези, които се интересува от жената винаги и навсякъде.

Обстановката, сред която щеше да види девойката, не беше обикновена. Постройката беше от времето на Луи XIII и на много места камъкът бе покрит с мъх. Високото и просторно преддверие бе украсено с чудна резба, изработена като в някакъв готически параклис. Един стар и внушителен прислужник им отвори вратата на обширния салон. Домакините станаха, щом зърнаха гостите. Братът и сестрата бяха високи и слаби, чертите им бяха едри, но изящно очертани. Очите и на двамата бяха светли и разсеяни, но на сестрата бяха по-ясни и по-спокойни.

В тази стая със светли тапети, под угасналото злато на рамките, сред мебелите от лакирано дърво и стара коприна на цветя те имаха вид на хора от някаква отдавна минала епоха, и то до такава степен, че модерното им облекло изглеждаше някак неподходящо.

Тази съвсем нова атмосфера беше приятна за Воврей, макар отсъствието на Жилиан Тревенек да го бе разочаровало.

Да не би в този останал назад във времето дом да имаше обичай девойките да не се появяват пред непознати посетители? Но все пак

Ришар се надяваше, че желанието му ще бъде изпълнено и че госпожа Таени ще помоли да извикат Жилиан Тревенек.

След като гостът бе представен на домакините, госпожа Таени поведе разговора с присъщата ѝ лекота. Тя не се стесняваше ни най-малко от кратките отговори на госпожица Тревенек, която не бе свикнала на светския тон. Впрочем старата госпожица искаше да даде възможност на брат си да поговори по въпросите, които представляваха най-големият интерес на живота му. Той приказваше като учен и като мечтател, и докато го слушаше, Воврей разбираше, че е напълно безразличен към собствения си век. Старецът сякаш живееше в самото сърце на средновековието, чиито хроники, поеми и легенди издирваше с толкова страст.

Воврей отговаряше внимателно, но повечето слушаше. Правеше му удоволствие да открива пропастта между собствената си мисъл, белязана тъй силно от времето и мисълта на този мъдър, щастлив и спокоен старец.

Господин Тревенек стана.

— Елате да видите платната, които съм събрал, и ще разберете по-добре мисълта ми.

Воврей също стана, но вече започваше да го обзема нетърпение, защото Жилиан Тревенек все още не се появяваше. Той трепна, когато чу най-после госпожа Таени да пита:

— Няма ли да видим госпожица Жилиан?

Госпожица Тревенек погледна стария часовник, който се отразяваше в едно зеленикаво отгледало.

— Предполагам, че тя няма да закъснее и скоро ще дойде да ви поздрави, госпожо. Жилиан отиде за малко в селото, но едва ли ще се забави. Впрочем ще поръчам да я предупредят за вашето посещение веднага щом се върне, защото иначе може да отиде край морето, без да ни се обади...

— О, защо, ако Жилиан е имала намерение да се разходи, не искам да ѝ преча — каза само от учтивост госпожа Таени, но не спря госпожица Тревенек, която стана да предупреди прислугата.

Брат ѝ, който бе слушал разсеяно разговора им, стана и се обърна към Воврей.

— Много ще съм доволен, ако моята внучка може да ви покаже сбирката ми. Тя знае историята на всяка вещь и заслужава всички тези

богатства повече от мен, защото със старостта моята памет се уморява и премелва съвсем малко от погълнатото. За мене малката е най-съвършената секретарка. Откакто напусна пансиона, тя направи голям напредък в интелектуално отношение...

Госпожица Тревенек се намеси кротко:

— Гийом, все пак въпросното учебно заведение беше много добро...

— Разбира се, разбира се... но ти ще позволиш, Мари-Антоанет, да забележа, че в тези училища няма никаква грижа да се събуди любов към изкуството у оформящите се младежи. Накратко, господине... — той се обърна отново към Воврей, когото смяташе за съмишленик — ... накратко, моята внучка бе добре възпитана в пансиона, но нямаше никакво понятие за богатството, което крие нашето средновековие. Но, слава Богу, аз открих у нея много естествени заложби! Семето намери благоприятна почва. На мен се падна радостта да развия у нея усета към чистото изкуство, да отвърна погледа ѝ от всичко грозно и посредствено, което сковава повечето от нашите жалки съвременници...

— Но няма не се страхувате, че така госпожица Тревенек ще бъде неподходяща за времето си? Защото в края на краищата тя ще трябва да живее след хора, чиито схващания вие презирате... Не се ли страхувате, че по този начин ще станете причина тя да намери потрудно щастие си?

Замечтаните очи на стареца добиха учудено изражение:

— Госпожо, позволете ми да ви кажа, че зная от личен опит колко много спокойствие осигурява общуването само с миналото. Ако имах внук, а не внучка може би нямаше да постъпя така... може би нямаше да му посоча този начин да избегне много болки и страдания...

— Защо? — запита госпожа Таени.

— Защото все пак мъжът принадлежи на делата... до известна степен. Един мъж не може да се затвори в абсолютно ограничен кръг. Но в случая се касае за една жена, госпожо! Защо да не ѝ създам условия да живее сред една атмосфера на красота, мечти и поезия? Нашата Жилиан научава от действителността това, което е необходимо и добро за нея... Моята сестра чрез своя личен пример я запозна с нищетата, страданието и милосърдието. Във вярата тя намира един

идеал, който крепи и утешава. Не притежава ли тя така всичко необходимо, за да изпълни задачите си като жена?

Госпожа Таени размени бегъл поглед с Воврей, който слушаше с любопитство. И единият, и другият мислеха, че всяко оспорване на теорията на стареца би било излишно.

Междувременно с тържествена учтивост той се отдръпна пред прага на салона, за да даде път на госпожа Таени. Те се озоваха в една дълга галерия, където бяха събрани всички старини и ценности.

Но в първия миг Воврей не видя нищо от тях, защото в другия край на галерията се появи Жилиан Тревенек. Той я наблюдаваше с удоволствие и като артист, и като мъж.

Девојката сякаш не очакваше да намери гости в галерията на дядо си, защото щом ги видя, се спря. Госпожа Таени възкликна радостно:

— Ах, ето моята малка приятелка! Елате по-близо да ви видя, дете мое.

Жилиан се приближи. Тя имаше на устните си топла усмивка, която осветяваше цялото ѝ лице.

— Госпожо, ако знаех, че вие сте тук, нямаше да закъснея толкова.

— Няма значение, моето дете, нали дойдохте! Сега ще ви представя един приятел на моя син... впрочем и мой приятел, Ришар Воврей, един горещ поклонник на изкуството и специално на скулптурата! Понастоящем той се е заел да извае моя бюст. Аз съм стара, но децата ми...

— О, госпожо, аз съм сигурна, че той е щастлив да има модел като вас.

Воврей кимна утвърдително.

— Госпожице, предполагам, че и госпожа Таени е на същото мнение, но го скрива от скромност.

— Стига, стига, млади хора, вашите приказки ще ми завъртят най-накрая главата. Ще помисля, че действително съм някакво чудо... Господин Тревенек, понеже вашата млада секретарка е вече тук, ще ни покажете ли вашите съкровища?

Слабото лице на стареца, сякаш издялано от пожълтяла слонова кост, просия, като че внезапно бе докоснато от слънчев лъч.

— На ваше разположение съм, госпожо. Господин Воврей, ето картините от Бургиньонската школа, за които ви говорих. Вижте тази...

Младият човек нямаше какво да прави и тръгна след домакина. Но докато старецът говореше с увлечение, погледът на Ришар следеше постоянно Жилиан Тревенек. Изправена до един от високите прозорци, издълбани в дебелите стени, тя бе вдигнала ръце и оправяше тъмните си коси, паднали върху челото ѝ.

И внезапно, сякаш събуден от сън, той видя другата... Колко пъти тя бе вдигала така ръце пред него, за да оправи разпръснатите си коси... Той престана веднага да гледа младото момиче и с усилие на волята се постара да слуша внимателно думите на стареца.

Едва тогава младият човек забеляза, че сбирката на Тревенек имаше висока художествена стойност и би правила чест на всеки музей. Платната не бяха много на брой, но всички свидетелстваха за разбиранията и вкуса на този, който ги бе открил. Украшенията, статуетките и старинните коприни бяха чудесна рамка за тях.

Старият човек докосваше предметите с бащинска любов и ги показваше на госпожа Таени, чийто възторг го радваше. Воврей, който винаги се вслушваше в собствените си желання, разпитваше Жилиан Тревенек, само за да има удоволствието да слуша гласа ѝ. Тя му обясняваше старите текстове и гравюрите и говореше за тях като за приятели от детинство. Тонът ѝ направи впечатление на Воврей и той забеляза:

— Сигурен съм, госпожице, че вие обичате да работите с господин Тревенек най-много тук?

— Да, ние работим тук в галерията. Ето и писалището ни.

Тя посочи една дълга работна маса, отрупана с книжа, книги и листове.

Два стола бяха поставени до нея. И Воврей си помисли, че трябва да е много странно съществуването на тази двадесетгодишна девойка, сама в този загубен край между двамата старци: един артист, влюбен в миналото и една смирена и набожна жена, посветила се всецяло на милосърдие и грижи за нещастните.

Без съмнение, точно заради това, Жилиан Тревенек приличаше толкова малко на жените, които той познаваше, на младите момичета, които бе срещнал в обществото, а още по-малко на Катерина

Арвенеско, която сякаш го изгаряше, докато от девойката лъхаше свежест на планински извор. И все пак... в сърцето на това момиче, както и на другата, гореше пламък, който придаваше тази топлина и този живот на лицето ѝ. Докато разговаряше с нея като светски човек, съдържано и сериозно, той се стараше да долови личността, която прозираше, въпреки предпазливостта и гордостта на девойката. По звука на гласа ѝ, по отражението, което скритите ѝ мисли намираха в гънките на устните ѝ, в очите ѝ — не черни, както му се бе сторило отначало, а син. — Ришар откриваше един нов ум, жаден и изтънчен. Той изучаваше с голямо любопитство младото момиче и всичко, на което се натъкваше, беше съвършено непознато за него и понякога съвършено неразбираемо.

Впрочем той не искаше нищо повече от тази непозната, освен да му донесе временна забрава.

— Госпожице, вашият Тревенек е несравним! — каза Ришар, защото не можеше да изрази по друг начин удоволствието, което изпитваше.

Дълбоките зеници блеснаха. Внезапно Жилиан Тревенек доби изражение на доволно дете.

— Искрен ли сте? Значи няма да намерите за смешно признанието ми, че мисля напълно като вас! Аз обожавам моя див Тревенек!

— Див? Защо смятате, че може да бъде наречен така?

— Ако бяхте видели парка ни, нямаше да питате така! Впрочем аз се радвам, че той е точно такъв. Може би, защото съм расла на свобода, но подредените и правилни лехи с грижливо подбрани цветя ме ужасяват. Не обичам и добре подрязаните дървета...

— Да, да... вие трябва да обичате малките пътеки, които се извиват капризно, храстите, израсли на воля, високите стари дървета, цветята, поникнали от земята без помощта на човешка ръка... Горите...

— Да, точно така — съгласи се тя усмихната. — И щом изброявате, не бива да пропуснем ливадите, покрити с изтравничета, тръстиките край морския бряг, скалите, морето!

Гласът ѝ неусетно бе изгубил шеговитостта си. Воврей каза, за да продължи своето тайно изследване:

— Вие обичате вашия Тревенек, госпожице, така че едва ли бихте пожелала някога да го напуснете!

Тя се усмихна:

— Кой знае? Може би това не ми е достатъчно! Тревенек е моето царство, моето скъпо царство... Но вие знаете, в наше време владетелите обичат да пътуват и често напускат царствата си, за да посетят тези на другите.

— Тогава, от думите ви може да се заключи, че вие бихте желали да видите как живеят хората въвн от Тревенек?

— Да, вярно е, аз съм страшно любопитна! Има толкова неща, които бих искала да видя, да науча, да почувствам и да узная... и после да се върна да живея в Тревенек.

— Който няма да видите вече със същите очи, същата мисъл, със същото сърце, което имате днес!

— Защо?

— Защото ще се върнете променена.

— Кой знае? Родът Тревенек е известен със своята вярност!

Тя млъкна. За миг лицето ѝ изрази благородна гордост, неспособна на забрава и измяна. После девойката завърши с усмивка, която Воврей виждаше за първи път на устните ѝ:

— Аз живея заедно с дядо си само в миналото и може би затова настоящето ме привлича, както някога неизследваните земи са мамели любопитни пътешественици... Ако даде Бог, аз съм готова да подражавам на тези пътешественици, предварително очаровани от това, което са се надявали да открият.

— А ако Бог не пожелае? — настоя той, като се усмихна.

— Тогава не ми остава друго, освен да приема участта, която ще ми бъде дадена — завърши тя с малко надменна простота.

Ришар разбра, че тя се изплъзваше. Девойката не беше от тези, които са готови да открият пред всекиго душата си. Точно това му хареса, макар че беше разочарован задето нямаше изгледи да я опознае по-добре.

Впрочем госпожа Таени се приближи към него заедно с домакина, който веднага го заговори. Ришар се почувства притеснен, че не беше обърнал достатъчно внимание на ценностите, заради които бе дошъл.

Младият човек реши да поправи веднага грешката си. Всъщност той обичаше достатъчно хубавото, за да бъде веднага пленен от великолепните емайли, от статуетките от слонова кост, от фините резби, от старите книги с чудни подвързии, от дантелите, пожълтели от вековете...

Старецът повика Жилиан, за да му помага при обяснението на по-ценните от предметите. Ришар я слушаше, изненадан от художествената култура, от усета и любовта към красотата, които личаха в даваните от девойката указания. При всяка нейна дума старецът кимаше одобрително.

Госпожица Тревенек, която бе изчезнала за кратко, се върна в галерията и се обърна с блага усмивка към брат си:

— Гийом, време е вече да дадеш възможност на госпожа Таени да си почине. Чаят е сервиран.

— Да, вярно... вярно... Извинете ме, госпожо... Аз се забравям, когато съм сред моите любимци. Мари-Антоанет, къде ще се храним?

— В парка... Зная, че госпожа Таени обича гледката, която се разкрива оттам.

Бавно, всички излязоха от галерията и се запътиха към стария парк, където върховете на дърветата червенееха под лъчите на залязващото слънце. Те тръгнаха по една алея, която се извиваше сред нацъфтели рози. Воврей съжаляваше, че не беше сам с Жилиан Тревенек и нямаше възможност да открие в душата ѝ непознати досега за него богатства.

Но учтивостта му налагаше да придружава Гийом Тревенек, който крачеше бавно със старческа стъпка. На младия мъж не оставаше друго, освен да гледа как девойката върви напред, между леля си и госпожа Таени, със същата ритмична походка, която го бе поразила от пръв поглед.

Жилиан се спря под един гигантски дъб — една от красотите на Тревенек — като остави двете жени да продължат до масата със закуските, поставена сред една група дървета. Тя се обърна, за да дочака стареца, който се приближаваше.

Зад нея, в дъното на алеята се виждаше морето. На фона на неговата вълнуваща се синевина се открояваше младият силует на момичето. Ръцете ѝ бяха обгорели от слънцето и златисти. Те

изпъкнаха още повече до бялата рокля. Лицето се усмихваше под вълните тъмни коси. Очите ѝ светнаха радостно, когато дядо ѝ каза:

— Жилиан, господин Воврей е вече напълно запленил от нашия Тревенек!

ГЛАВА V

Същият ден вечерта, когато станаха от масата, госпожа Таени както обикновено излезе на терасата и се настани в едно плетено кресло, за да се наслади спокойно на тихата лятна нощ.

Воврей пушеше и се разхождаше по алеята. Тя изглеждаше бяла под лунните лъчи и само сенките на дърветата образуваха тук-там тъмни петна.

Младият мъж се спря при звука на гласа на госпожа Таени, която го закачи весело:

— Колко сте мълчалив тази вечер, Ришар! Да не би причината да е посещението ни в Тревенек? Признайте, че то си заслужаваше труда!

Той призна съвсем искрено:

— Много интересно беше.

— Старият Тревенек има чудесна сбирка.

— Забележителна. Но и самият той, близките му, обстановката ми се видяха много необикновени. За нас, парижаните от двадесетия век, в този дом има редки, съвсем самобитни лица.

Ако нощният мрак не скриваше лицето на госпожа Таени, Воврей би се учудил на изражението, едновременно закачливо и тържествуващо, на нейните искрени очи. Тя се загърна по-добре в топлатата си жилетка и отвърна спокойно:

— Имате право. Поклонници на миналото, такива като Гийом Тревенек, не се срещат често.

— Да, не се срещат често...

Воврей хвърли цигарата си, качи се на терасата, привлече един стол и седна до госпожа Таени.

— Напротив, дори много рядко, но мисля, че днес още по-малко се срещат момичета като Жилиан Тревенек. Наистина, тя не прилича никак на своите парижки връстници.

Той говореше така, сякаш се касаеше за героинята на някой роман, героиня, чийто образ му се виждаше съвсем непознат.

— Аз съм ви много признателен, госпожо, че ми дадохте възможност да видя една личност, тъй нова за мен... Душата на това младо момиче трябва да е съвършено отражение на тялото му.

— Не мога да схвана смисъла на думите ви, Ришар... Говорете малко по-ясно... Езикът ви е съвсем символистичен!

Усмивка разкри зъбите му на цивилизовано хищно животно.

— Госпожо, представете си за миг вашата млада приятелка и ще престанете да намирате думите ми за неясни. Тя е висока и изящна. Линиите на силуета ѝ са чисти. Походката е ритмична. Малко дългата шия, прикрепена съвършено за тялото, носи чудесно благородната глава. Лицето ѝ е изваяно така, че всеки израз на него добива странна сила. След няколко години, когато стане жена, тя ще бъде едно великолепно създание.

— Охо, драги ми Ришар... вие сте изучили прекалено добре Жилиан Тревенек!

— Вие забравяте, че моят занаят е да наблюдавам човешкото тяло. А този път ми се отдаде случай да правя и психологически изследвания, защото аз свързвам различните физически качества, които току-що ви изброих, с душевните качества на тази млада бретонка, която живее самотна в стария дом, подобна на царкините от приказките, и чака своя избраник-рицар. Интересно би било да се види каква ще бъде духовната промяна, която ще настъпи у нея след няколко години. Животът няма да я отмине.

Гласът на Воврей звучеше малко хапливо. Скептицизмът на младия мъж беше неизлечим. Във всеки случай нямаше съмнение, че Жилиан го бе заинтересувала. При други обстоятелства може би той щеше да остане съвършено безразличен към нея, но сега Ришар се намираще във от средата си, в едно болезнено състояние, при което инстинктът го караше да забрави себе си, да намери някакво развлечение и това развлечение бе Жилиан Тревенек. Тази вечер той мислеше за нея като за някаква прекрасна одухотворена статуетка, която му бе доставила истинска наслада. Приятно му беше като на художник да си представя лицето ѝ, топлата ѝ усмивка, ясните ѝ, пълни с живот зеници.

Младият човек си припомняше движенията ѝ, начина, по който поклащаше глава, когато не споделяше някое негово мнение.

Той я виждаше да върви в парка между дърветата, чуваше смеха ѝ, когато тя се бе спряла да говори с него сред едно странно място на парка, един приказен кът, сякаш обитаван от феи, с ниски, притиснати едно до друго дървета, извити като дъги от морския вятър. Там той я бе чул да отговаря на госпожа Таени:

— Вярно е, аз обожавам живота! Обожавам го като хубав плод, чийто сок жадувам да изпия до капка! Аз съм лакома!

И колко хубава беше усмивката, която придружаваше това признание, направено с гордата откровеност на жена, която винаги мисли това, което казва.

Ришар до такава степен се бе увлякъл в спомените си от посещението у Тревенек, че трепна изненадан, когато госпожа Таени заговори отново:

— Не се учудвам никак, че Жилиан Тревенек ви е направила толкова силно впечатление. Лично аз я намирам за прекрасна и съжалявам, че синът ми скита постоянно из екзотичните страни и не може да предложи спокойно съществуване на такава жена. А пък малката би била чудесна съпруга!

Тя замлъкна. Воврей не отговори нищо. Настъпи отново мълчание. Някакво насекомо бръмчеше в тревата. Един по-силен лъх на вятъра приведе розовите храсти и пръсна благоуханието им. Луната се скри зад пухкав бял облак, който тутакси бе заобиколен от една блестяща ивица.

Госпожа Таени подзе наново:

— Слушайте, Воврей, внимавайте да не изтълкувате зле думите ми и да не им придадете повече значение, отколкото аз съм вложила, но трябва да ви поверя една мисъл, която току-що ми мина през главата.

Ришар запита разсеяно:

— Мисъл? Каква мисъл?

— Полека, не се вълнувайте! Реших, че вие би трябвало да се ожените за Жилиан Тревенек!

— Аз да се оженя! Аз? Мила госпожо, вие се подигравате! Това е шега, нали?

Той беше смаян... Споменът за Катерина Арвенеско веднага оживя. Младият човек имаше чувството, че се е пробудил след треска.

— Не, не е шега! Говоря за женитба и то за вас, Ришар! Да, за вас. Един ден, по-късно или по-рано, все ще дойде и вашият ред, бъдете уверен и при това едва ли ще ви се удаде случай да срещнете втори път момиче като Жилиан. Тя е една благородна девойка, която — вие сам го казахте — ще бъде чудесна жена. Тя не е бедна. Впрочем това няма значение, защото вие имате достатъчно и за двамата ви. Прочее...

— Прочее, всичко е наред, само че аз не чувствам у себе си никакво влечение към брака. Уверявам ви, никакво!

— Хайде, де! Откъде знаете? Сигурен ли сте, че скоро прелестите на ергенството няма да ви омръзнат?

— Сигурен съм, че никога няма да се наситя на прелестите на свободата!

Да, той държеше твърде много на тази независимост, която бе получил и познал твърде рано.

Но госпожа Таени беше от тези жени, които втълпят ли си една мисъл в главата, нищо не е в състояние да ги отклони от нея. Възражението на младия мъж не ѝ направи впечатление.

Тя отвърна спокойно:

— Зная, свободата да вършат глупости изкушава най-много младите господа, нали Воврей... Но не мислите ли, че вие не сте далече от възрастта, когато тези глупости не са достойни за един мъж, когато бурите на чувствата не отминават безболезнено, а нанасят тежки поражения?

Бурите на чувствата! Тази мила белокоса жена говореше за тях като дете, което не познава света. Но той... той ги познаваше и този опит му струваше скъпо. Тези бури можеха да превърнат и най-гордите в жалки създания, смазани от съжаления и мъка... но можеха и да породят в душата неугасима жажда за отплата, дори и когато желанията все още изгаряха тялото и духа.

За миг той си представи как Катерина Арвенеско щеше да се научи за неговата женитба с хубавата бретонска наследница, как тя положително щеше да си помисли, че той е твърде много влюбен в тази девойка, за да се реши да пожертва свободата си. С една подобна постъпка Ришар щеше да докаже, че за него тяхната връзка никога не е била повече от задоволяване на една прищявка. Честолюбието му щеше да бъде удовлетворено. И само възможността да отвърне на

удара с удар му достави такава радост, че цената, с която би я заплатил, престана да съществува за него. В този миг, за да накара Катерина да повярва, че се е излекувал, той беше в състояние да пожертва сърцето на Жилиан Тревенек с едно решително движение, както се откъсва цвете.

Гласът на госпожа Таени го изтръгна от жалкото изкушение, което бе изопнало нервите му.

— Е, Воврей, защо се умълчахте? Моето предложение ли ви накара да се замислите така?

Той отвърна, като следеше с очи облаците:

— Не, госпожо, вашето предложение не ме накара да се замисля. То... извинете ме... ме смая. Никога... никога досега не ми бе минавало през ума, че някой може да ме намери зрял за женитба... пък и аз сам не бих помислил за подобно нещо!... Художниците са много лоши съпрузи!

— Предразсъдъци, предразсъдъци, Ришар! Напротив, някои са били съвършени съпрузи... всички го знаят! В края на краищата приключението, в което искам да ви увлека, се е случвало на много други преди вас и в повечето случаи те не са се оплаквали!

— Без съмнение те са имали известни качества, които са им помагали да постигнат този щастлив резултат... но аз...

— Вие, вие и не подозирате още какви качества криете, това е всичко!

— Госпожо, вашето снизхождение спрямо мен е неизчерпаемо, но аз съм смирен и честен човек и не мога да не ви призная, че не съм привърженик на едноженството!

— То е, защото досега не сте опитвали нищо достатъчно хубаво, приятелю мой. Вие не сте толкова лаком, за колкото се мислите, Ришар.

С много повече искреност, отколкото старата жена допускаше, той каза:

— Драга госпожо, аз се познавам много добре. Не съм за семеен живот...

— Не се изкарвайте по-лош, отколкото сте! Не мога да разбера защо на някои мъже им прави удоволствие да се очернят. Слушайте, достатъчно е избраницата да се появи на пътя ви и ще стане истинско чудо... Вие самият ще се смяете от новия човек, който ще се събуди у

вас. Размислете върху моите майчински думи, Ришар. Аз ви говоря, както бих говорила на сина си. А сега, трябва да се прибера, защото става твърде хладно за моя ревматизъм. Лека нощ. Повтарям ви помислете.

Тя стана. Ришар я последва и целуна признателно ръката ѝ.

— Аз съм малко объркан, но все пак, чувствам се трогнат от интереса, който проявявате към мен. Уви, струва ми се, че вие не мислите много за госпожица Тревенек, щом сте ѝ избрали мъж като мен!

— О, не, моето момче, напротив, аз съм убедена, че вие се клеветите. Впрочем надявам се, че скоро ще говорим пак по този въпрос, особено, ако се решите да послушате съвета ми.

ГЛАВА VI

Госпожа Таени се прибра в спалнята си. Воврей тръгна разсеяно из парка, където нощта бе обгърнала алеите. Тежки облаци бяха забулили луната. Сега младият човек беше сам със себе си, сам срещу невероятната възможност, която старата му приятелка ненадейно бе разкрила пред него.

Що за странно хрумване бе имала тя! Да го ожени! Него! Никога досега не го бе осеняла мисълта за подобна възможност.

Поначало Ришар не беше против брака. Дори младият човек допускаше смътно, че един ден, без да жертва нещо от свободата на действие, която му беше тъй скъпа, той щеше да си устрои един постоянен и сигурен дом. Неговата съпруга трябваше да бъде хубава и стройна. Тя щеше да поддържа атмосферата, която му беше необходима за развитието на дарованието му и за личното му щастие.

Впрочем всичко това беше мечта на един изтънчен деспот, на един егоист.

Отраснал без семейство, не познаващ упорития и каляващ труд за къс хляб, понеже съдбата се бе показала щедра към него, той бе живял само за собственото си удоволствие и винаги бе имал опасната свобода да се вслушва само в себе си. Ранната смърт на баща му и после на майка му му беше дала твърде рано пълна независимост.

Така неговото естествено разположение да налага и осъществява собствените си желания бе намерило благоприятна почва за развитие, и не бе срещнало почти никакви пречки. Зад външната учтивост той преследваше своите цели с несъзнателна твърдост.

На него винаги му бе липсвало семейство, което създава топлота, отговорности, грижи за обични същества. Липсвало му бе влиянието на майка, на сестра, на приятелка...

За първи път, когато бе разговарял с Жилиан Тревенек, той бе изпитал изкушението да опознае по-добре тази девойка.

Ришар бе напуснал Тревенек с желанието да се върне отново там, както някога бе пожелавал да види повторно някоя гледка, която му е

харесала.

И ето, че сега госпожа Таени го свързваше с тази непозната, подхвърляше му идеята да се ожени за това момиче... на него, когото споменът за Катерина Арвенеско все още изгаряше... Нима можеше да обикне тази девойка? Нима самата тя би го обикнала? Наистина, женското въображение беше непостижимо.

И както се разхождаше в мрака, младият човек повдигна рамене, сякаш за да отърси от себе си тази неосъществима идея. Неосъществима? Може би да... но все пак приятна за този преситен мъж, жаден за нещо непредвидено и най-вече за забрава.

Да я накара да го обикне... Да подчини нейните мисли, сърцето ѝ, което никой мъж не бе притежавал, младото ѝ тяло.

Да я накара да го обича и така да се излекува от другата...

Да се ожени за нея... и по този начин да убеди Катерина Арвенеско, че сега една жена му беше тъй скъпа, както тя самата никога не му е била. Да я увери, че е била само една краткотрайна прищявка, която бързо е забравил. О, ако можеше да я излъже така!

Цялото му същество потръпна при мисълта за подобно отмъщение. Гордостта му тържествуваше. Всички възражения, страхове и безпокойства останаха в сянка.

Той не мислеше вече за цената на отмъщението. Впрочем подобен брак не би му отнел свободата, защото тази религиозна бретонка, възпитана строго и скромно, едва ли щеше да има изискванията на някоя парижка девойка, която ще знае добре и ще пази ревниво правата си на модерна съпруга. Той ще бъде внимателен и щедър към нея и тяхното семейство ще прилича на много други парижки семейства от тяхната среда: един почтен съюз на добре възпитани хора, които се виждат рядко, всеки погълнат от своите лични занимания и удоволствия. При това Ришар смяташе, че само жената бе длъжна да спазва съпружеската вярност.

В края на краищата предложението на госпожа Таски не беше толкова глупаво, както му се беше сторило отначало.

Внезапно младият човек се върна към действителността. Безцелната му разходка го бе извела отново пред къщата, чиито прозорци вече бяха тъмни. Светеше само прозореца на малкия салон. Лампата бе оставена запалена заради него. Часовникът на черквата удари. Ришар започна да брой ударите. Луната беше изплувала от

облаците и стоеше високо на спокойното небе. Единадесет удара отекнаха в нощта и бяха отнесени от топлия вятър, който шумеше в клоните.

Измина вече един час, откакто скиташе из парка, забравил времето, погълнат от бъдещето, което тъй неочаквано се бе очертало.

Тогава устните му се свиха в остра подигравателна гримаса и той прошепна, докато отиваше към единствената осветена стая в къщата.

„Наистина аз сякаш полудявам! Всичко това е невероятно... Трябва да спя... утре слънцето ще ми върне здравия разум!“

* * *

Два месеца по-късно на терасата на хотел „Лугано“ Катерина Арвенеско прочете в изпратения от Франция вестник, в хрониката на светските събития, новината, която бе изненадала и събудила любопитството на цял Париж: „Тези дни се е извършила венчавката на блестящия скулптор Ришар Воврей с госпожица Жилиан Тревенек, произхождаща от един от най-старите бретонски родове. Обредът е бил извършен в замъка Тревенек в тесен кръг...“

ГЛАВА VII

Огънят пращеше в камината. Светли пламъци се издигаха нагоре. Жилиан седеше на едно ниско столче. Тя вдигна глава и остави на коленете си списанието, което четеше. Младата жена събра с ръжена разпръснатата жар, която хвърляше червеникави отражения върху тъмните ѝ коси, върху лицето ѝ и върху белоснежната домашна дреха. Тъкмо когато тя се готвеше отново да вземе списанието, на вратата на малкия салон се почука тихо.

— Какво има? Влезте.

Вратата се отвори и един прислужник съобщи:

— Обедната поща пристигна.

— Добре, благодаря. Дайте да я прегледам.

На подноса имаше няколко писма. Тя ги повдигна едно след друго, като търсеше това, което носеше нейното име, и лицето ѝ светна от радост, когато видя един широк бял плик. Младата жена го взе, остави другите и каза:

— Занесете ги на господина. Те са за него. Той е в ателието.

Прислужникът изчезна. Жилиан отвори бързо писмото, което идваше от Бретан, от Тревенек. На плика ръката на госпожица Мари-Антоанет бе написала „Госпожа Ришар Воврей“.

Преди да го прочете, младата жена вдъхна парфюма му, миризмата на копривка, която госпожица Тревенек обичаше много. И с тази позната миризма пред нея веднага изпъкна кроткото лице на леля ѝ, нейната голяма стая с тясно легло, високите прозорци, пред които се гонеха вълните.

Видението беше толкова живо, че за миг тя имаше чувството, че усеща милувките на морския вятър, който често ѝ липсваше. Може би той бе докоснал този лист. Очите ѝ се изпълниха със сълзи. Несъзнателно тя се наведе и устните ѝ докоснаха хартията.

Но щом усети студения лист, Жилиан се върна към действителността. С бързо движение тя прокара ръка по челото си, сякаш за да отстрани видението, после разтвори писмото и зачете:

„Мое мило дете, току-що се прибрах от селото. Посетих някои от нашите бедни, които питаха с много интерес за «госпожица Жилиан». Те още не са свикнали да те наричат с новото ти име. Сега, преди да се заловя всекидневната си работа, искам да ти кажа колко много мислим за теб ние двамата с дядо ти и колко много се чувства тук твоето отсъствие. Утре ще станат точно три месеца откакто ни напусна. Често, когато ми домъчнее, поглеждам снимката, която ни изпрати от Париж, но не мога вече да те позная. Нима тази хубава млада жена, в дълга, богатата рокля, с перли на врата, с усмихнати очи и устни е моята Жилиан? Не, преди ти изглеждаше по-друга.

Вчера свещеникът дойде тъкмо, когато бях седнала и питах тези непозната Жилиан дали си спомня, не със съжаление, а с нежност, за спокойния си живот между двамата старци, които я обичаха, за селяните, които я обожаваха, за старата черквица.

Със свещеника говорихме дълго за нашето отлетяло дете. И двамата пожелахме непознатият свят, в който то е влязло — свят, който малко ни плаши — да не убие в него спокойствието и вярата, за да може то да има и като жена щастието, което ние му желаем.“

— Жилиан, още ли сте тук?

Ришар стоеше на прага на малкия салон.

— Какво четете тъй съсредоточено?

— Писмо от Тревенек — отвърна тя с глас на човек, завърнал се отдалече.

— О, чудесно... Сега разбирам интереса, с който четяхте! Добри ли са новините?

— Много добри, благодаря.

Младата жена отгатваше пълното безразличие, което се криеше зад този любезен въпрос. И както той не би помислил да поиска писмото, за да го прочете, така и на нея не би й минало през ума да му го предложи. Три месеца й бяха достатъчни, за да разбере, че женитбата свързва две същества едно с друго, но невинаги ги сплотява.

Ришар се бе облегал на камината и гледаше жена си. Той се радваше на нейната хубост, на изящството ѝ, на благородството. Колко добре ѝ подходеше изисканата обстановка на стаята!

— Скоро ли ще излезете, Жилиан?

— Не. Чак в четири часа. Жанин Шамбел ще дойде да ме вземе.

— И къде ще отидете?

— Ще отидем да прием чай, но не у майка ѝ, както бяхме уговорили, защото госпожа Таени е настинала, а на някакво прочуто място... Ах, да, в „Риц“, струва ми се...

Той я слушаше разсеяно, като наблюдаваше прекрасните очертания на главата ѝ и в очите му се появи гордостта на притежател.

— О, вие ще бъдете за първи път в „Риц“? Чудесно! След това посещение вие можете да се смятате за истинска парижанка. Там ще намерите много познати и много блестящо общество. Ще се постараете да бъдете много елегантна, нали, Жилиан? Госпожа Воврей трябва да направи сензация с появяването си.

— Значи трябва да бъде елегантна? Но, доколкото ми е известно, има няколко начина да бъдеш елегантен. Какво трябва да бъде облеклото ми, изискано и строго или да прави впечатление и да се налага? — запита младата жена с едва доловима подигравка, която той не схвана.

— В случая за предпочитане е строго изисканото... Черният ви костюм, кожите, перлите, бялата шапка с цветя.

Младата жена го слушаше с малко презрително любопитство. Тя се учудваше, че той можеше да отдава някакво значение на начина, по който щеше да бъде облечена за една тълпа непознати.

И при това тя установяваше у него това внимание удивителна възискателност спрямо облеклото ѝ не за първи път.

— За какво мислите, Жилиан?

Младата жена се усмихна леко.

— Старая се да отгатна и да разбере защо се занимавате толкова много с впечатлението, което ще направя на тълпа безразлични хора, които не интересуват нито мен, нито вас.

Воврей махна нетърпеливо с ръка:

— Когато станете истинска парижанка, ще разберете, че светската слава на една жена не трябва да бъде пренебрегвана. А пък на мен ми е приятно да се гордея с вашата.

„Защото ме обичате ли?“

Този въпрос беше на устните ѝ, но тя не го произнесе. Нейната горда любов не просеше признанията, за които сърцето ѝ копнееше. Младата жена се задоволи да каже само:

— Понеже държите на това, Ришар, ще се постарая да бъда елегантна.

— Тогава ще ви бъда безкрайно благодарен, че сте жена, за която ми завиждат и ще се радвам заради вас, понеже вие самата сте тъй безразлична към успеха си!

За миг устните на младата жена се усмигнаха подигравателно:

— Да, към успехи от този род! Впрочем смятам, че и вие знаете истинската им цена. Ще се видим ли пак, Ришар?

— Надявам се, че ще мога да дойда да ви взема от „Риц“. В клуба ще отида само за малко. А сега ще бъде ли нескромно от моя страна, ако ви помоля да ми позирате за малко, докато е още светло?

Клепачите ѝ трепнаха и забулиха очите ѝ. Той ѝ говореше като на някаква чужда жена. Нима не чувстваше каква радост беше за нея да стои при него и да му съдейства. Да вижда как образът ѝ се ражда под неговите ръце? О, колко бавно идваше тази чудна близост на същества, които се обичат. Тъга помрачи лицето ѝ, но Жилиан се постара да не се издаде и отвърна съвсем естествено:

— Ришар, вие знаете много добре, че никога не сте нескромен. Дайте ми малко време да се превърна във „Весталка“ и съм на ваше разположение.

Тя стана. Съпругът ѝ благодари любезно и се запъти веднага към ателието си, обширно и богато наредено.

Може би погълнат вече от мисълта за работата си, той не забеляза замисления поглед на жена си. Ришар съвсем не подозираше, че тайно, дълбоко в сърцето ѝ тръпнеше болезненото желание да чуе от него една от тези нежни думи, които любовта нашепва тъй непринудено.

Той се обърна. Тя отмина. Двете противоположни врати се затвориха след него и след нея.

Когато малко по-късно младата жена влезе в ателието, статуята беше вече отбулена. Влажната обвивка бе смъкната на пода. Ришар гледаше с напрегнато внимание формата, която се бе родила под неговите ръце от безчувствената глина.

— Аз съм на ваше разположение, Ришар.

Той обърна глава. Гордо задоволство светна в погледа му и постепенно угасна. Приятно му беше, че това тъй красиво създание му принадлежеше. Той очакваше с трескаво нетърпение часа, когато светският живот щеше да изправи лице срещу лице Катерина Арвенеско и Жилиан Воврей.

Младата жена се качи на подиума, където позираше.

Ришар се приближи:

— Мога ли да подреда косите ви, Жилиан?

— Но... разбира се.

Със сигурни движения той махна двете гребенчета, които прибираха косите и те паднаха като тъмна вълна върху раменете ѝ.

Младият човек потопи ръцете си в тази лъскава, копринена маса. Свежо благоухание и хлад го облъхна. Той почувства някаква особена наслада.

Съвсем внезапно Ришар се наведе и зарови лицето си в гъвкавите вълни. Той каза с леко глух глас:

— Наистина, Жилиан, обожавам косите ви.

— Правите им твърде голяма чест — отвърна младата жена, едновременно доволна и обзета от съжаление.

Не косите ѝ искаше тя да бъдат обожавани.

— Твърде голяма чест? Защо? Красотата е била създадена, за да бъде обожавана. Вместо да се отнасяте към косите си с незаслужено презрение, би трябвало да благодарите на създателя, че ви е надарил тъй щедро.

— С нетрайни прелести, нали? Ришар, вие говорите като артист. Вдигнете косите ми както искате, аз ги оставям напълно на ваше разположение, щом толкова ги обичате! Само не забравяйте, че Жанин Шамбел скоро ще дойде да ме вземе...

— Жилиан, говорите като възплащение на мъдростта. Ето на, аз не мога да живея по друг начин, освен с настоящето. Когато ми е приятно, не искам нищо повече от него. Но успокойте се... нареждам воала ви и започвам да работя.

Ришар подреди грижливо гънките на дългата туника от воал, която опасваше стройното тяло. Пръстите му бяха опитни, но от време на време той се спираше, за да види постигнатия резултат, като си

мърмореше под носа. Най-после изгледът на весталката го задоволи и младият мъж прошепна:

— Добре е...

Той се залови за работа. Тогава Жилиан почувства върху себе си проникателния поглед на създателя, погледа, който би се спрял на всеки модел, отговарящ на неговия вкус. Не погледна мъж, който обича. Поглед, който тя все още очакваше...

ГЛАВА VIII

Когато пристигна Жанин, Жилиан отиде в стаята си да се преоблече, а Ришар и гостенката поведоха разговор:

— Щастлив ли сте, приятелю. Но защо ли питам, това личи по вида ви — каза шеговито госпожа Шамбел.

— Тя стои много по-високо от мене и не иска да слезе до моето ниво — отвърна леко печално Ришар.

— А защо да не се опитате вие да се изкачите до нея? — настоя Жанин, може би не тъй шеговито, както преди.

Той повдигна рамене.

— Аз съм твърде стар за подобен скок! Лошите навици са вече вкоренени и аз се чувствам неспособен да ги променя.

— Тогава — каза спокойно тя — виждам само един начин, за да се уреди всичко. Накарайте я да ви обожава!

— Може би това няма да е толкова лесно.

Младата жена започна да се смее.

— О, каква внезапна скромност! Воврейн, доколкото ми е известно, в тази област вие сте недостижим. Такива са поне слуховете... По времето, когато съпругеските задължения не тежаха още на раменете ви, вие сте дали блестящи доказателства за това!

— Вярно е. Имаше такова време... и макар то да не е много далече, струва ми се, че векове ме делят от него! Като си помисля как заминах и как се върнах, възхищавам се на силната воля на майка ви, която можа да извърши чудото да ме заведе пред олтара.

— За ваше добро и за щастието на Жилиан — завърши госпожа Шамбел, прикривайки зад шеговития тон сериозния смисъл на думите.

— Да се надяваме! Но знаете ли, на вас мога да го изповядам, защото сигурен съм, че никому няма да го кажете, страхувам се, че съм много далече от идеала на Жилиан. Имам чувството, че тя ме намира лекомислен, непостоянен, повърхностен. Вие, която сте възплъщение на парижанката, вие, която умеете да разбирате, да прощавате и съветвате...

— Благодаря ви, много мило... Но продължавайте, приятелю. Ласкателствата са приятни, дори и когато човек долавя подбудите им.

— Аз не ви лаская, а изтъквам само истината. И така, аз ви моля да внушите на Жилиан повече милосърдие и снизхождение към бедния грешник, който е неин съпруг. Разкажете ѝ какви са мъжете на нашето време и нашия свят и понеже те искат да намерят любовта...

— Моля ви, Воврей, смятам, че всичко това вие сам трябва да го кажете!

— Жилиан ще повярва повече на вас, отколкото на мене, защото в случая аз съм заинтересуваният.

Госпожа Шамбел не отговори. От вратата на ателието долетя гласът на Жилиан:

— Готова съм, Жанин. Извинете ме, че ви накарах да чакате толкова дълго.

Ришар и госпожа Шамбел се обърнаха, уплашени, че последните им думи са били чути, но лицето на младата жена беше спокойно и усмихнато. И двамата се загледаха в хубавото видение и госпожа Шамбел възкликна неспринадлежимо:

— Знаете ли, Жилиан, аз съм много горда, че ще представя в „Риц“ такава хубава жена...

— Жанин, не се подигравайте с мен! Знаете ли колко се притеснявам...

— Но аз не се подигравам, а говоря съвсем сериозно. Попитайте съпруга си и той е на моето мнение.

— О, моят съпруг е много по-придирчив от вас! Повярвайте ми, аз полагам големи усилия, за да задоволя неговия вкус.

— Жилиан, не мислите ли, че сте несправедлива? — намеси се и Ришар, който в този миг смяташе, че жена му би задоволила и най-строгия вкус.

Многозначителна усмивка се изписа на младите устни.

— Толкова по-добре, ако съм била несправедлива. Но тази зима, за да привличам внимание в обществото, ще се обръщам по-често за съвети към Жанин.

— Тогава, мила, вие ще трябва веднага да се възползвате от нейната добрина, защото с обедната поща получих покана за Бъдни вечер у госпожа Дьо Мовиер, където ще срещнете най-блестящите представители на парижкото общество. В случая аз ще проявя

кокетство, което вие нямате и ще държа появянето ви да предизвика сензация. Светска слава се създава у госпожа Дьо Мовиер.

— И се губи може би още по-често — подхвърли подигравателно госпожа Шамбел. — И аз получих вече покана.

— Приехте ли?

— Разбира се! Зрелищата и зрителите в тази гостоприемна къща винаги заслужават да бъдат видени! Жилиан, в дома на баронеса Дьо Мовиер пред вас ще се изнижат всички прочути личности.

Тя млъкна. Но почти веднага, сякаш внезапно си бе припомнила, добави:

— Между въпросните знаменитости ще бъде и принцеса Катерина Арвенеско.

Две възклицания се преплетоха: едното радостно, на Жилиан:

— О, наистина ли ще бъде там? Много бих искала да се запозная с нея!... Поемите ѝ са чудесни!

Другото сухо, рязко:

— О! Значи принцесата се е върнала в Париж?

— Да, от няколко дни е тук. Срегнах я в „Риц“ онзи ден. Тя също има желание да види госпожа Воврей, за която била слушала много. Узнала за вашата женитба в Лугано от френските вестници.

Ришар отмина думите ѝ без никаква забележка. Той зададе само един въпрос и гласът му звучеше все тъй бодро:

— Мислите ли, че принцесата ще бъде у госпожа Мовиер?

— Възможно е. Понастоящем те са доста близки! Все пак, не съм сигурна, тя не ми каза нищо.

— И скоро ли ще бъде този прием? — запита Жилиан.

— На 24 декември, разбира се, понеже се касае за Бъдни вечер. Ще има някакво ревю и разни други забавления.

В миг всяка радост изчезна от очите на Жилиан.

— О, Ришар, тогава невъзможно е наистина да ми предлагате да отида там.

Той я погледна, без да разбира нищо. Дори едва я беше чул; мисълта му бе отлетяла към другата, към възможната среща.

— А защо да не ви предложи?

— Защо? Но защото Бъдни вечер е религиозен празник и той не се прекарва сред общество, събрало се само за да се забавлява... Нима в Париж няма служба в полунощ?

— Служба в полунощ? Да... има... но аз предполагах, че вие едва ли ще държите да отидете.

— От дете винаги съм ходила. Сега за първи път ще пропусна...

Жанин Шамбел почувства веднага, че ще има спречкване. Тя побърза да заговори, за да го отстрани с намесата си.

— О, Жилиан, не отивайте на полунощната служба в Париж. Ще се разочаровате. Съвсем друга е светостта на бретонските служби. Може би утринната коледна служба ще ви хареса повече!

Младата жена не отвърна нищо. Сянката не се вдигна от очите ѝ. Ришар взе нервно някакво списание от масата, после го захвърли рязко. Той щеше да заговори. Жанин се уплаши, че младият мъж ще каже думи, за които може би после ще съжалява и побърза да продължи:

— А сега, малка приятелко, понеже сте вече готова, ще ви отвлека. Става късно и ако се забавим още малко няма да намерим нито една свободна маса. Довиждане, Ришар.

Тя му подаде ръка. Очите им се срещнаха. Очите на младата жена бяха замислени, в тях имаше някакъв ням упрек. Погледът на Воврей беше упорит и мрачен.

— Довиждане, Жанин. Жилиан, постарайте се да се забавлявате добре в „Риц“, колкото и лекомислено да ви се вижда това развлечение.

Младата жена сякаш не схвана леката подигравка и отвърна просто:

— Аз се забавлявам с всичко, а особено когато ми бъде предложено нещо ново. Ще се видим ли пак до вечерята, Ришар?

— Не ме чакайте. Може би ще се забавя в клуба. Тя кимна с глава и не каза нищо повече. Със същата учтивост, която бе проявил и спрямо госпожа Шамбел, той целуна ръката ѝ и изпрати двете млади жени до вратата.

Навън зимният мрак вече се беше спуснал. Лампите разпръскваха жълтеникава светлина през мъглата.

Жилиан гледаше през стъклото на автомобила улиците, които се нижеха една след друга като на екран.

— Колко е тъжен здрачът в Париж! — каза тя полугласно, без да съзнава, ме говори.

— То е, защото още не сте свикнали с неговата чудна меланхолия, мила — отвърна нежно госпожа Шамбел.

— Вярно е... но едва ли ще мога и да свикна. Започвам да вярвам, че въпреки всичко дълбоко в душата винаги ще си остана бретонка.

— Точно така. Останете бретонка дълбоко в душата, а за хората бъдете парижанка. Така ще осъществите един идеал.

— Страхувам се, че съм неспособна да достигна този идеал!

Горчивина трептеше в гласа на младата жена.

— Неспособна? Мислите така, защото не се познавате, Жилиан... Чуйте ме. Вие ме смятате за истинска приятелка, нали?

— Да — каза бавно тя, — уверена съм, че вие ме обичате искрено.

— Тогава, позволете ми да ви кажа нещо така, както аз го виждам.

Жилиан престана да гледа навън. Очите ѝ потърсиха очите на госпожа Шамбел.

— И какво е то, Жанин?

— Вие трябва да отидете на приема у госпожа Дьо Мовиер, дори и това да представлява известна жертва за вас.

— Жанин, ще трябва да направя голямо усилие над себе си... На Бъдни вечер да гледам ревию! Ришар не трябва да ми налага подобно нещо!

Нескрито възмущение звучеше в гласа на младата жена.

— Разбира се, аз не искам да го лишавам от това празненство, щом той държи толкова на него... но нека върви без мене!

— О, не, Жилиан, на никаква цена не трябва да постъпвате така!

Госпожа Шамбел говореше така искрено и настойчиво, че Жилиан я погледна изненадана. Тя запита по-внимателно:

— Жанин, защо смятате, че е необходимо да придружавам Ришар?

— Аз имам опит и зная как трябва да се постъпва, скъпа... До вас...

Тонът ѝ стана лек и закачлив, сякаш искаше да смекчи значението на думите си.

— До вас, Жилиан, аз съм вече стара жена, узряла в течение на единадесетгодишен брачен живот. Аз съм изпитала много неща и още повече съм научила от другите. Имала съм възможност да наблюдавам

редица интересни случаи. Ето защо смятам, че не бих била добра приятелка, ако не ви дам възможност да се възползвате от моя опит.

— Какво всъщност искате да кажете? — запита сериозно Жилиан, чието лице беше в сянка.

— Искам да кажа, че в Париж, в нашето общество, една жена, която иска да остане единствена за съпруга си, не трябва да развива у него навика да излиза сам. Това би значело да излага своето спокойствие и своето щастие. Жилиан, моя малка приятелко, вие притежавате всичко, с което бихте могли да накарате Ришар никога да не поглежда друга жена, освен вас. Но от вас зависи дали ще бъде така или не! От вас, повтарям ви! Не го оставяйте да отиде сам, особено у госпожа Дьо Мовиер!

— Защо особено у госпожа Дьо Мовиер? — запита бавно Жилиан.

— Защото там хубавите и кокетни жени са повече отвсякъде другаде. Защото те държаха извънредно много на ухажванията на Ришар и вероятно ще искат да ги получават и сега.

— Да, но сега той е женен!

— Това не е достатъчна причина...

— Може би не и за тях... — гласът на Жилиан прозвуча малко презрително, — ... но достатъчна за Ришар, струва ми се... Аз не се съмнявам в него.

Госпожа Шамбел се поколеба. Какво можеше, какво друго трябваше да каже?

— Ришар е артист, влюбен в красотата. Той е живял съвършено свободен, винаги готов да следва само прищевките си, отнасящ се с пренебрежение към предразсъдъците на добродетелните хора. А добродетелните хора са като светците — няма ги много. О, не... Всички знаем, че повечето от мъжете са големи глезени деца, егоисти, жадни за удоволствия, които могат да бъдат от най-различно естество, те отиват да ги търсят другаде. Жилиан, мила, повтарям ви още веднъж, не оставяйте Ришар да забрави, че в Бретан вие го пленихте до такава степен, че той се отказа заради вас от независимостта си. А сега, да забравим всички сериозни въпроси, защото сме вече пред „Риц“!

Действително, колата вече се движеше сред автомобилите, спрели пред високата врата, отворена към блестящо осветеното

преддверие.

Отражението на лампите се плъзна за миг по лицето на Жилиан. Очите ѝ бяха замислени, устните ѝ потрепераха. Нежната и закачлива Жанин докосна ръката на младата си приятелка.

— Мила, не се натъжавайте така. Карате ме да съжалявам, че заговорих. И все пак, убедена съм, че трябваше да постъпя така.

— И аз също. Много ви благодаря, задето ме предупредихте. Трябва да опозная живота. Но започвам да вярвам, че това ще е по-трудно, отколкото предполагам.

ГЛАВА ІХ

На сцената, издигната в дъното на хола между тежки завеси от жълто кадифе, завършваше ревюто, което госпожа Дьо Мовиер показваше на гостите си преди обичайната коледна вечеря. Самата домакиня беше авторка на това дръзко и духовито ревю, което беше поставено блестящо.

Госпожа Дьо Мовиер, която приближаваше петдесет те, бе сочена като истинска светска жена. Тя се отличаваше с бистрия си ум и с безразличието си към мнението, което хората имаха за нея. Впрочем нейното богатство караше всички да бъдат снизходителни.

Тя бе съобщила, че вечерята ще бъде в тесен кръг, но този кръг обхващаше повече от сто и петдесет души светски хора, артисти, театрални директори, писатели критици... и множество хубави жени — или поне оставящи илюзията, че са хубави — облечени с явната грижа да изтъкнат прелестите, дадени им от природата или придобити изкуствено. Те бяха истински парижанки прекалено свикнали да виждат и да слушат всичко.

Появяването на Жилиан Воврей в тези салони беше един неоспорим и блестящ успех, защото тук имаше толкова много жени, с които можеше да бъде сравнявана, толкова жени, след които се обръщаха и шушнеха имената им.

Както Ришар бе пожелал, тя бе дошла да прекара Бъдни вечер сред това оживено общество. Младата жена беше твърде горда, за да издаде огорчението си при това тя беше сигурна, че няма да бъде разбрана. Без никакво възражение Жилиан се подчини на желанието на мъжа, комуто принадлежеше.

Тя беше тук. И Ришар, облегнат на една врата открояващ се с високия си ръст между тълпата с фракове, я наблюдаваше с гордост и задоволство, както наблюдаваше тези от творбите си, които бяха одобрен и от най-строгите критици.

Седнала до Жанин Шамбел, тя беше изящна в роклята си от гъвкаво сребърно ламе, което той самия беше избрал. Жилиан

слушаше без усмивка приятелката си. Главата ѝ беше изправена повече от обикновено. Устните ѝ бяха свити в едва забележима надменна гримаса.

Какво ли мислеше тя за предизвикателните думи на хубавата артистка, която пееше в този момент на сцената пред редицата танцьорки, които играеха канкан и показваха краката си? Дали се забавляваше като други жени или намираше това представление твърде неподходящо за Бъдни вечер?

Ришар я наблюдаваше с любопитство и се стараеше да проникне в скритите мисли на това същество от друг свят. Но младото лице пазеше грижливо веднъж сложената маска. И не за първи път Ришар почувства, че той не би открил начин, по който можеше да я свали. Но все пак по нейното изражение личеше, че околната атмосфера ѝ беше неприятна... Обзет от смътно чувство на отговорност, той призна нетърпеливо:

„Това ревю сигурно не ѝ харесва, но в края на краища тя не е вече малко момиче и трябва да свиква, но най-лошото е, че тя дори не може да го разбира... Няма как, все трябва да се мине по този път!“

Ришар имаше право. Двусмислените подмятания, които приковаха вниманието на зрителите, запалваха пламъчета в очите на мъжете и извикваха усмивки на устните на жените, тези подмятания отминаваха незабелязано за нея. Може би друга вечер и тя щеше да бъде увлечена от духовитостта и веселието, което бликаше от сцената, но тази свята нощ тя не искаше да слуша подобни думи, сред тълпа от чужди хора. Младата жена изпита тъга по Коледите в Бретан, обзе я чувство на самота, толкова болезнено, че и присъствието на Ришар не беше в състояние да го разпръсне. Защото пръв той би се усмихнал на нейните „детинщини“. Тя знаеше това, знаеше го толкова добре, че никога не би намекнала за мъката си и дори несъзнателно отбягваше да обърне глава към мястото, където беше съпругът ѝ, за да не види на лицето му изражение, по което съвсем би проличала тяхната отчужденост.

А те бяха далече един от друг много повече, отколкото тя предполагаше! Сега вече той не гледаше нея. С твърд поглед, с напрегнати черти младият човек следеше с очи Катерина Арвенеско. Права, близо до него, тя беше облечена в рокля от сив воал, по който бяха пръснати едри, тъмnozлатисти цветя.

Без съмнение младата жена току-що бе пристигнала, защото господарката около нея се пръснаха, за да ѝ намерят стол. Тя чакаше, като им благодареше с усмивка, която разкриваше белите ѝ остри зъби между силно червените устни. Финото ѝ лице беше матовобяло и само лека руменина едва оцветяваше страните ѝ. Светлината от сцената падаше върху шията ѝ, заобиколена от два реда перли, върху бледото деколте, върху малкото лице с бадемови светли очи, очертани от тъмната сянка на ресниците, върху косите, отпуснати на раменете, очакващи сякаш докосването на любяща ръка.

Ришар я обгърна с палец поглед и пое дълбоко дъх, сякаш внезапно бе почувствал липса на въздух.

Значи дошла бе най-после минутата, която той предвиждаше и очакваше от толкова седмици! Катерина Арвенеско беше отново близо до него, толкова близо, че младият мъж чувстваше да го облъхва същият парфюм, който неведнъж го бе опиянявал, толкова близо, че виждаше лекия облак пудра върху кожата, потръпването на меките и топли устни, чието докосване все още усещаше.

Обзе го някакъв див гняв на разочаровано и гладно мъжко животно, който заличи у него желанието за отмъщение, желанието да я види победена и умоляваща.

В този миг той едновременно я желаше сяпано и изпитваше изкушението да я смаже в прегръдките си, да я задуши с целувките си, да събуди и у нея същото чувство на тревога, на мъка, на жажда...

Поток от страст го заля... Но той имаше твърде голям светски опит, за да не издаде нищо от тази буря. Държанието му остана все така спокойно и непринудено. Лицето му беше невъзмутимо, въпреки голямото усилие на волята.

Точно в този миг тя го видя, когато сядаше в донесеното ѝ кресло. В светлите ѝ очи премина бегъл блясък; после те се спряха на неговите с далечен, търсец поглед, който имаше сладострастието на любовна ласка.

Ришар я изгледа за миг без никакъв мускул да трепне по лицето му и после поздрави учтиво.

Тя кимна бавно с глава и седна. След това и двамата си дадоха вид, че следят внимателно ревюто, което завърши сред шум от ръкопляскания, смехове и подвиквания към артистите. Хубавата изпълнителка на главната роля превиваше стройните си крака в

закачливи поклони. Завесите закриха сцената, като пометоха хвърлените цветя.

И веднага в хола се разнесе шумът от разместените столове, от подхвърляните думи, от преценките. Зрителите бяха доволни, че можеха отново да се раздвижат.

Образуваха се групи. Господата поведоха дамите към масите. В програмата преди вечерята бяха вписани още и испански танци.

Раздвижилата се тълпа раздели Ришар от Катерина. Той си спомни внезапно за присъствието на своята съпруга и я потърси с поглед. Чувстваше, че не бива да я оставя съвсем сама сред тази чужда за нея среда. Но до него прозвуча гласът на госпожа Дьо Мовиер:

— Воврей, приятелю мой, понеже сте близо до вратата, бъдете така любезен да донесете един сладолед на принцеса Арвенеско, която се плаши от тълпата.

Младият човек се огледа наоколо си. Права, Катерина Арвенеско отговаряше с разсеяна усмивка на поздравите. Нейният поглед се плъзваше някъде далече между сведените ѝ клепачи. Тя сякаш не бе чула думите на домакинята, защото нито прие, нито отказа, но една едва забележима бръчка се вдълба между веждите ѝ.

Ришар запита, преди да изпълни желанието на госпожа Дьо Мовиер:

— Госпожо, дали знаете къде е жена ми?

— Тя е там, при Жанин Шамбел. Тя разговаря, но не зная с кого. Не мога да видя...

Под полусведените клепачи продълговатите, светли очи на Катерина Арвенеско потърсиха в указаната от домакинята посока. После те се спряха. Погледът ѝ, в който личеше изострено внимание, долови стройния и фин силует, гордото държание на главата, младежкия блясък, изразителното и чисто изваяно лице, елегантността на роклята, която беше в свършена хармония с красотата на тази, която я носеше. Тя беше толкова погълната в наблюдението си, че трепна, когато Воврей каза до нея със същия тон, с който би се обърнал към някоя непозната:

— Госпожо, ето сладоледа, който пожелахте.

Ришар отгатваше с положителност какво ставаше в душата ѝ. В този миг Жилиан му беше особено скъпа, заради победата, която му донасяше.

Катерина Арвенеско благодари съвършено спокойно и протегна ръка, за да вземе поднасяната ѝ кристална чаша. Но внезапно тя се усмихна и тази усмивка приличаше толкова много на някогашните усмивки, че за миг Воврей изпита влудяващо чувство, че нищо от миналото не беше мъртво.

С малко напевния си глас, който едновременно милваше и дразнеше, тя запита:

— Защо ми говорите така официално? Нима сме се скарали, нима сме неприятели?

— Нито сме се скарали, нито сме неприятели. Ние сме само далечни познати. Не мислите ли, принцесо, че ние не можем да бъдем нищо повече?

Той беше напълно господар на себе си. Лицето му изглеждаше невъзмутимо, дори твърдо. Гласът му имаше леката ирония на обикновена салонна шеговитост.

Отново палецата усмивка премина по тези устни, които неведнъж бяха трептели под неговите, които толкова пъти бяха произнасяли жарки и луди любовни думи.

Тя повтори след него:

— Нима ние сега сме далечни познати? Мислите ли, че това е възможно? Аз не... Аз не мисля, че споменът за божествени, но отлетели минути, трябва да разделя все същества, които са живели едно чрез друго...

Той отвърна остро, с тих глас, защото около тях имаше много любопитни уши:

— Принцесо, няма смисъл да пилеете времето си със стари спомени! Такова е поне моето скромно мнение... Аз съм убеден, че най-разумно е да забравиш миналото и да живееш само с настоящето! Така постъпвам аз и смятам, че правя добре.

Тя взе една лъжичка от сладоледа, който се топеше в кристалната чаша.

— Да забравиш миналото. Да живееш с настоящето. Наистина това е практично разрешение! Но аз имам твърде малко влечение към практичните неща, за да мога да възприема съвета ви. Обичам да извиквам старите спомени, дори и да биха ме измъчвали с желаниа и съжаления. Важното е у мен да се появи известно желание... тогава нищо не може да ме спре.

Гласът ѝ, малко глух, го пареше като пламък. С бавни движения тя продължаваше да яде сладоледа. Воврей виждаше да блестят зъбите между влажните ѝ устни.

И дълбоко у него се събуждаше неутолима жажда по нея.

Може би тя отгатваше смътно това, защото, без да произнесе нито дума, спря на него поглед, в който имаше твърде много любопитство, ирония и съжаление; поглед, който беше нещо като ласкав зов. За миг както някога те забравиха всичко, освен себе си. В този хол, сред блестящата тълпа, те бяха сами, лице в лице, питащи и търсещи се безмълвно.

Един миг... После, с леко движение на раменете, Катерина се изправи. Клепачите ѝ се отпуснаха. Тя продължи да яде бавно сладоледа, но прибави с неизразима усмивка:

— Наистина много ми е неудобно, че ви задържам така далече от госпожа Воврей. Ще ми позволите ли да ви поздравя относно избора ви? Тя е прекрасна с вида си на недокосната лилия.

Той се поклонил с подигравателна почтителност:

— Вие сте прекалено добра с мене, госпожо.

— Намирате ли? Тогава, какво ще кажете, ако ви пожелае в брака най-голямото щастие, което можете да очаквате?

— Ще повторя, принцесо, че сте неизказано добра. Щастлив съм, че мога да ви уверя, съдбата ми дава много повече, отколкото имам право да очаквам!

Тя поднесе към устата си последната лъжичка сладолед. Между ресниците очите ѝ имаха същия израз, едновременно подигравателен и милващ, който имаше и усмивката ѝ.

— Имате право, и аз виждам, че съдбата е била много щедра към вас. Но дори и да вземете забележката ми за прекалено дръзка ще ви кажа, че съм с впечатлението, че щастието, което ви е отредено... може би не е точно такава, каквото сте желали. И...

Тя спря за миг и добави със съвсем тих и милващ глас:

— ... И смятайте ме, ако щете, за чудовище на егоизма, но почти съм доволна, че е така.

— Защо? — запита дръзко той.

— Защо? О, повикайте на помощ вашите познания за женските сърца и може би ще разберете... Впрочем положително ще разберете... вие, който ме познавате... Не ме гледайте така. Уверявам ви, че не

заслужавам такъв гняв, нито презрение, особено сега, когато ви пожелах щастие... стига да можете да го намерите!

— Имам основания да вярвам, че ще го намеря, принцесо. Всички хорски предвиждания ме насърчават да се надявам.

Сините зеници на Катерина Арвенеско блеснаха бурно. Думите и още повече, тонът на Воврей бяха засегнали гордостта ѝ. Нима бе успял да се овладее до такава степен, той, който беше роб на страстта си към нея?

Бавно тя вдигна лицето си, обляно от топла вълна. Кожата ѝ имаше мекия блясък на чайна роза. Погледът ѝ доби неудържима примамливост.

Но този поглед, погледът, с който тя се сгушваше в прегръдките му, се натъкна на гордата воля, която смразяваше очите на Воврей, макар че той едва потискаше изкушението да се наведе към това лице, към тази уста...

Младият мъж не направи никакво движение. Не се помръдна. Тогава Катерина отърси глава, сякаш се събуждаше. С променен тон, с тон на светска жена, тя каза, отвръщайки на неговите последни думи:

— Вярвате ли на човешките предвиждания? Колко непредпазливо! Нима сте забравили, че има сили, които ги сринат като кубчета за игра. Вие трябва да оцените сладостта на непредвиденото. Ах, сладоледът ми свърши най-последно. Ще бъдете ли така любезен да отнесете чашката.

Той се подчини, а после запита все така учтиво:

— Бихте ли желали да ви отведе някъде, госпожо?

— Никъде, благодаря. Тук се чувствам много добре.

Той се поклони... и може би затова не видя, или се престори, че не вижда, ръката, която тя му протегна.

Ришар чувстваше нервите си изопнати до скъсване, толкова силно беше усилието на волята му. Чувстваше непреодолима нужда да се успокои, да напусне тази къща, където беше и тя, да излезе в студената зимна нощ, и да върви, докато умората угаси треската му.

Но той не можеше да постъпи така, не беше свободен. Сега той зависеше и от другиго.

Жилиан!

Името изпълни мислите му. Младият мъж пое дъх, като човек, който идва бавно на себе си. Жилиан, неговата съпруга. Той я потърси

с очи. Но нея я нямаше вече в хола, макар че зрителите заемаха отново местата си, защото испанските танцьорки се бяха появили вече на сцената. Задържан от гъста тълпа, Воврей остана в хола.

ГЛАВА X

Щом свърши ревюто, както всички Жилиан стана от мястото си. Тя изпитваше особена нужда от присъствието на Ришар, толкова силно беше чувството на самота, което тегнеше върху нея. Но очите ѝ срещнаха само непознати лица. Единствената ѝ подкрепа беше Жанин Шамбел, която я повика:

— Жилиан!

Тя престана да търси с очи из салона. Стоеше права, без да обръща внимание на интереса, който събуждаше у присъстващите, без да долавя успеха, който имаше.

До Жанин се бе приближил един мъж, който клонеше към четиридесетте, със слабо, замислено лице, с одухотворена уста, с пронизателни очи на наблюдател под широкото чело. В този миг погледът му беше весел и заинтересован.

— Жилиан, господинът ме моли да ви го представя...

Непознатият се поклони:

— Госпожо, потърсих съпруга ви, за да го помоля да ме представи, но не можах да го намеря сред тази блестяща тълпа. Ето защо аз се обърнах към госпожа Шамбел, която винаги е тъй любезна с мен.

И като се обърна към младата жена, той помоли:

— Госпожо, бъдете така добра да ме представите по всички правила на госпожа Воврей.

— На драго сърце. Жилиан, един добър приятел на нашия съпруг, Люк Морланд, току-що завърнал се от Гърция. Той е забележителен писател и е известен със своите сказки по въпроси от философията, религията, социологията и изкуството.

Морланд я прекъсна:

— Госпожо, моля ви, госпожо, имайте милост към мен и не ме хвалете така... резултатът може би ще е противоположен на очакванията ви и госпожа Воврей ще бъде по-строга към мен.

— Защо? — запита Жилиан, развеселена от забележката му.

— Защото след подобно хвалебствие вие ще очаквате да намерите в мое лице един рядко издигнат мъж, а за съжаление ще бъдете твърде разочарована и за да не се ядосате на мен, аз искам да избягна това.

Думите му бяха закачливи и леко иронични. Жанин отвърна весело:

— Виждам, че вие най-напред ще се изповядате на госпожа Воврей и по този начин ще си осигурите добри отношения за в бъдеще. Смятам, че сега е най-добре да ви оставя сами. Ах, ето че и съпругът ми ме търси. Жилиан, ще се видим след малко! Ако имате желание да хапнете нещо, помолете този млад човек да ви отведе на бюфета.

— Млад човек? Госпожо, не ми е ясно дали искате да ме поласкаете или да ме обидите?

— Отгатнете! — подхвърли тя със звънък смях, докато се отдалечаваше.

Люк Морланд се поклони пред Жилиан.

— Госпожо, вие чухте какво каза вашата приятелка. Искате ли да се подкрепите с нещо?

— Не... нямам подобно желание!

— Тогава...

В сивите му очи блестеше хлапашка веселост, която придаваше неподозирано младежко изражение на това лице, белязано вече от ноктите на умствената работа. Без никаква безогледност, но много внимателно, той гледаше, усмихвайки се, младата жена. Явно беше, че новото познанство му доставяше голямо удоволствие.

— Госпожо, нали няма да ме сметнете за прекалено нескромен, ако ви отправя една молба. Понеже имам силно желание да използвам добре минутите, които ще прекарам с вас бихте ли желали да поседнем в малкия салон, където се оттеглят всички, които искат да разговарят на спокойствие. Много ми се ще да се опознаем добре и да станем приятели.

Без да чака нейното съгласие, той ѝ предложи ръката си. Тя се огледа за последен път, като търсеше Ришар, но не го зърна никъде. Тогава младата жена се облегна на ръката на Морланд. Странна усмивка полуразтвори устните ѝ при мисълта, че се разхожда сама с този непознат.

— Добре, нямам нищо против да седнем за малко.

И тя го остави да я отведе. Той беше от тези, на които изглеждаше съвсем естествено да се довериш. Беше мъж, комуто е вродено да взема решения и да покровителства.

Доста двойки се бяха настанили вече в малкия салон, отворен към хола. Но тук ниските лампи създаваха атмосфера на задушеvnост със своята мека светлина, която милваше скъпите украшения, бледите копринени тапети, розовия ориенталски килим и стилните мебели.

Морланд бързо откри до рояла един стол, случайно останал свободен. Той остана прав до младата жена, която запита с известно любопитство:

— Ще ми кажете ли, господине, защо имате толкова силно желание да се опознаем и сприятелим?

— Госпожо, би трябвало да ви отговоря: „Защото вашият съпруг е мой стар и добър приятел“. Но това няма да е пълната истина.

— О — възкликна тя, несъзнателно доволна, че се бе намерило някой да я разсейва. — А каква е точно истината?

— Госпожо, бъдете много благосклонна и я приеemте със снизхождение. Още преди да науча, че сте съпруга на моя приятел Воврей, бях решил да намеря някакъв начин да ви бъда представен и то, защото ви наблюдавах, докато гледахте духовитото ревю, което току-що ни бе представено.

— Защо? Да не би да съм го гледала по някакъв особен начин? — запита тя с изненада и интерес в очите.

— Случаят ме бе довел на няколко крачки от вас, госпожо. Ето защо имах възможност да забележа, че вашите впечатления бяха съвсем различни от тези на заобикалящите ви жени, толкова различни, че...

Той млъкна. На устните му се изписа полуусмивка, която сякаш питаше дали трябва да разкрие цялата си мисъл.

— Че?

— Че... Дали мога да продължа? Няма да ме сметнете за прекалено дързък, нали?

— Няма.

— И като отгатнах, че вашето впечатление от това прекалено парижко зрелище беше сродно с моето, запитах се какви са били обстоятелствата, които са ви принудили да присъствате на него...

— И малко по-късно сте научили, че аз съм тук със съпруга си, нали?

— Да, действително. Тогава престанах да се учудвам. Но разбрах също, защо невинаги слушахте това, което се говореше на сцената, защо често изглеждахте разсеяна. Питях се къде може да отлита мисълта ви...

— Това е вече любопитство.

— О, не, не го казвате сериозно, нали? Бъдете уверена, че в моето внимание нямаше нищо, което би могло да ви обиди и в края на краищата признайте, че не съм отгатнал зле... като стигнах до заключението, че намирате прекалено езически този начин за посрещане на Коледа!...

Морланд остана с впечатлението, че някаква сянка премина в очите ѝ, а после помрачи и лицето ѝ. Но младата жена каза съвсем спокойно:

— Действително днес за първи път прекарвам Бъдни вечер вън от къщи, сред толкова много хора.

— Да... и струва ми се, че по време на ревюто вие имахте желание да ни напуснете, нас, неверниците парижани, и да се върнете в Бретан в някоя малка черквица, която ви е скъпа.

— Твърде скъпа, за да говорим за нея тук! — отвърна тя тъй горещо, че Морланд остана затрогнат.

— Вярно е, имате право... Ще ме извините, нали, госпожо?

Младата жена съжали веднага, че се бе издала тъй лесно и страните ѝ поруменяха.

— Няма за какво да ви извинявам. Вие не можехте да знаете, че има неща, които са святи за мен и които пазя ревниво.

— Не, не можех да зная, но бих могъл да го отгатна, защото повече или по-малко ние всички пазим от случайните минувачи по нещо свято в душата си.

— Да, всички...

Тя замлъкна. Предпазливо, но много внимателно Морланд наблюдаваше изразителното ѝ лице. Сведените клепачи бяха скрили светлината на погледа.

Какво имаше в тази непозната душа, която неговата прозорливост на психолог бе открила веднага сред пъстрото множество? Тя се различаваше толкова много от всички и особено от

Ришар. И Морланд не можа да не се запита: „Защо? С какво го бе пленила тя?“ Тя приличаше толкова малко на жените, които той бе харесвал дотогава!

В желанието си да поведе отново разговора, той запита:

— Париж не може да ви накара да не съжалявате за вашия Бретан, нали, госпожо?

Клепките се повдигнаха и откриха хубавите блестящи зеници:

— Съжалявам за Бретан, като за земята, която взе сърцето ми още от детинство и го запази завинаги ще не знам дали ще обикна Париж... Във всеки случай, такъв, какъвто го откривам с всеки отлетял ден, той ме интересува извънредно много! Този град едновременно ме смайва... поражва... възмущава... и огорчава... И аз слушам като любопитна и любознателна ученичка всички уроци, които той ми дава, каквито и да са те...

— Значи вие сте една жадна за познание ученичка, госпожо. Тогава тази вечер трябва да сте придобили богат опит...

И живият поглед на Морланд се плъзна към хола, където сред наситения и натежал от парфюми въздух сред преплетените разговори се разиграваше вечната човешка комедия във всичките ѝ многобройни образи.

— Защото тук, на това събиране, ще намерите хора с най-различни схващания, амбиции, слабости и страсти... Светският живот предлага една много забавна сплав от човешки същества. Показа ли ви Ришар всички знаменитости, които домакинята умее да събира в салоните си?

— Ришар? Но вие забравяте, че ние сме съвършено модерно семейство! Когато сме на гости, на бал или някъде другаде, ние се разделяме и се събираме отново едва накрая... Може би вие знаете много по-добре от мен къде се намира той в този миг...

— Не, госпожо, аз го зърнах само за момент при една врата и после го изгубих от очи... още не съм го поздравил за женитбата му... Научих новината в Гърция и то съвсем случайно. И ще ви призная още нещо, госпожо. Бях много заинтересуван коя може да бъде жената, успяла да заведе пред олтара Воврей, който беше известен като закоравял ерген... И нито за миг не си представях, че вие сте такава... каквато сте.

— Каквато съм? Но струва ми се, че това не може да ви е известно напълно.

В тъмните сини очи имаше малко надменност. Той спря на нея усмихнатия си и открит поглед:

— Не ви ли казах, като предварително ви помолих да бъдете снизходителна, че си позволих да ви наблюдавам по време на представлението?

— Тогава, радвам се, че не съм забелязала нищо, защото би ми било крайно неприятно да бъда предмет на проучвания.

— Госпожо, не отговаряйте със строгост на моята откровеност. Аз съм приятел на Ришар и ако знаете как все по-голямо става желанието ми да стана и ваш... поне малко! Повярвайте ми, моля ви, аз съм съвсем искрен!

Нейният поглед срещна погледа на Морланд. И тя почувства, че бе спечелила едно приятелство, което не се даваше на всеки срещнат. Внезапно Люк Морланд престана да бъде за нея един учен човек, който я бе развлякъл за малко.

Усмивка просветли лицето ѝ:

— Вярвам ви от все сърце. И надявам се, че времето ще ми докаже, че съм имала право да ви дам така бързо доверието си...

Тя замлъкна. В хола оркестърът засвири отново. Приютителите се в малкия салон се раздвижиха. Двойките станаха и се запътиха навън, за да видят новото зрелище, което започваше. Жилиан също стана. Едва сега тя осъзна, че вече бе минало доста време откакто говореше с Морланд... А Ришар все още го нямаше... Къде ли беше той? Сърцето ѝ се сви.

Но най-после, сякаш отгатнал немия ѝ зов, Ришар се появи на прага на малкия салон и възкликна:

— О, Жилиан, измъчих се, докато ви открия! Как? Значи вие флиртувате с Морланд? А пък аз мислех, че още си в Ориента, драги ми Люк, и, че не можеш да се откъснеш от саркофазите и разни други старини... Реши ли най-после да станеш отново парижанин, вечни скитнико?

— Уви, драги мой, и най-хубавите пътешествия имат край!

Двамата мъже си стиснаха сърдечно ръцете.

— Значи идваш да се потопиш отново сред тази пагубна атмосфера? Като говоря така, ставам изразител на мнението, което

отгатвам, че си е съставила вече моята съпруга.

— Което отгатвате? Кажете по-добре, което ми приписвате... И то съвсем погрешно. Аз съм напълно убедена, че вие нямаше да ме доведете в това общество, ако действително беше такова, каквото казахте.

Тя говореше съвсем равнодушно. Цялото ѝ внимание беше насочено към раздражението, което чувстваше у съпруга си. Младият мъж отвърна с хаплив глас:

— Жилиан, ако ви водех само на места, където бихте могли да извлечете известна поука, скоро ще бъда принуден да ви оставя у дома! Попитайте Люк, ако не внимавате... Все пак, малко горско цвете, аз чувствам у себе си изкушението да ви отвлека преди вечерята и да ви отведе у дома.

Очите на младата жена светнаха радостно.

— Ришар, моля ви, поддайте се на това изкушение... Нямам никакво желание да остана повече между тези непознати хора... още повече, че вие не можете да бъдете мой кавалер.

— Естествено! Тук ние не можем да играем на влюбени и да ставаме смешни в очите на хората.

Морланд се преструваше, че не обръща никакво внимание на разменяните думи, но неговата неумолима прозорливост долавяше отсенките в тона. Той също чувстваше едно извънредно нервно напрежение у Воврей, схващаше нетърпеливата ирония в гласа му. И после, какво беше това държание спрямо младата му съпруга. Какви бяха отношенията между двамата съпрузи?

Той се питаше, обзет от любопитство, каква трябва да е истината, но същевременно възкликна:

— А какво ще стане с мен, госпожо? Аз се надявах, че ще имам щастието да вечерям заедно с вас...

— Друг път ще вечеряме заедно. Надявам се, няма да забравите, че Ришар е ваш приятел и че имате желание да станете и мой...

— Благодаря ви, госпожо, че не сте забравили моето желание. В кой час бих могъл да ви посетя без опасност да ви преча?

— Рано следобед почти винаги съм вкъщи... а също и към края...

— Аз ще си позволя скоро да ви напомня за себе си... Значи, Ришар, твърдо си решил да си вървите...

— Да, и то веднага, драги мой, още докато домакинята е погълната от испанските танци. Доскоро виждане, нали, Люк? Жилиан, надявам се, че се съгласявате да ви отвлека без особено съжаление?

— О, без ни най-малко съжаление!

Тя тръгна след съпруга си, който ѝ отваряше път напред. Чувстваше се като освободена затворничка. Сърцето ѝ тръпнеше от желание да остане сама с него, да чуе поне една любовна дума, която да разпръсне чувството на самота, тегнало над нея цялата вечер.

Накрая на вестибюла една млада жена очакваше да получи наметката си. Погледът на Жилиан я докосна и тихо възклицание се изтръгна от устните ѝ:

— О, Ришар! Принцеса Арвенеско!

— Познавате ли я?

— Показаха ми я, когато бях в „Риц“. Искате ли да ни запознаете? Някои от поемите ѝ са толкова хубави.

— Нито мястото, нито моментът са подходящи за запознанства.

Отговорът бе изразен тъй рязко, че Жилиан почти изпита чувството, че той я отстрани от младата жена с грубо движение.

Страните ѝ пламнаха. Но без да каже нито дума, тя се обърна и поиска наметката си от прислужницата. Жилиан не видя погледа, с който Ришар обгърна нея самата и другата... Тя беше изправена и фина в роклята от сребърно ламе, чертите ѝ бяха нежни и горди, от тях бликаше живот... Недалече от нея стоеше Катерина, много по-дребна с по-примамливи линии под леките гънки на тъмния воал, който бе увит и около финото ѝ, загадъчно лице.

Докато Ришар поставяше на раменете на съпругата си кожената наметка, Жилиан видя, че младата жена се отдалечи, без да обърне внимание на тяхното присъствие.

И нито тя, нито Ришар не намекнаха вече за тази непредвидена среща.

В колата, след няколко безразлични забележки относно празненството, което бяха напуснали, той запита внезапно:

— Струва ми се, че моят приятел Морланд ви е харесал?

— Да, вярно е. Повече от всички мъже, които ми са представяни, откакто съм дошла в Париж.

Тя видя, че той се усмихна в полумрака.

— Охо! Какъв успех за Люк! Но вие имате право, той е забележителен мъж. Неговият ум е толкова гъвкав, че когато пожелае, той може да бъде очарователен събеседник, безстрашен пътешественик, жаден да види и чуе всичко, или фин и дълбок мислител, погълнат от въпроси... които за мен са прекалено сериозни, прекалено дълбоки... и ако щете... сухи.

— Сухи? — повтори тя.

— Да... сухи, отегчителни... поне по моето скромно мнение. Религията и социологията са неговите любими области за изучаване. Само че, понеже съм започнал да ви осведомявам, нека бъда точен, той разглежда религиозните въпроси по начин, който е напълно в разрез с нашите схващания... защото Морланд принадлежи към редовете на невярващите... Впрочем това не му пречи да се отнася твърде почитателно към вярата на другите, въпреки че си доставя удоволствието да анализира тази вяра, да я преценява, да я оголва... Така казват тези, които разбират... аз лично съм крайно невеж в тази област.

Гласът на Воврей беше хаплив. Младият мъж сякаш говореше под влиянието на някакво тайно раздражение, от което искаше да се отърси. Жилиан го почувства. Но тя не издаде нищо, не прояви и слабото разочарование, което думите на съпруга ѝ ѝ причиниха. Разочарование като студен лъх бе отвяло непринудената симпатия, която Люк Морланд ѝ бе вдъхнал.

Тя слушаше вече разсеяно това, което той ѝ говореше за своя приятел. През стъклата на прозорците очите ѝ следяха улиците, окъпани в лунна светлина, и минувачите, които крачеха бързо. Може би те излизаха от тази черква, там на ъгъла. От откренатите врати на Божия храм бликаше светлина.

Ришар също забеляза светлата черква в нощния мрак. Той толкова малко допускаше, че в сърцето на младата жена все още може да е останало някакво съжаление, та каза необмислено, без да си спомня думите, които бяха разменили по повод поканата на госпожа Дьо Мовиер:

— Жилиан, какво ли ще си помисли леля ви, ако научи, че тази година не сте присъствали на среднощната служба! В Бретан вие сигурно никога не сте я пропускали!

— Вярно е, никога. И ако бях свободна, нямаше да я пропусна и тази година.

Съпругът ѝ долови лекото потреперване на гласа ѝ.

— Жилиан, нима е възможно да приемате всичко така трагично.

— Трагично? О, не, аз не преувеличавам нищо.

— Да кажем, че вземате твърде присърце отсъствието си от една служба, която съвсем не е задължителна, нали?

— Задължителна? О! Не...

— Тогава не разбирам, защо сте толкова опечалена.

Да, вярно беше, че Ришар не разбираше... и той не беше отговорен за това. Но тя страдаше, че техните души оставаха чужди една на друга. Той продължи:

— Съжалявам, че без дори да допускам, неволно съм се проявил като тиранин. Жилиан, защо не бяхте по-упорита?

Тя поясни съвсем естествено:

— Видях колко много държите да отида на това празненство и реших, че трябва да забравя моето собствено желание.

Защо бе пожелал тя да отиде у госпожа Дьо Мовиер? Не беше ли подтикван само от мисълта за отмъщение? Той почувства колко жалки бяха помислите му и изпита презрение към самия себе си. Осъди постъпката си.

И все пак Ришар разбираше, че не съжалява за нищо, което се бе случило тази вечер... За нищо, освен за неволното огорчение, нанесено на жена му, която вярваше, че може да черпи топлина от него.

Тогава младият човек се наведе и потърси сред диплите на наметката ръката на Жилиан. Той я целуна и прошепна нежно и умолително:

— Жилиан, мила, простете ми... Грешката ми се дължи на незнание!...

ГЛАВА ХІ

Ришар стоеше в ателието си прав пред писалището, отрупано с вестници и книги. Той взе една покана, поставена на видно място и запита:

— Жилиан, имате ли предвид нещо интересно за днес следобед?

— Не... нищо, което да не може да бъде отложено.

— Е, добре, тогава, понеже не се плашите от сериозните развлечения, трябва да отидете да чуете сказката на вашия приятел Морланд.

— О! Моят „приятел“.

— Точно така! Той ви намира за прекрасна! И вие можете да се гордеете с тази победа. Неговото държание, неговите разбирания и сериозни занимания ви харесват. Не отричайте, госпожо, това е съвсем явно! И така, днес вие трябва да отидете да го чуете. Той ми изпрати покана... но трябва да призная, че сравнителния анализ на религиите, по повод книгата на не зная кой прочут модернист, не ме интересува особено. Впрочем по тези въпроси вие сте много по-веща от мен.

Без да обръща внимание на едва забележимата ирония в думите му, тя запита:

— Как говори Люк Морланд?

— Извънредно увлекателно... казвам ви го от личен опит. Слушах цяла зима сказките му върху философията на италианското изкуство. От него човек може да научи много ценни неща, при това той говори така, че едновременно те побеждава и пленява... Да, действително, той е забележителен...

— О, значи така...

Младата жена чувстваше вече у себе си желание и любопитство да чуе Морланд. Интересуваше я неговия духовен облик. Тя беше твърде умна и бе успяла донякъде да долови неговата стойност.

— Люк Морланд ще говори в четири часа, нали?

— Да. Предполагам, че и госпожа Шамбел ще отиде на сказката му, защото тя е една от горещите му поклоннички.

— Не мога ли да отида сама?

Той започна да се смее:

— О, разбира се, че да... Господата, които отиват да слушат лекции за произхода на религиите, не са опасни за хубавите жени. Дори ако допуснем, че биха ги забелязали, защото техните очи по принцип не се спират на нищо, което доставя само лекомислено удоволствие! Вървете да слушате Морланд и не се страхувайте, че ще ви се случи някакво неприятно приключение... Идете да се пригответе, Жилиан, само не се обличайте като за чая в „Риц“, защото тогава вече не отговарям за нищо!

Тя прие шегата му с такова изразително повдигане на раменете, че Ришар се засмя.

Малко преди посочения час младата жена се озова в залата, където щеше да говори Люк Морланд. Почти всички места вече бяха заети. Мъжете преобладаваха сред слушателите. Те бяха от всички възрасти, но имаше и много млади хора, учители и студенти. Особено многобройни бяха последните.

Жените бяха малко. Повечето от тях приличаха на студентки и изглеждаха от най-разнообразни народности... Но имаше и възрастни дами, имаше светски жени, любопитни чужденки, парижанки. Някои от тях с прекалено изисканото си и грижливо подбрано облекло внасяха необичайната нотка на лекомислие сред тази строга атмосфера. Те бяха дошли само, за да не отминат едно събитие, за което щеше да се говори из салоните.

Каквото и да казваше Ришар, появяването на Жилиан не мина незабелязано. Веднага към нея се отправиха любопитни погледи, които тя посрещна с пълно спокойствие. Впрочем тя едва седна и вниманието на присъстващите бе отвлечено на друга страна. Лекторът влезе в залата, посрещнат с гръм от ръкопляскания.

Той кимна леко с глава, за да благодари. Прав пред катедрата, много спокоен, със сигурен блясък в очите, Морланд изглеждаше напълно господар на себе си. Той имаше вид на човек, който умее да се налага и да завладява. Жилиан го наблюдаваше с голямо любопитство.

Тя бе поразена от волевия израз на това лице, което бе свикнала да вижда обикновено усмихнато и иронично. За първи път срещаше този Люк Морланд, съвсем различен от духовития и скептичен събеседник, с който напоследък се бе доста сближила.

След кратко мълчание, по време на което общото внимание бе насочено към него, той заговори. И веднага тя разбра, че съпругът ѝ бе казал самата истина. Морланд беше от тези, които грабват, увличат, покоряват слушателите си. Тя почувства това още след първите думи и нейната собствена мисъл се устреми високо нагоре, за да следва мисълта на оратора. Той посочваше главните въпроси, които щеше да засегне в сказката си: „Развитие на религиозната мисъл, главните дейтели на големите движения, родени от тази мисъл, произход на католицизма.“

Морланд започна с разискването на тези думи на автора, когото анализираше: „Аз не вярвам в нищо, освен в това, което смятам, че е истинно.“

Плътният и сигурен глас притежаваше някаква налагаща се власт. Той подсилваше мисълта, която се развиваше ясна, жива, искрена. Стилът прилягаше на всяка негова мисъл. Ярko и точно Морланд чертаеше развитието на религиозните схващания през вековете. Той отбелязваше единството и го посочваше под различните форми, които бе придобило под влияние на народността, средата и времето. С блестящи изводи той посочваше влиянията, които през вековете бяха насочили хорските вярвания към християнската легенда; първоначалните учения се бяха приспособили към новата среда.

Християнската легенда! Тези думи, произнесени тъй просто, като точен израз на неговата мисъл, намериха отзвук дълбоко в душата на Жилиан, където повдигнаха вълна от възмущение...

Въпреки това нейният ум беше жаден да узнае и да разбере, да бъде на верния път... И тя продължи да слуша смутена, но внимателна.

Сърцето ѝ биеше бързо, като при приближаването на някаква опасност. Той бе казал „християнска легенда“ и от всяка негова дума Жилиан разбираше, че това, което беше за нея божествената истина, за него беше само една много хубава легенда, създадена от хората. Някога, в Юдея, един човек бе издигнат от тълпата на простосмъртните. Духовните сили на този човек надвишавали далече тези на обикновените хора. Той подхванал изпълнението на своята задача с огъня, с героизма и безстрашието на пророците. Обстоятелствата са били такива, че неговите думи подействали на тълпите, на непостоянните, подвижни тълпи, които по-късно се обърнали срещу него със същия устрем, с който го били последвали.

Морланд описваше всичко това с чудна простота и сила, като същевременно анализираше книгата, която беше предмет на сказката.

Жилиан слушаше жадно. За първи път в живота си тя чуваше да се говори без страст, без враждебност, без презрение и зложелателство, да се преценява честно, като исторически факти, това, което винаги бе смятала за неоспоримо и свещено... Тази новост я потискаше, плашеше и замайваше... Тя едва се овладяваше да не се поддаде несъзнателно на желанието си да запуши ушите си с ръце, за да не слуша думите, които неумолимо подковаваха самата основа на религиозната ѝ вяра, в чиято същност никога не бе помисляла да се вгледа. И въпреки това нейната мисъл не можеше да се отдели от мисълта на Морланд, който със своята точност, със светлината, внесена от строгия анализ, разпръскваше всяка поетична сантиментална или мистична мъгла.

Значи... значи... хора със здрав разум, без омраза, нито предубеждение срещу религиозните догми, изучавали дълго свещените книги, хора, които като Морланд, не виждат в религиите нищо друго, освен една много хубава илюзия, от която клетото човечество се нуждае, за да има сили да понася живота!

Жилиан едва се сдържаше да не простене:

— Не, не, той се лъже! Той се заблуждава! Ние, които вярваме, ние притежаваме истината... Няма никакво съмнение в това.

Но внезапно, грубо, един отговор дойде на устните ѝ:

— Истината... да... аз смятам, че я притеждавам. Но ето че други, които са изучавали тези въпроси, които аз не познавам — както не ги знае и едно дете — други се опитват да ми покажат колко е дръзко от моя страна да твърдя това.

И веднага нейната мисъл на вярваща се опита отчаяно да се противопостави:

— Но има други, които също са изучавали тези въпроси и са запазили вярата си жива и непокътната. За тях учението, такова, каквото го дава Църквата, е самата истина. При това по интелигентност те не стоят по-долу от Морланд. Защо тогава да повярвам на тези, които са срещу мен, а не на тези, които са с мен?

И дълбоко в душата ѝ започваше смътна борба. В това време лекторът правеше последните си заключения сред внимателното мълчание на слушателите си.

Той млъкна. Гръмнаха ръкопляскания и възторжени викове и не само от редовете на възторжените студенти, но от цялата зала. Прави, мъже и жени, поздравяваха Люк Морланд.

Жилиан не направи никакво движение. Тя стана също, но ръцете ѝ бяха притиснати едни в друга. Младата жена се чувстваше уморена. Погледът ѝ се плъзгаше наоколо без нищо да вижда. В нейните очи бе останал запечатан образът на Морланд, с напрегнати черти, с непознат огън в очите.

На няколко крачки от нея стоеше госпожа Таени. Тя закопчаваше палтото си и се готвеше да си върви.

Жилиан побърза да се смеси с тълпата, за да не бъде забелязана, защото чувстваше, че не ще може да скрие смущението си. Едва когато видя, че старата ѝ приятелка излезе заедно с Жанин, тя последва общия поток, който се лееше към изхода сред шума на разговорите.

Нощта се беше спуснала. Прозорците, уличните лампи и фаровете на колите светеха. Жилиан погледна към един светец часовник.

— Пет и половина...

Толкова късно! Колко бързо бяха летели минутите, докато Морланд говореше! При все това, струваше ѝ се, че някакво страшно разстояние разделяше настоящия миг от този, в който беше влязла в салона.

Та прошепна:

— Защо Ришар ме изпрати тук? Той е знаел много добре как Морланд ще разгледа подобен въпрос. Колко е некрасиво, колко е лошо от негова страна, че ме изложи така!

Младата жена тръгна по улицата с бързи, несъзнателни крачки. Тя беше напълно погълната от мислите, които се тълпяха в главата ѝ. Погледът ѝ беше отправен далече, към тъмното и дълбоко небе. Когато беше малко момиченце, тя виждаше зад това безкрайно приказно було Божия свят, създаден от детското ѝ въображение. Бог приличаше на някакъв царствен патриарх... Исус беше сериозен, красив и благ с децата. Дева Мария имаше дълга хубава наметка, а лицето ѝ, нежно и малко тъжно, беше леко наведено към заобикалящите я деца.

И тези наивни видения не отговаряха на истината. А може би не само те, но и сляпо възприетите вярвания, които ѝ се струваха свързани със самата същност на живота.

Морланд и други като него, които също бяха мислили, изучавали, търсили истината съвестно и честно, бяха стигнали до заключението, че зад това було нямаше нищо...

Поне нищо от това, което тя си бе представяла в своята детинска невинност. И ето че сега изчезваха Величественият старец, благият Христос и майчинската Дева Мария... Но какво имаше тогава? Някаква висша духовна сила. Нещо неизвестно... Нещо непознаваемо, което никое човешко същество не можеше да долови с увереността, че не греши...

Как никога не бе помисляла за това! Такава мъка присви сърцето ѝ, че тя захапа долната си устна, за да спре вика си. Обладаваше я чувството, че върви към някаква пропаст. Тя искаше да изтрие от спомена си всичките думи на Морланд, но те я обгръщаха като някакъв тесен и болезнен пръстен, в който душата ѝ се блъскаше като птица, внезапно попаднала в примка.

Тя стигна до кейовете. Водата течеше тъмна и лъскава под многобройните светлини, под свода на близкия мост. Кораби минаваха от време на време. Около младата жена непрекъснато се движеха коли и пешеходци. Те я настигаха и отминаваха, като и не подозираха нейната тревога.

Едва тогава Жилиан схвана, че бързият ѝ ход приличаше на бягство. Несъзнателно тя се бе подчинила на детинската мисъл, че колкото по-далече се озове от мястото, където с един удар ѝ бяха отнели спокойствието, толкова по-скоро щеше да намери предишната увереност.

Тя си помисли: „Чувствам, че сега не съм в състояние да размишлявам. Не трябва да мисля повече за станалото, да разисквам сама със себе си, да се плаша. Глупаво е да се смуцавам така. Аз искам... аз трябва да отстранявам подобни мисли... Какъв ден сме днес? Сряда... Значи Жанин приема... Тя ще си е у дома. Ще се кача за малко при нея. Там положително никой няма да говори за теология и аз ще забравя лесно мъчителното си впечатление. Ще възвърна обичайното си спокойствие.“

Желанието ѝ да се изтръгне от самата себе си беше толкова силно, че тя направи знак на едно минаващо такси, за да се озове по-бързо у госпожа Шамбел. Жилиан чакаше накрая на тротоара приближаването на колата. Някакъв минавач, привлечен от нейния

приятен силует, ѝ подхвърли няколко по-дръзки думи. Младата жена не се възмути, нито се уплаши. Напротив, приключението я разсея за миг...

ГЛАВА XII

Когато Жилиан се прибра в дома си, ѝ оставаха само няколко минути, за да се облече за вечеря. Това отговаряше точно на желанията ѝ, защото тя не искаше отново да затъне в мислите си, да събуди мъката, която посещенията ѝ у госпожа Шамбел бе разсеяло или поне притъпило.

О, какво внезапно успокоение бе настъпило у нея, когато се бе озовала в салона, осветен от лампите и от огъня в камината, топъл и уютен, изпълнен с уханието на цветя. Жанин седеше на един нисък диван до камината. Закачливите ѝ очи блестяха весело, тя се усмихваше. Наоколо се бяха пръснали гостите, които не бяха многобройни — неколцина мъже и няколко много елегантни жени. Близо до масата за чай стоеше една от тях, съвсем млада, с хубаво и живо лице. Тя бърбеше с висок и хубав момък, който усърдно ѝ предлагаше от закуските.

Шум от разговори и смехове оживяваше голямата гостоприемна стая. И този шум обгърна Жилиан като радостен лъх, който стопи тревогата ѝ. Тя остави да я завладее тази нова атмосфера, почувства се радостна, освободена от кошмарите. Разговорите бяха лекомислени, но духовити. Те разсейваха. При това всички присъстващи бяха хора, които живееха с настоящето и не се опитваха да проникнат в тайната на невидимия свят!

С наслада младата жена се приобщи към общия разговор. Той отскачаше от тема на тема, подхващан от тези мъже и жени, които се познаваха добре и можеха да говорят за всичко. Тя се забавлява заедно с тях, смя се и се шегува като всички.

И при все това Жилиан не преставаше да усеща, като запечатано в мозъка ѝ, видението на залата, в която бе говорил Морланд. А още по-дълбоко в нея бе проникнало впечатлението от неговите думи.

О, това впечатление! Защо не можеше да изчезне? За миг, докато шеговитите думи се преплитаха около нея, тя си помисли какво ли смайване би се изписало на лицата на присъстващите, ако им откриеше

тревогата, която изживяваше. Какво ли би казала Жанин със своя критичен и подигравателен ум? Какво би казала девойката с живото лице, която все повече се увличаше във флирта? И какво ли би помислил този, който в настоящия миг не се намираше в салона, нейният съпруг, отнасящ се тъй скептично към всичко? О, тя знаеше много добре с какъв насмешлив поглед, с какво любопитство и подигравателно снизхождение той би посрещнал нейната изповед. Господи, колко далече беше тя от всички тях! От тези мъже, които говореха около нея; за театър, за спорт, за книги, за любов. За тях религията беше само една дума и то твърде рядко произнасяна. Не бяха по-близо до нея и тези хубави светски жени, тъй лекомислени, тъй повърхностни. За тях всичко сериозно и смислено беше досадно, отегчително.

Тези хубави създания бяха много загрижени преди всичко за собствените си удоволствия, за успехите си като жени, за любовта, която ги затваряше в един приказен свят...

Не беше ли най-разумно да стане като тях, защото занапред трябваше да живее техния живот?

Тогава с едно свръхусилие на волята си тя успя да отклони мисълта си от мрачната насока, която взимаше и лека-полека се увлече от живия разговор.

Сега в стаята си тя се обличаше с особено старание. Донякъде, за да се разсейва и от друга страна, заради Ришар, чийто вкус и изисквания знаеше вече. Той не се бе върнал още, но Жилиан слагаше пръстените си, когато звънецът отекна. Сигурно беше той.

Жилиан се погледна във високото огледало, което я отразяваше цялата. Тя се видя гъвкава и стройна в роклята от черен тюл, обсипана с блестящи перли. Косите ѝ падаха на меки, тъмни вълни.

— Наистина не можем да постигна нищо повече — прошепна тя подигравателно.

Младата жена се обърна бързо и се запъти към малкия салон, където обикновено Ришар я чакаше. До него тя щеше съвсем да забрави! Ако той искаше, тя щеше да стане като другите жени, които не се опитват да погледнат навън от собствения си живот и се задоволяват напълно с любовта.

Тя влезе и спря рязко. Не Ришар беше дошъл преди малко. Пред нея във вечерно облекло се покланяше Люк Морланд.

Той прочете веднага изненадата в очите на младата жена и запита бързо:

— Не ме ли очаквахте? Нали тази вечер ме поканихте на вечеря у вас, за да отидем тримата заедно на генералната репетиция на пиесата на Доней? Ако съм се заблудил, бъдете така добра да ми го кажете, без да се стеснявате. С това ще ми докажете, че вече не ме чувствате тъй чужд. Аз ще ви извиня и ще си отида веднага.

Всъщност тя бе забравила за тази покана, макар че беше направена от съпруга ѝ пред самата нея. Младата жена се усмихна смутено и се опита да заглади впечатлението от първоначалния прием:

— Напротив, ни най-малко не сте се заблудили! Бъдете добре дошъл! Аз мислех, че тук ще намеря Ришар. Разбирате ли сега, че се изненадах, защото видях вас вместо него?

— Ришар още ли не се е прибрал?

— Не...

— Толкова по-добре! Страхувах се, че много съм закъснял. Днес целия ден бях много зает, а и следобед имах работа до късно.

— Да... зная.

Жилиан беше седнала така, че отблясъците на огнището падаха върху лицето ѝ. Морланд бе поразен от изражението на това лице, чиито устни не се усмихваха.

Какво ставаше с нея? Каква грижа я правеше да изглежда така далечна, така различна от това, което беше обикновено? И Морланд запита със симпатия:

— Какво знаете?

— Че днес сте имали лекция.

— Кой ви каза?

— Ришар. Той не можеше да дойде да ви чуе и изпрати мен.

— Вие слушахте моята лекция?

Той зададе въпроса си почти грубо. Младата жена не забеляза нищо. Тя съжеляваше вече, че се бе поддала на някакво неясно желание да разчопли с него мъчителните въпроси.

— Да, аз ви слушах и можах да установя какъв голям успех пожънахте.

Морланд стана от мястото си и се приближи към младата жена, която гледаше пламъците в огнището.

Сега лицето ѝ беше в сянка. Светлината обливаше само ръцете ѝ, които бяха обгърнали коленете.

Той повтори:

— Успехът, който пожънах? Предполагам, че говорите с ирония, нали? Чудя се как Ришар е могъл да ви изпрати на подобна лекция. Тя не беше за слушателка като вас.

— Защо?

— Защото аз не можех да направя друго, освен да я нараня... и виждам, че съм ви засегнал! Ах, разбирам, сега защо ме посрещнахте така! Аз съм ви обидил, засегнал съм ви във вашите вярвания и сега вие гледате на мене като на неприятел, опасен неприятел. Така е, нали?

След известно мълчание, тя каза:

— Вярно е. Страхувам се от вас, защото вие наранихте душата ми.

Морланд се наведе към нея и запита с този глас, който покоряваше слушателите му и с много по-голяма тревога, отколкото тя предполагаше:

— Кажете ми... с какво ви наскърбих?

— Като ми посочихте как и защо може да съществува съмнението.

— Но вие и без това сте го знаели! Колкото и да сте млада, колкото и затворено да сте живели, трябва да сте срещали безбожници, които не са споделяли вашата вяра.

— Да, но сега за първи път разбрах, че и хора, много попросветени и издигнати от мен, могат да се колебаят пред вярванията, които винаги са били за мен... как да ви кажа... сила, цел... същността на моя живот... Разбрах, че това, което винаги ми се е струвало неоспоримо и очевидно, в друга светлина може да изглежда само като предположение... или като една великолепа легенда.

Това бяха точно изразите, които той самият беше употребил. Те звучаха странно, произнесени от тази млада жена. Жилиан ги беше изрекла с нисък глас, съсредоточена сякаш в собствените си мисли. Силна тревога личеше на лицето ѝ. Сведените ѝ отново клепачи скриха погледа ѝ.

— Е, и после?

— Тогава разбрах какво значи за едно същество, което върви спокойно, с увереността, че следва правия път, да се озове изведнъж

пред една пропаст, чието съществуване не е и подозирало. Откакто ви слушах, имам чувството, че се намирам пред някакво празно пространство.

Морланд я слушаше, уплашен, че бе могъл да я засегне така, той, който зачиташе толкова много чуждите убеждения. Младият мъж имаше желание да поправи злото, което бе сторил, но поне засега това му се виждаше невъзможно. Той разбираше, че този ум, който търсеше истината във всичко, щеше да намери отново спокойствие само със сигурността, придобита в една или друга насока... Но на каква цена?

Никога Люк Морланд не бе подозирал, че една жена може да изживее такава мъка, когато вижда, че религиозната ѝ вяра се разколебава. А Жилиан беше напълно искрена!

О, тя и не помисляше дори в какво странно противоречие бяха сериозността на нейните думи и блестящата ѝ вечерна рокля с голи рамене.

Но той усещаше много ясно всичко необикновено, което имаше в техния разговор сред елегантната и задушевна обстановка на малкия салон, където други думи биха били по-подходящи. Люк разбираше много добре, че тя страда и заговори благо, със съчувствие:

— Моля ви, не се поддавайте така на обзелото ви смущение! Кой човешки ум би се осмелил да твърди къде е истината? Може би точно вие сте я открили, а аз, макар с искрено сърце и мисъл, все още се лутам и я търся.

Тя вдигна глава към него.

— На вас ви се струва невъзможна вярата, такава, каквато я изисква Църквата, нали?

Той не можеше да се покаже по-малко искрен от нея.

— Невъзможна... да... поне така ми се вижда засега.

— Въпреки това други... други, които по интелигентност са равни на вас.

— Които ме превъзхождат дори — поправи я той, отгатвайки какво мислеше тя.

— ... други са имали тази вяра, която за вас изглежда невъзможна.

— Да, така е.

— Значи... учението, което съм възприела, е приемливо не само за слабите женски умове, които възприемат без дълбоко размишление

всички направени им разкрития... без да разбират... без да преценяват и оспорват?

— Учението, което сте възприели, ми се вижда толкова красиво, то притежава такава благотворна сила, че никога не бих желал да го унищожа в една душа. Ако случайно бях научил, че имате намерение да дойдете на моята лекция, щях да ви помоля да не го правите. Анализи, като този, който чухте, са опасни като отрова. Трябва предварително да бъдеш имунизиран, за да можеш безнаказано да се изложиш на тях.

Жилиан разбра, че той беше съвсем искрен и вече не се чувстваше тъй далече от него. Тя беше доволна, защото гледаше на него като на приятел и не искаше да го загуби. В какво го упрекуваше, впрочем? Че не мислеше като нея, че имаше съвсем други убеждения, които, макар и да смяташе за верни, никога не бе споделял с нея. Той винаги бе зачитал вярванията, към които знаеше, че е привързана.

Тя прошепна със страстно огорчение:

— Вие смятате за легенда всичко, в което ме научиха да вярвам. И все пак, казвате, че е за предпочитане да не узная истината.

— Истината? Казах ви го и преди малко. Знае ли някой къде е тя?

— До днес аз бях напълно убедена, че истината е това, което са ме учили от малка. Но следобед, когато слушах, зави ми се свят и още не съм дошла на себе си. Сега виждам, че истински щастливи са само тези, които притежават известна сигурност, дори нещо повече, най-щастливи са безразличните към всички тези страшни загадки, невярващите, спокойните в отрицанието... Боже мой! Какво е всъщност вярата? Тъй лесна за едни и тъй мъчна, тъй невъзможна за други!

— Вярата?

Той млъкна, защото се страхуваше да не я наскърби отново. Но тя повтори след него:

— Вярата? Кажете ми всичко, което мислите.

— Е, добре... за мен тя е въпрос на схващания. Някои умове са устроени така, че са склонни да вярват непоколебимо, въпреки възраженията, въпреки съмненията и бунтовете на разума... Други, каквото и да правят, винаги остават неспособни за подобна вяра... Така едни са създадени със склонности към изкуството, други към

науката, трети към поезията... И всичко това може да се докаже от историята на човешката мисъл.

И тя си припомни светите думи: „Божият промисъл просиява навсякъде.“ В умовете на артисти, на поети, на учени... Тя знаеше, че между тях имаше еднакво и вярващи и невярващи... Но младата жена не каза нищо, сигурна, че по този въпрос в никакъв случай нямаше да се разбере с Морланд. За него всичко, което тя смяташе за божествено, се явяваше като следствие от чисто човешки влияния.

Отпуснала ръце върху роклята от черен тюл, леко навела глава, тя размишляваше.

Морланд я наблюдаваше вече не като психолог, а като приятел. Смущението, което собствените му думи бяха предизвикали у нея, му създаваше грижи. Пред тази неочаквана драма на съвестта той нямаше желание да поучава, а изпитваше само съчувствие.

Понеже Жилиан мълчеше, той запита тихо:

— За какво мислите?

Тя трепна и се изправи. После, с уморено движение, прокара ръка по челото си.

— Мисля за вашето схващане за вярата. То ми се вижда странно. Мисля, че бих предпочела никога да не ви бях чула! Че бих искала да забравя всичко, което вие ми открихте, показахте, обяснихте! И все пак, какво е една вяра, която не може да издържи никакво изпитание, никакво противоречие и съпротива?

Морланд щеше да отговори, но спря, като видя, че вратата се отваря и на прага ѝ се появява Воврей.

Той също беше във вечерно облекло. Гласът му прозвуча весело и ясно. Младият мъж целуна ръка на жена си и се обърна към Морланд:

— Добър вечер, стари приятелю. Как си? О, Жилиан, моите поздравления. Вие сте прекрасна с тази рокля! Извинявам се, че закъснях. В клуба се бяхме заловили с партия бридж, която изглеждаше, че няма да има край. Когато погледнах часовника, видях, че трябва да тичам за вкъщи, без да губя нито минута.

Толкова ли беше късно? Нито Жилиан, нито Морланд бяха забелязали. И докато слушаха Ришар, те имаха чувството, че се връщат от някакъв свят, където не трябва да проникват тези, които вечно търсят опиянението от живота.

ГЛАВА XIII

След дълги часове на работа Ришар си почиваше най-добре, като се разхождаше. Въздухът и движението успокояваха напрегнатите му нерви, мисълта, която също бе работила упорито. Този ден Жилиан му бе позирала цялата сутрин. После, щом свършиха обеда, той скри Весталката под мокрите платна и се залови за друга работа. Този път моделът беше една гъвкава хлапачка, която позираше като древна танцьорка. Тя показваше хубостта на своето младо тяло, като се бе извила малко назад, поставяйки двете си ръце преплетени отзад на тила.

Но изведнъж, като видя, че не може да осъществи образа, създаден от въображението му, той почувства внезапна умора и освободи модела. Ришар отиде да се разходи в Болонската гора. Той скиташе без определена посока. Мисълта, уморена от продължителното усилие, беше приятно люляна от ритъма на стъпките му.

В един неочаквано топъл януарски ден. Воврей изпитваше неизказана наслада, когато топлият и свеж вятър докосваше челото и ръцете му. Той бе свалил шапката и ръкавиците си. Безцелната му разходка го доведе до парка Багател. Едва тогава младият мъж забележа къде се намира и веднага един спомен го опърли. Миналата зима, след един подобен ден на упорита работа, той бе дошъл да се разходи в този парк. Но тогава не беше сам. Из пустите алеи до него вървеше жената, чийто чар го бе завладял тъй дълбоко, та му се струваше, че ще остане завинаги безчувствен към чара, на която и да е друга жена. Той бе повярвал, че ще се изтръгне от нейния чар чрез една женитба — истинска лудост, сега вече нямаше съмнение! — с едно същество, което беше пълната противоположност на Катерина Арвенеско.

Днес той познаваше добре безполезността на своето усилие. Знаеше, че не може да се откъсне от тази жена... ако не завинаги, то поне засега. Всеки път, когато светският живот ги бе събирал, той изпитваше неутолима жажда за нейното тяло, за нейните ласки, за

покварената ѝ гальовност, за незабравимото сладострастие, с което тя даряваше себе си.

Но същевременно у него бе останал все още жив гневът от унижителното изоставяне, острата нужда от отмъщение, желанието да я държи отново в прегръдките си, макар и само за миг, но покорена, кротка, умоляваща. Тя трябваше да се върне смирена при него.

Впрочем нито веднъж не му бе минавало през ума, че животът му вече не принадлежеше само на него, че можеше да засегне едно сърце, което необмислено бе свързал със себе си, подтикнат от накърнената си гордост. Той не помисляше нито за миг за отговорностите, които бе поел и които би отстранил със скептична усмивка, ако някой се опиташе да му ги припомни.

Ришар смяташе, че има само едно задължение спрямо жена си: да скрива от нея приключенията си във от семейното огнище.

Защото той никога и не бе и помислял, че трябва да принадлежи само на Жилиан, макар че бе взел живота ѝ като изгарящ от жажда човек, който се спуска към освежителния извор. Сега той бе утолил жажда си и можеше да предприеме някои приятни авантюри, сигурен, че ще може да се върне при освежителния извор винаги, когато пожелае.

— Добър ден. Багател е хубав дори и през зимата, нали? — каза близо до него един приятен, малко напевен глас.

Той вдигна глава и му се стори, че среща някакво видение.

Но не, той не се лъжеше. Това беше наистина Катерина Арвенеско. Тя стоеше само на няколко стъпки от него, облеганата на перилата на терасата, загърната в кафеникавочервено кожено палто. От полуразтворената яка се виждаха перлите, които тя носеше винаги. Тя го гледаше и му говореше, сякаш се бяха разделили предния ден с най-добри чувства, със същата непринуденост, с която се бе обърнала към него на Бъдни вечер, когато се бяха видели за първи път.

Той замълча за миг. Под удара на непредвиденото неговото самообладание бе отслабнало... Но това трая само секунда, защото неговата воля не се огъваше лесно. И тогава, със същата непринуденост, със същата усмивка, младият мъж отвърна:

— Имате право, принцесо, Багател е чудесно място! Признавам, не допусках, че ще ми се удаде случай да ви срещна тук и да ви поднеса почитанията си.

Тя се засмя като малко момиче, което се забавлява, но очите ѝ светеха със странно изражение:

— Аз също не предвиждах ни най-малко подобна среща! Но все пак не съм толкова учудена. Животът е изтъкан от неочаквани и непредвидени неща! Ние смятаме, че играем възложената ни роля по нашите собствени желания...

— А всъщност не сме нищо повече от марионетки, чиито конци държи съдбата — довърши той подигравателно.

— Да... И тя напътства и води тези марионетки без те да знаят къде ги влече. Така постъпи тя преди малко с вас и мен, като ни изправи един срещу друг в часа, който тя беше избрала. Този час, който ние двамата чакахме, признайте го, ако сте искрен... знаейки добре, че когато и да е, той ще дойде... Ние трябваше да се видим във от светската тълпа.

Тя спря за малко, сякаш очакваше отговор. Но Ришар не казаше нищо, а чертаеше с подметката си никаква фигурка върху пясъка.

Той я слушаше и с голямо усилие на волята успяваше да наложи на лицето си маска на невъзмутимост и да не издаде с нищо голямата радост, която изпълваше цялото му същество при тази среща. О, да, тя имаше право, той бе очаквал с копнеж тази минута!

Все така шеговито, но с някакъв милващ трепет в гласа, тя прибави, вдигайки към него очи:

— Значи ни най-малко предчувствие не ви е предупредило, че съдбата... нашата съдба, ни подготвя тук една среща?

— Да, ни най-малко предчувствие, принцесо. Изглежда не съм склонен към догадки от този род.

— Да, положително не сте предразположен... и то много повече, отколкото предполагате. Защото... чуйте една изповед, чиято стойност смятам, че ще оцените... защото... когато вие се появихте, аз мислех тъкмо за вас... за нас...

— Нима? И мога ли да ви попитам какво мислехте? — погледът му не го издаваше. Очите му се спираха спокойно на нейните, които мамеха със своята загадъчност.

— Да попитате? Но аз мисля, че вие поне малко се досещате... Не?

— Аз нямам вашето богато въображение, госпожо — отвърна той с хаплива учтивост.

Тя повдигна рамене и започна да играе с маншона си. Те бяха сами на терасата. От време на време по самотните алеи минаваха хора и някой от пазачите.

Техните стъпки отекваха в тишината. Младата жена заговори отново с бавен глас. Между клепаците нейните очи имаха дълбочината на синя вода под тъмни дървета.

— Мамите се, ако мислите, че аз се вслушвам във въображението си... Не, аз бях навестена от спомени. Припомних си една разходка, която направихме заедно миналата зима тук, на това същото място... една разходка, по време на която се държахме крайно неблагоприятно.

Устните ѝ се свиха подигравателно:

— Но какво от това! Нито вие, нито аз сме строги и скучни хора. Ние знаем, че върховната мъдрост е... когато животът ти предлага най-хубавия от плодовете си, да отхапеш от него... да го вкусиш необуздано, до опиянение...

— И после, щом вкусиш от него, да захвърлиш нагрзания плод... Според вас, принцесо, това също е върховна мъдрост, нали?

Тя се наведе бавно към него и както някога той вдъхна парфюма, с който бяха пропити дрехите, косата ѝ, кожата ѝ, чието топло и нежно докосване още не бе забравил.

Така непринудено, както би задала най-обикновен въпрос, тя запита с тих, почти умоляващ глас:

— Не ми се сърдите, нали?

Ришар отвърна рязко:

— Вие знаете, че мъжете приличат на децата... Те не обичат да им отнемат играчката...

Веждите ѝ леко се смръщиха.

— Играчка? Струва ми се, че вашата гордост ви кара да лъжете! Аз съвсем не бях играчка за вас...

Той не отговори. Гледаше финото лице, което сега беше тайнствено като лицето на сфинкс. Някога той бе виждал тези устни пребледнели от страст. Неизказана мъка сви сърцето му, но гордостта веднага го скова. И грубо, с надменна искреност, той каза:

— В края на краищата може би имате право... може би вие сте били за мен много повече... отколкото ми се струва сега. Но има ли значение какво е било? Ние приключихме четенето на романа, за който все още си спомняте. Един роман, досадно обикновен, като всички от

неговия род! Той внесе за кратко малко разнообразие в нашите дни и скоро стана отегчителен. Във всеки случай ние трябва да му бъдем благодарни за това. И да го забравим! Това е всичко, което му дължим. Не смятате ли, госпожо?

На свой ред тя замълча за няколко мига. Рой бурни мисли затъмниха светлите ѝ очи, които гледаха далече към алеите, където мъглата вече плъзваше. После на нейните устни се появи усмивката, която събуждаше у него животинските инстинкти. Младата жена продължи гальовно и умолително:

— Не бъдете лош, приятелю мой, и не си правете труда да говорите лъжливи думи, които не мамят нито вас, нито мен. Не ми разваляйте удоволствието от непредвидената ни среща.

— Благодаря ви, принцесо, че отдавате такова значение на случая, който ни събра.

От устните на младата жена се изтръгна страстен вик:

— Нима ще посмеете да кажете, че не изпитвате нито частица от удоволствието, което аз изпитвам! Не, Ришар, не, вие бихте изменили на себе си...

Той трепна, когато тя го назова с името му. И все пак младият мъж презираше тази охолна жена много повече, от която и да е нещастница, която се продава, за да живее... Но това не му пречеше да изпитва мъчителен копнеж по нейните прегръдки! За щастие гордостта, волята и гнева, предизвикан от собствената му слабост, му помагаха да удържи маската, зад която скриваше смущението си.

Гласът му прозвуча със същата хаплива подигравка:

— Вие забравяте, принцесо, че човекът, когото познавахте, не може да съществува... не съществува у мен. Вие се постарайте да го излекувате от неговата лудост.

— О! Ришар, наистина ли сте излекуван? Ако бяхте действително... щяхте да се показвате съвсем друг. Мъжкото ви честолюбие ви кара да го провъзгласявате твърде гръмко... но затова пък... съвсем неубедително. Не, аз не ви вярвам! Аз все още си спомням много добре, че вие ме наричахте вашето „Живо изкушение“.

— Да... по времето, което отдавна отмина. Много вода изтече от дните, за които намекувате. Те ми отвориха така добре очите, че аз не съм и няма да бъда с вас никога мъжът, който бях. Впрочем вие го знаете много добре!

И този път тя не отговори веднага. С разсеяно движение младата жена повдигна кожената си яка. Полъхна студен вятър. Слънцето изчезна на пламналия хоризонт зад големите дървета.

Младата жена тръгна с бавни крачки по алеята. Пясъкът скърцаше под обувките ѝ. Невъзмутимата учтивост на Ришар запалваше особена треска у нея. Как умееше да се владее той! Възможно ли беше да е забравил до такава степен? Желанието ѝ да го види отново, както някога, опиянен от нея, ставаше все по-силно.

Младият мъж вървеше мълчалив до нея, но не обръщаше глава и гледаше право пред себе си. Тя се приближи толкова близо до него, че дрехата ѝ го докосваше, и каза с милващия си глас:

— Вие сте несправедлив, Ришар. Аз нищо не ви бях обещала, а ви давах щедро... без да пресмятам. Моят живот, моята душа, свободата ми, оставаха мои, за да мога да ги използвам така, както ми беше угодно.

— Имате право... Да... това беше ваше право.

— Тогава... щом сме на еднакво мнение, щом пазим... аз го чувствам... еднакъв спомен за нашата хубава лудост, защо да не бъдем поне приятели? О, Ришар... Ришар... защо проявявахте толкова малко търпение спрямо мен?

— Малко търпение?

Този път той я погледна с искрено смайване... Дали защото сега живееше с една жена от съвсем друг род, чувстваше така ясно аморалността на това хубаво създание? Но това обстоятелство нямаше никакво значение за чувствата, които той хранеше към нея. Такава, каквато беше, тя упражняваше опасно влияние върху него. Приличаше го и го замайваше. Младият мъж я слушаше с разтуптяно сърце.

— Да, много малко търпение. А при това вие ме познавахте... знаехте, че човек трябва да се отнася с мене като с глезено и капризно дете, което пази ревниво свободата си... Като с жена, на която трябва всичко да се прощава, защото тя умее да бъде необходима и незаменима! И ако това не е така, Ришар, имайте смелост да го отречете!

— Действително, това беше вярно...

Той замлъкна.

— Нима вече не е?

Несъзнателно Ришар повдигна ръка и сякаш отстрани нещо невидимо.

— Всичко това вече е минало! Сега не ни остава друго, освен да го оставим да спи, както спят мъртвите.

— Мъртвите! Но нима не ни учат, че мъртвите възкръсват. И аз се вкопчвам в тази вяра с всичката си страст към живота, страст, която ме кара да отстранявам от себе си смъртта във всичките ѝ форми... Нима допускате, че една любов, каквато беше нашата, няма да възкръсне... съдбоносно... въпреки съпротивата ни?

Очите му я погледнаха строго и в тях нямаше нито забрава, нито опрощение. Погледът му беше на хищник, който иска плячката си.

— Смятам, че нашите два живота вече нямат нищо общо... Ние сме и трябва да бъдем чужди един за друг.

Тя повдигна рамене, сякаш за да отблъсне неговите празни думи. И niskият ѝ топъл глас промълви кротко:

— Вие знаете добре, Ришар, че никога няма да можем да бъдем чужди един за друг! Ние ще останем завинаги свързани от миналото, което вие отричате. Нищо... нищо не е в състояние да заличи миговете, които изживяхме заедно... Мигове, които никога няма да забравим... Те заслужават да съжаляваме за тях... И дори нашите съжаления донасят известно опиянение!

Младият мъж спря рязко. Очите му се потопиха в нейните.

— И затова ли си отидохте... за да вкусите опиянението на съжаленията?

— Не! О, не...

Тези думи бяха произнесени бавно. Те тегнеха от тайнственост. Внезапно клепачите забулиха погледа ѝ. Ришар не каза нито дума, не направи никакво движение. Въпреки това Катерина чувстваше, че той би я смазал в прегръдките си, ако се поддадеше на порива, кипнал в гърдите му. И винаги жадна за силни усещания, тя потръпна от дива радост. Ако беше сама с него, тя щеше да се плъзне в прегръдките му, без да обръща внимание на пропастта, която бе издълбана помежду им. Дори и в часовете на най-голямата им лудост, никога не се бе чувствала тъй властно привлечана от този мъж.

Но младата жена не беше сама с него. Пред тях тук-там, се мяркаха самотни минавачи и двойки, подобни на тяхната...

Тогава тя каза със своя смущаващ като ласка глас:

— За какво мислите, Ришар? Преди, когато бяхме заедно, освен нас двамата никой друг не съществуваше на света. Защо да бъдем съвсем променени днес? Аз бях заминала и ето, че сега отново съм тук. Защо да не бъде всичко както някога? Слушайте, Ришар... никога не съм била повече ваша... и не мога да понасям да бъдете така лош с мен. Вие казахте преди малко, че сме прочели и последната страница на нашия роман. Аз също мислех като вас, но сега чувствам, че съм се мамила... И вие, Ришар, и вие също го чувствате!

Той тръгна бързо напред, сякаш за да избяга от нея и подхвърли грубо:

— Чувствам, че като знам вече какво сте вие и какво съм аз, между нас не може да има нещо друго, освен забрава... И аз забравям.

— Вие само се опитвате да ме забравите... и ще ме забравите едва тогава, когато аз няма да ви обичам, Ришар... Но...

Гласът ѝ стана още по-тих... Той проникваше до самото сърце на младия мъж като някаква сладка отрова.

— ... но аз ви обичам все още... и ще ви обичам винаги. Не го допусках и все пак вече нямам никакво съмнение в това, особено тук, в този парк, където спомените като скъпи призраци ни пресрещат по всички алеи. Познавате ли онези храсти... Те ни приютяваха чудесно... Там ме целунахте. Във вашите прегръдки потръпвах от любов. И тогава миришеше на влажна земя и облаците имаха същия розов цвят. Очите ми бяха затворени и главата ми почиваше на рамото ви. Студът вледеняваше устата ми. Вие я сгряхте. И в здрача, който се спускаше както сега, ние вкусихме божествени мигове... Спомняте ли си?

— Катерина, вие сте демон!

Тя се засмя гърлено.

— О, не, никакъв демон! Аз съм само една обикновена жена, която дава и която иска любов, защото любовта е божеството, което тя обожаваше... Ришар, вие сте мой... никоя друга жена няма да ви има. Приемете ме, вземете ме такава, каквата съм. Искам отново да ме обичате... въпреки себе си... въпреки всичко... И това ще бъде...

Младият мъж имаше чувството, че неудържима сила го влече към някаква пропаст, където неговата воля щеше да се превърне в прах, щом изкусителката заподозреше слабостта му.

А може би той вече бе открил и едно друго значение на думата „обичам“.

Ришар заговори и думите му бяха остри и жестоки. Само като ги произнасяше, цялото му тяло потръпваше от задоволство:

— Аз не съм ви обичал... Аз не ви обичам... и няма да ви обичам! При вас, Катерина, аз бях само едно жалко животно, подчиняващо се на инстинктите си.

Тя замълча за миг, като дишаше откъслечно. Лицето ѝ пламна. Зъбите ѝ захапаха долната уста. Сподавен вик се изтръгна от гърлото ѝ:

— Това не е вярно! Не е вярно! Вие не сте вкусвали само моите целувки, моето тяло и моята хубост, но и моята луда душа, моята езическа душа, както казвахте вие, моето сърце, чийто обожаван господар бяхте вие...

О, как добре се познаваше тя! Как добре познаваше: и него! Как не можеше да я смаже в прегръдките си, готови да се разтворят и да я приемат. Те се гледаха сред пустата алея, прилични на двама противници, но пияни един от друг. Той произнесе отсечено:

— Катерина, вие пожелахте да сложите край на нашия роман. Сега аз не искам да се върна назад. Тръгнах вече по друг път, където едва ли ще имаме случай да се срещнем.

Тя процеди през зъби:

— Да... вие пожертвахте свободата си по най-глупав начин! Дадохте я на едно ледено създание, което не обичате, което не можете да обичате такава, каквото е! Да, защото аз знам много добре какво е за вас любовта... каквото и да казвате днес! Вие пристъпвате до нея като нетърпелив затворник, който дебне удобния момент да счупи веригите си. О, аз поне ви познавам? Чудесно, Ришар!

— Но вие не познавате нея! Тя не прилича по нищо на другите, които вие и аз сме свикнали да срещаме в нашия свят. Точно затова тя има и ще има в живота ми едно място, което никоя друга не е притежавала и няма да притежава.

И това, което той казваше, беше самата истина, а не лъжа, продиктувана от жалкото желание да върне рана за рана, мъка за мъка.

За първи път, откакто бе срещнал Катерина Арвенеско, той си представи светлото ѝ лице с дълбоки и пламенни очи, гордата уста,

която никога не би произнесла лъжлива дума, която би отказала всяка друга целувка, освен неговата.

И отсъстващата му стана още по-скъпа с всичко, което му предлагаше и което тази до него нямаше.

Катерина отгатна тази нова насока на мислите му. Буря се надигна в гърдите ѝ и развихри сляпото ѝ желание да дойде отново ден, когато тя пак да бъде единствената за този мъж, който твърдеше, че се е освободил от нейната любов.

Тя тъкмо щеше да заговори, когато зад тях по алеята отекна силен звън. Звукът на звънеца ставаше все по-близък. Те трепнаха като внезапно събудени.

Един пазач пристъпи към тях, като повтаряше еднообразно:

— Затваряме! Затваряме!

— Как? Нима вече ще затварят? — прошепна Катерина. — Толкова ли е късно?

В гърдите на Ришар тайно се надигна съжаление, че настъпваше краят на току-що изживените мигове. Минутите бяха отлетели неусетно, както тече водата, и му бяха донесли много повече отколкото се бе надявал... После той отвърна с думи съвършено чужди на мислите му:

— Да, вече е късно. Вижте, принцесо, как ни обгръща мъглата.

— За да ни сближи, Ришар — прошепна тя.

— Затваряме! Затваряме! Господине, госпожо, затваряме вече! — каза настойчиво пазачът; като мина край тях и видя, че и двамата стоят неподвижни и замислени.

Тя вдигна глава към него. Лицето ѝ беше бледо, погледът изгарящ и някак далечен. Може би Катерина желаше Ришар, обзет от луд порив, да потърси устните ѝ, без да обръща внимание на пазача и на хората, които се намираха наблизо... Но дори и да изпитваше подобно изкушение, младият мъж не издаваше нищо. Тогава тя се изправи... и с тон на светска жена, която отправя обикновена покана, запита след кратко мълчание:

— Колата ме чака, искате ли да ви отведе в града?

— Не, благодаря, госпожо, ще се върна пеша.

Те се връщаха бавно, заедно с последните посетители на парка. Дълбоко в душите си и двамата криеха незадоволен копнеж по невъзможната прегръдка...

— Затваряме! Затваряме! По-бързо, господа и госпожи, по-бързо!
— повтаряха неуморно пазачите.

В здрача се очертаха високите железни врати. Мъглата хвърляше сребърно було върху всички предмети.

На шосето чакаха няколко коли. Шофьорите се разхождаха на тротоара.

Щом зърна младата жена един от тях се спусна веднага към колата ѝ и отвори широко вратата.

Учтивостта налагаше на Ришар да придружава докрай Катерина Арвенеско. И най-големият зложелател не би намерил нищо лошо в държанието на единия и на другия. Младият мъж затвори вратата. Моторът забръмча.

Катерина протегна ръка през отворения прозорец. Ришар се наведе. Устните му докоснаха топлата кожа. Но той се изправи веднага, раздразнен, че бе отстъпил на една мигновена слабост.

Младата жена каза съвсем тихо:

— Довиждане, Ришар... Толкова съм доволна, че се разходихме така с вас.

Колата потегли. За миг той зърна малкото лице в дъното на колата. То беше бяло под голямата шапка, открояваха се само устата, като кърваво цвете и очите, които го гледаха.

После видението изчезна... И той остана сам, замаян, смазан, уморен, като че току-що беше излязъл от тежка, мъчителна борба.

ГЛАВА XIV

Права пред огледалото, което не гледаше, Жилиан сваляше ръкавиците си, шапката, палтото. Но движенията ѝ бяха разсеяни. Мисълта ѝ беше заета с изживяното преди малко. Младата жена бе присъствала на събирането на едно благотворително общество, за което една вечер Морланд ѝ бе говорил с особена симпатия.

По нейно желание Жанин Шамбел, която познаваше цял Париж, я бе отвела на събирането, което уреждаше всяка година госпожа Ригал, душата на това общество, и показваше на всички, които се интересуваха от нейното дело, какво бяха постигнали тя и сътрудничките ѝ... Те, също светски жени, които имаха сили и желание да се откъснат от парижкия водовъртеж, правеха всичко възможно, за да облекчат страдащите и унижените.

И тогава, когато слушаше простото изложение на фактите, тъй красноречиви сами по себе си, Жилиан бе разбрала възхищението на обикновено скептичния Морланд. Младата жена бе слушала с цялата си душа. Очите ѝ не се откъсваха от умореното лице, което беше волево, силно, благо... и толкова тъжно.

Госпожа Ригал не беше на повече от четиридесет години и не толкова възрастна, колкото грижите и изпитанията бяха оставили своя отпечатък на лицето ѝ. Чертите ѝ бяха правилни, косите посребрени, а в погледа, усмивката и гласа ѝ имаше тъга, присъща на хората, изгубили всяка надежда за човешки радости.

Тази жена трябва да беше страдала извънредно много, за да може така добре да разбира, да съчувства и да лекува чуждите страдания.

И въпреки това Жилиан ѝ бе завидяла, защото бе почувствала, че само един високо издигнат духовно човек е в състояние да запълва по такъв начин празнотата на собственото си самотно съществуване.

Тя ѝ бе завидяла още повече, когато след събирането, водена от Морланд, бе посетила най-напред бедните жилища, преобразени от нейните милосърдни ръце, а после белите ясли. Как чудно хубаво звучаха в ушите ѝ детските гласчета и смехове!

Навсякъде се хвърляше в очи изрядната организация. Но какво пълно и постоянно себеотрицание се изискваше от тази жена, за да се постигнат подобни резултати! Какъв идеал ѝ помагаше да изпълнява тежката си задача?

Религиозен идеал? Дали госпожа Ригал беше вярваща, чиито надежди бяха отправени към един друг свят?

Този въпрос се наложи постепенно на Жилиан и сърцето ѝ се сви болезнено, защото раната, нанесена ѝ от Морланд, все още не беше зараснала, както тя се надяваше, че ще стане, щом първоначалното ѝ смущение се разсее.

Когато младата жена се надяваше, че ще намери успокоение тъй лесно, тя не си даваше сметка за развитието на собствената си мисъл, на която вече не можеше да наложи мълчание. Нейните усилия, нейното желание, нейната воля бяха безсилни да ѝ попречат да размишлява върху новото, което бе научила. Сега тя преценяваше и обсъждаше всичко и оставаше смаяна и уплашена пред тъмнината и тайните, които не я бяха ни най-малко учудвали по време на кротката ѝ младост. Тя знаеше, че съмнението е мъчително и търсеше отново сигурността и спокойствието, които вярата в божествената истина ѝ даваше. Но сега една ярка светлина я бе: ослепила и младата жена не виждаше вече пътя, който следваше... А несигурността и колебанието я измъчваха непоносимо.

Един ден, уморена да спори сама със себе си, вслушвайки се само в мъката си, Жилиан бе потърсила свещеника, който беше натоварен с религиозното възпитание на малкия син на Жанин. Госпожа Шамбел говореше с особен възторг за него. Но това изпитание не бе имало щастлив край. Този свещеник, умен, човек на делото, но преди всичко свикнал да формира млади мъжки умове, беше от тези, които не гледат сериозно на съмненията, породили се в женски глави. Мъж с борчески дух, той бе разочарован, че тя не бе направила никакво точно възражение, което той би оборил. Установявайки, че постройката на нейната вяра беше засегната в самите основи, той се бе задоволил с общи твърдения и насърчения, задоволителни за някое малко момиче.

Оттогава, сама, мълчалива, Жилиан търсеше своя път със сърце, което вярваше, което упорито искаше да вярва, с ум, който се съмняваше, преценяваше, питаше. Обладана от жаждата да познае

истината, тя бе отворила книгата, върху която бе говорил Морланд, а после други, които го бе чула да преценява, без да намеква за опасността от едно подобно изпитание, опасно за нея, неподготвената. Но тя се чувстваше обладана от дръзка решителност, която никаква опасност не можеше да разколебае и да накара да отстъпи.

И така, странни дни се заредиха за нея. Личността ѝ сякаш се бе раздвоила. Умът ѝ бе родил една непозната, съмняваща се Жилиан, която следваше някакъв тайнствен път, докато другата Жилиан водеше оживен светски живот, ухажвана, увлечена от всички развлечения, които средата ѝ предлагаше. Младата жена търсеше тези развлечения с такава жар, че съпругът ѝ се усмихваше, без да допуска, че по този начин тя се стараеше да забрави тайната си тревога.

Следобедът, който бе прекарала при госпожа Ригал, ѝ бе подействал благотворно. Жилиан си припомняше с удоволствие всички подробности от посещението, когато разпозна навън стъпките на Ришар. На вратата на стаята се почука леко:

— Жилиан, вие сте се върнали. Мога ли да вляза?

— Да, разбира се... Влезте!

Ришар отвори вратата и погледът му обгърна със задоволство голямата светла стая, по чиито стени бяха плъзнали сенките на огъня в каменната и на ниската лампа.

Поставените на камината виолетки разпръскваха свежа миризма, която се смесваше с по-силното ухание на розовите карамфили, които красяха малкото писалище. Ришар се запъти към жена си.

— Колко е хубаво при вас, Жилиан! Колко приятно ухае... Ще ми позволите да остана малко, нали? Надявам се, че не ви преча...

С учтиво и все пак властно движение той поднесе към устните си ръката на младата жена.

Тя се усмихна, но сякаш в очите ѝ премина сянка.

— Колко сте тържествен, Ришар! Нима не знаете, че никога не ми пречите?

— Тогава аз наистина съм един много щастлив съпруг и вие сте много мила, че ми го казвате. Не зная как да ви благодаря!

Той се шегуваше, но в гласа му нямаше никаква веселост. Младата жена почувства веднага, че той беше във възбудено, нервно състояние. Каква ли беше причината? Той привлече разсеяно едно

кресло към огнището и седна във от светлината на лампите. Младият мъж остана мълчалив, загледан в пламъците.

Търсейки несъзнателно причината за неговото мрачно настроение, Жилиан запитва:

— Доволен ли сте от днешната си работа?

— Не работих. Отидох на улица „Друо“, на разпродажбата Риналди, където обещавах, че ще има чудеса. И действително, там намерих една флорентинска статуетка, която бих искал да притежавам... Чувствам се способен да извърша някоя лудост заради нея.

— Ако наистина статуетката е рядко произведение; заслужава да извършите и лудост, за да я притежавате — отвърна тя съвсем искрено, свикнала с прищевките на своя дядо, за да се учудва.

Тя взе бродерията си съвсем разсеяно, защото нямаше никакво желание да работи. Погледна мотива от стара дантела и го отпусна на коленете си. Изгаряше я почти болезнено желание да чуе веднъж Ришар да не ѝ говори така, както би говорил на всяка безразлична жена в някой салон, искаше той да почувства, че нейното сърце жадуваше, тръпнеше за малко повече нежност.

Но той не я поглеждаше и продължаваше да следи капризната игра на пламъците в огнището. Тогава, твърде горда, за да се издаде, тя запитва със същия светски тон, който той беше употребил:

— Не видяхте ли принцеса Арвенеско на тази разпродажба? Тя трябва да е била там?

Този път той обърна рязко глава към нея.

— Откъде знаете?

Тонът му беше особено груб. Младата жена го погледна изненадана:

— Срегнах преди това принцесата у госпожа Дьо Мовиер и тя каза пред мен, че отива на тази разпродажба.

— Имате право, действително, и тя беше.

И отново той започна да съзерцава лудия танц на пламъците, но след известно време заговори отново:

— Разговаряхте ли с принцеса Арвенеско?

— Тя беше станала и се готвеше да си върви, когато аз влязох. Госпожа Дьо Мовиер ни представи една на друга по молба на принцесата.

— Която се показва много любезна, нали?

— Да, много любезна. Тя е привлекателна жена.

Жилиан не продължи. Изведнъж тя си припомни странното впечатление, което ѝ бе направила тази жена, особена смесица от възхищение и несъзнателно отвращение. Тя я очароваше с дарбата си и отблъскваше с душата си.

Ришар мълчеше и наблюдаваше младата си съпруга. Понеже тя не заговаряше, той запита:

— Казвате, че принцеса Арвенеско е привлекателна? И все пак, имам чувството, че я упрекувате в нещо... Какво е то?

Жилиан не отговори веднага. После бавно, като все още размишляваше, тя каза с усмивка:

— В какво я упрекувам? Наистина нейните поеми можеха да бъдат написани само от такава жена... но все пак, поемите ѝ са за предпочитане пред нея. Аз я намирам... как да кажа? Обезпокояваща... опасна... Тя прилича... бих желала да ме разберете, ако е възможно, на мамеща опасност... Тя е жена, която лесно трябва да завърта главите на мъжете... щом пожелае, от прищявка... или някоя друга причина...

Той я слушаше, без да отмества от нея острия си поглед, като се надяваше, че така на всяка цена би отгатнал дали думите ѝ нямат никакъв таен смисъл.

Тя не забелязваше нищо. Пред очите ѝ сякаш и сега беше тясното, малко бледо лице с извити устни, които имаха влажен и пурпурен блясък. Тя виждаше под тъмната сянка на косите синьо-зелените очи, които я гледаха с едно неописуемо изражение. То беше едновременно любопитно, подигравателно, ласкаво и жестоко. А същевременно Катерина Арвенеско изричаше най-обикновени думи на светска жена.

— Значи тя не ви е харесала? — настоя той сухо. — Толкова по-добре тогава, защото аз предпочитам да не се сближавате много с нея...

— О, не бих и помислила да я направя моя приятелка! — отвърна Жилиан изненадано, почти обидена от тона, който той бе употребил.

Тя пазеше свободата си на действие не по-малко ревниво, отколкото той пазеше своята.

— ... Но в края на краищата може би моето впечатление от нея беше такова, защото току-що бях напуснала жени, съвсем различни, съвсем други.

Ришар бе възприел отново непринуденото си държание. Главата му беше опряна на облегалото на креслото.

— Да, вярно, спомням си... Морланд ви въведе в една среда, която го интересува особено много.

— Нима това ви учудва, Ришар?

— Не. Аз съм вече достатъчно стар, за да се учудвам, на каквото и да е предпочитание. Не виждам защо филантропите да не търсят удоволствие и радост, там, където смятат, че ще ги намерят... само че аз никога не бих могъл да, бъда като тях.

— Значи никога не бихте пожелали да изпитате техните радости и удоволствия?

Ришар се усмихна подигравателно.

— С каква строгост и с какво презрение ми задавате този въпрос, Жилиан! Няма да смея да ви призная, че съм едно низше същество, което не чувства никакво влечение да бъде благодетел и утешител на човечеството, убедено, че тази роля е въвн от възможностите му. Най-смирено аз оставям тези грижи на по-вещите и по-благородните.

Тя се усмихна леко.

— Тогава... тогава вие сигурно намирате, че аз съм твърде горда и самоуверена, щом мога да желая да стана сътрудничка, макар и много скромна, на госпожа Ригал... разбира се, ако вие нямате нищо против... и ако тя се съгласи да ме приеме!

— Сътрудничка? В какво? Как? Госпожа Ригал ли поиска от вас това? — той я гладеше смаян.

— Нищо подобно... Аз ви съобщих само моето собствено желание.

— Значи, за да се развличате, вие сте решили да посветите времето си, труда и усилията си на същества, които в повечето случай не заслужават усилието, което ще направите...

— Първо, аз няма да го правя за развлечение, а за да запълня поне малко лекомисленото си съществуване.

Той я наблюдаваше с любопитство.

— Колко сте строга към себе си, Жилиан! Но вие водите съществуването на всички жени с вашето положение. Не мога да

разбера вашата странна прищявка!

Една лека бръчка се бе врязала между веждите на младата жена. Дълбоките ѝ очи бяха помрачени.

— Бихте ли желали да ми кажете какво я прави странна, Ришар?

— Хм, странна? Да кажем тогава непредвидена... ако предпочитате. Защото, признайте, обикновено младите и хубави жени като вас не мислят много за благотворителност. Мислех, че тя е подходяща за зрелите, самотни или разочаровани жени, които заместват така пропуснатите си мечти. Другите, които имат да изпълняват ролята си на хубави създания, обичани и обичащи, как биха могли да мислят и желаят друго нещо? Нима трябва да заключа от вашите думи, че това, което вие имате сега, не ви е достатъчно?

Тези непредпазливи думи се бяха изплъзнали неусетно от устните му. Той погледна жена си, като очакваше със страх впечатлението, което те щяха да ѝ направят. Тя мълчеше. Облегната на креслото си, младата жена размишляваше. Ришар бе поразен от сериозното изражение на младото ѝ лице.

О, да, тази жена се различаваше напълно от другата, чиято власт все още чувстваше върху себе си.

— За какво мислите, Жилиан?

— Размишлявам върху вашия въпрос — каза бавно тя.

Той я бе накарал да изтръпне с намека си за жените, които живеят погълнати от своята любов. Искрено ли говореше? Истина ли беше това? Ако той я обичаше така, както тя желаше, дали щеше да чувства тази почти болезнена нужда да се посвети на хорските нещастния, за да забрави себе си?

— И какво измислихте...

— Че бих била неблагодарница, ако не призная, че аз съм получила много от вас.

— Но дали това „много“ ви се вижда достатъчно? — настоя той.

Обзе го властно желание да узнае тайната на нейните упорито скривани мисли.

Странна усмивка се плъзна по устните на Жилиан.

— Страхувам се, че аз съм прекалено вискателна. Може би съм чела твърде много приказки и рицарски разкази, където средновековните господа обожават дамите си така, както вече отдавна не е на мода.

— Не мога да разбера точно какво искате да кажете?

— Искам да кажа, че някогашните мъже са били възторжени, влюбени и верни, а днес такива отдавна няма.

— И сигурно смятате, че аз не приличам никак на вашите герои?

Тя поклати глава малко подигравателно, без да може да скрие напълно разочарованието си.

— Не, вие не приличате ни най-малко на тях! Но и животът не прилича на приказките, които аз съм чела... А пък и аз не приличам на жените, които вие харесвате и цените.

Той трепна едва забележимо и се изправи. Дали до ушите ѝ не бяха стигнали някои думи, които я бяха осветлили по въпроси, които завинаги трябваше да останат неизвестни за нея? Може би за пръв път той осъзна смътно отговорността, която имаше спрямо това същество, дошло при него пълно с вяра.

— Жени, които ценя? О, има толкова малко от тях в обществото, в което се движим! Уверявам ви!

— Толкова малко? Но аз не говоря за жените, които цените от морална гледна точка... О, не. Кажете ми нима толкова малко са жените с чар? Сигурен ли сте? Аз, не! Чувала съм ви вече много пъти да изразявате гласно мнението си. Установих, че при вас имат най-голям и очевиден успех точно тези, които най-малко приличат на мене. Толкова малко, че не можех да не се питам...

Тя млъкна. Имаше ли смисъл да говори за тези неща? Какво я бе подтикнало да се издава така? И защо? Защото отгатваше, че я слуша внимателно, че в този миг поне е зает изключително само с нея? Защото се надяваше, че може би най-после един внезапен порив ще ги сближи...

— Какво се питахте? — повтори Ришар.

— ... Питам се как изобщо е могла да ви мине през ума мисълта да се ожените за мене.

Тя говореше с такъв тон, че той не можеше да разбере дали думите ѝ бяха шега или не. И все пак младият мъж, сякаш бе почувствал в гласа ѝ някакви по-топли нотки. Жилиан беше оставила работата си на масата. С машинално движение тя вадеше и поставяше венчалната халка на пръста си.

Известно време той се колеба какво да каже, чувстваше цялата опасност от подобен разговор. После на устните му дойдоха

единствените верни думи, които можеше да произнесе. Впрочем Ришар би се презрял, ако отговореше на това тъй честно същество с лъжливи думи.

— Аз се ожених за вас, Жилиан, точно защото не приличате по нищо на жените, за които говорите.

Понеже тя гледаше далече пред себе си, той не видя блясъка, който за миг светна в очите ѝ. Младата жена каза съвсем просто, сякаш установяваше някакъв факт:

— Да... без съмнение... така трябва да е... За вас, преситения мъж, аз съм имала сладостта на нещо ново.

— Жилиан! Какви са тези обидни мисли? И откъде е този скептицизъм у вас?

— Той е резултат от опита ми в този свят, в който живея вече повече от три месеца. Нима мислите, че очите, сърцето и мисълта ми са слепи?

Ришар се изправи бързо и се приближи до жена си. Тя го гледаше с изненада и внимание.

— Не, не мисля нищо подобно. Но зная, че сте много млада и следователно, можете да се излъжете в заключенията си, дори да си представите и предположите неверни неща... да бъдете измамена от външния вид.

Тя поклати глава, сякаш за да отстрани напразните му безпокойства.

— О, не, не се лъжа. Може би ще намерите, че съм прекалено горда и самонадеяна, но аз съм сигурна, че преценявам и виждам всичко вярно и справедливо. Аз си давам много добре сметка за всичко, което морално ни поставя толкова далече един от друг.

— Вие намирате, че сме далече един от друг? — запита внезапно той.

Никога досега тя не го бе интригувала толкова. Какъв непознат нему, свят от впечатления, идеи и чувства осветяваше това лице, чиито променливи изражения обичаше да наблюдава?

— О, да, ние сме далече един от друг — повтори младата жена сдържано и тихо, сякаш говореше на себе си. — И вие го знаете не по-зле от мен. Нашите души, нашите мисли са чужди едни на други. Ние сме расли и живели в толкова различни среди, че е много мъчно да

съгласуваме нашите характери. А мен вие познавате още по-малко, отколкото аз познавам вас.

— Имате право, аз почти не ви познавам. Но, Жилиан, нима това не е малко и по ваша вина? Вие пазите така ревниво духовната си същност.

— О, не ревниво. Но аз не мога да бъда друга, освен това, което съм, дотогава, докато някой не е спечелил доверието ми.

— Значи аз не съм го спечелил?

Лека усмивка премина по устните ѝ и тя сякаш посмекчи нейните думи:

— Не ви намирам вече такъв, какъвто ви видях... или смятах, че ви виждам... в Бретан... И сега аз все още се старая да разбера какъв е точно човекът, комуто дадох всичко.

Тя се старае да разбере!

В деня, в който се бе решил на този брак, на тази лудост, Ришар смяташе да вземе Жилиан, за да засегне Катерина... При това той се надяваше, че лесно ще може да преобрази според своето желание младото, непознаващо света, момиче. Но сега той виждаше, че сметките, му излизат грешни.

Прекрасното създание, с което се бе обвързал тъй непредпазливо, не беше нито дете, нито лесно управляема кукла. Зад нежния ѝ образ се криеше една силна личност, която се развиваше и оформяше с всеки изминал ден. Ришар следеше нейните прояви с любопитство и тревога.

Тя се стараеше да разбере. И веднага с будния си ум, с тънкия си усет на жена, какво ли нямаше да открие?

Но не, тя не трябваше да узнае. Той трябваше да си запази пълна свобода на действие. И въпреки това, непоносима му беше мисълта, че тези ясни и замислени очи можеха да го погледнат възмутено, презрително или хладно.

Ришар се наведе над нея. Тя стоеше замислена, опряла глава на облегалото на креслото. Той постави ръка на челото ѝ с нежно, но властно движение и я принуди да вдигне очи към неговите. Тогава тихо и много искрено младият мъж каза:

— Жилиан, не трябва да се опитвате да разберете дали отговарям на образа, създаван във вашите детински мечти. Приемете ме такъв,

какъвто съм. И нека да вървим храбро към бъдещето, което ще даде на нашия съюз това, което днес може би му липсва.

— Да.

Тя бе произнесла тази единствена дума сериозно, тихо, като обещание.

И Ришар затвори потръпващите ѝ устни с една дълга целувка.

ГЛАВА XV

— Как, госпожо, вие сте дошли да разгледате изложбата, съвсем сама? — подхвърли весело Морланд, щом се увери, че младата жена, чийто изящен силует бе привлякъл вниманието му, не беше друга, а Жилиан Воврей. В гласа му личеше голямото удоволствие, което му доставяше тази среща.

Жилиан тъкмо се бе спряла пред един женски портрет. Гласът на Морланд я накара да обърне изненадано глава. Като го позна, тя му подаде ръка и на устните ѝ се появи приятелска, малко закачлива усмивка.

— Защо се учудвате толкова, че се разхождам сама? Да не би да мислите, че още не съм излязла от възрастта, когато малките момичета не се отделят от бавачката си?

— Хм... това време е минало отдавна, госпожо... но и настоящата ви възраст едва ли е по-малко опасна! Ако бях на мястото на Ришар, нямаше да ви оставям да скитате така на свобода, изложена на погледите и невъздържаното възхищение на минавачите.

— Възхищение! Кой знае? Все пак вие ми правите голяма чест — отвърна тя весело. — Но в края на краищата, аз имам право на тази свобода, защото в този момент Ришар е на езда в Болонската гора.

— Как не го е срам да предпочита ездата пред всички тези прекрасни личности!

И с ръка той посочи старинните женски портрети, които бяха събрани за няколко седмици в залата.

— О, не клеветете приятеля си! Той беше тук заедно с мен в деня на откриването.

— И да не би да твърдите, че той е видял нещо в този ден?

Очите и устните на Жилиан се усмихваха под воалетката.

— Той видя тук-там по нещо, но ми каза, че е идвал и втори път... И тази сутрин, понеже бях свободна, реших да направя като нето. Като невежа провинциалистка, надяхах се, че в неделя сутрин ще има по-малко посетители. Но сега съм разочарована!

— Благодаря, много мило! Никога не съм допуснал, че сте толкова ненаситна да искате само за себе си цяла изложба.

Тя започна да се смее и лицето ѝ доби съвсем младежко изражение.

— Имате право. Страхувам сече винаги искам прекалено много и от хората, и от нещата. Но толкова по-зле за мен! Няма какво да се прави, трябва да ми простите. За да ми докажете, че не ме смятате за егоистка, трябва да ме придружите...

— Приемам на драго сърце. Още повече, че никога не съм умеел да устоявам на едно изкушение. И...

— И? — повтори тя, като го гледаше със светлите си очи.

— И щом ви видях, помислих си, че ще бъде прекрасно да разгледам заедно с вас тези лица от миналото.

— Страхувам се, че ще ви разочаровам, защото аз съм една спътничка с много независим и непостоянен нрав. Не се учудвайте, ако се загубя нанякъде...

— Разбрано, няма да се учудвам.

Неведнъж Морланд бе имал случай да придружава по изложби някоя блестяща млада жена, която идваше, за да я видят... а не, за да види.

Но той забеляза скоро, че рядко бе срещал посетителка тъй погълната от това, което гледаше. Поради това тя беше съвсем безразлична към впечатлението, което правеше на заобикалящите я непознати.

Както го бе предупредила, Жилиан разглеждаше платната без ред, подчинявайки се на прищевките си. Тя ту се спираше, ту се отклоняваше според предпочитанията и любопитството си. Морланд беше поразен от силните впечатления, които откриваше по изразителното ѝ лице, по големите очи, широко отворени, за да не пропуснат нищо.

За него, любопитния психолог, Жилиан беше много интересна и като я наблюдаваше, той забравяше окачените по стените платна.

Морланд се стараше да не ѝ досажда с присъствието си, за да може тя да разглежда свободно портретите, но той я заговаряше винаги, когато забележеше, че се е заинтересувала от някой от тях и ѝ даваше нужните обяснения.

Понякога младият мъж се опитваше да узнае личното ѝ впечатление от дадена творба, защото тя проявяваше рядка сигурност и чувство при преценката си. Той се спря до нея пред един портрет от Рейнолд, който тя наблюдаваше от известно време, и запита:

— Харесва ли ви тази непозната?

— Да... Толкова много неща се крият в очите ѝ! Не намирате ли, че затворените устни на женските портрети от английската школа говорят повече от всички други? Техните често сведени клепачи са тъй изразителни. Сдържаната им поза. Лицата им на закоравели протестантки, строги, волеви, с богат вътрешен живот, чиято тайна крият грижливо, ми харесват.

— Не може да се каже същото за лицата на нашите францужойки... Имате пълно право... Ето на, у тях...

И той показва хубавите кокетни създания, напудрени, начервени, деколтирани, облечени в коприна, окичени с цветя...

— Ако се съди по външния вид, у тези жени вътрешният живот е незначителен. Но колко мили, колко привлекателни и сладки умеят да бъдат те. Вижте живите им очи, които търсят, ровят и виждат... Те могат да бъдат милващи, духовити... и всичко останало... Но дълбоки? Много рядко... Погледнете тази с вирнатото носле, дяволитите очи, напудреното лице и дръзко оцветените страни... Впрочем тя е чудесна...

Жилиан го прекъсна с весел смях:

— Не подозирах, че сте тъй чувствителен към прелестите на хубавите дами от миналото! Наистина за тях е много ласкателно, че могат да имат обожатели и сега, когато не са нищо друго, освен студени картини! А колко обичани са били повечето от тях приживе, колко много обичани! Наистина те са щастливки.

— Щастливки защо? Защото са били обичани или, защото те сами са се проявявали като големи любовници?

— Защото са били обичани... Това е едно тъй рядко щастие!

— Не е вярно — отвърна незабавно той, учуден от думите ѝ. — Защо сте тъй скептична?

Преди известно време Ришар също ѝ бе задал този въпрос. И на Морланд тя даде същия отговор. Младият мъж едва ли подозираше колко много искреност имаше в него:

— Моят скептицизъм... употребявам точно вашия израз, е плод на опита ми от парижкия живот.

Изразът на лицето ѝ внезапно се бе променил. Сякаш някаква сянка бе забулила блестящата му младост. Младата жена тръгна отново покрай картините, но вече не ги виждаше.

Морланд запита, като се стараеше да придаде на гласа си известна шеговитост:

— Значи в Бретан вие сте имали съвсем друго мнение за любовта?

— В Бретан — отвърна тя шеговито като него — бях, едва сега ми е ясно, наивна като малко момиченце! Живеех само сред мечти, най-искрено убедена, че мъжете от моето време, както тези от миналото, които познавах добре, принадлежат с тялото и душата си на дамата на сърцето си и очите им са слепи за всички други жени... Отгатвате колко много от илюзиите ми се изпариха, нали?

Тя спря за миг и Морланд я чу да шепне тихо, сякаш на себе си:

— О, аз преди и не допусках колко тежко е човек да губи илюзиите си.

Те направиха няколко крачки мълчаливо. Очите им не виждаха вече нито посетителите, които ги докосваха, нито тълпата безмълвни лица в рамки от угаснало злато. Морланд се питаше дали не е по-добре да се престори, че не е чул думите, които Жилиан беше казала може би на себе си. Първа тя заговори отново и в усмивката, появила се на устните ѝ, имаше някаква тъжна ирония:

— Сега аз съм вече доста добре осведомена относно действителността. Зная и имах случай да го установя в обществото, в което се движа, че жените, които искат да запазят любовта, на мъжете си, трябва да се борят с всички сили за своето щастие... Това е ужасно и унижително!

— Нима е унижително да забравиш гордостта си, защото обичаш? — настоя той, като желаше да вникне по-добре в мислите ѝ.

— Да забравиш гордостта си, да я пожертваш. Добре! Но да потъпчеш достойнството си на жена и на съпруга, това е вече унижително! В края на краищата може би някои могат да го направят. Но аз лично не се чувствам способна на подобна „добродетел“!

Признанието се изплъзна неволно от устните ѝ и тя се ядоса. Морланд видя, че очите ѝ се помрачиха. Младата жена се обърна, но

един мъжки глас я спря:

— Госпожо, поднасям ви моите почитания.

Пред Жилиан се кланяше един приятел на Ришар от клуба. Съвсем обикновен на вид, елегантен и бърбив младеж, голям любител на жените. Поради това той имаше силно желание да ухажва Жилиан. Дразнеше го само обстоятелството, че тя не му обръщаше никакво внимание.

С едва доловимо надменно кимване с глава, тя му подаде ръка.

— Тук е интересно, нали?

— Хубаво... много хубаво! Чувствам как в мен прониква душата на осемнадесети век. Няма да ви питам как е Воврей, госпожо... Срегнах го вчера сутринта в Болонската гора.

— Да, той отива там всяка сутрин.

— Той беше слязъл от коня си, когато го забелязах. Стоеше до колата на принцеса Арвенеско, която също е една от редовните утринни посетителки. Не се учудих никак, че Ришар не ме видя, макар че бях само на четири крачки от него... Той говореше с толкова хубава жена!

Жилиан отвърна с подигравка, едва смекчена от усмивката ѝ:

— Предполагам, не се учудвате, че съм била затъмнена от принцеса Арвенеско? Моят съпруг я цени много като жена и като поетеса и срещите с нея винаги му доставят голямо удоволствие. Но аз ще го предупредя, че става сляп за приятелите си, когато говори с нея... Сигурна съм, че Ришар ще съжалява много... Довиждане.

Младата жена кимна леко с глава и усмивката ѝ имаше някаква дразнеща прелест със своята непристъпност и хладина.

Младият мъж се наведе почтително. Ако той имаше някакви лоши намерения, споменавайки за срещата на съпруга на Жилиан и принцеса Катерина, вероятно вече беше разочарован, защото госпожа Воврей бе посрещнала новината с най-голямо безразличие.

Всъщност думите на този младеж я бяха засегнали, но това тя нямаше да признае никому.

Тези може би всекидневни срещи на съпруга ѝ с онази хубава жена я бяха неприятно изненадали и то само, защото Ришар не ѝ бе споменал нищо за тях. При това принцесата не беше незначителна личност, която може лесно да се забрави.

Защо тогава това мълчание, което изглеждаше умишлено? Не се ли дължеше то на очевидното желание на Ришар да се избегне всяко сближаване между нея и Катерина Арвенеско?

Тя поклати глава несъзнателно, сякаш за да отстрани тези въпроси без отговор и се опита да насочи отново вниманието си към платната, които я интересуваха... Но къде беше удоволствието, което изпитваше доскоро? Изведнъж ѝ се стори, че това занимание беше съвсем безсмислено. Обзе я тъга, която засили у нея желанието да види Ришар. Къде беше той? В Болонската гора? Може би беше още там заедно с принцесата. В миг тя си представи съвсем ясно тясното лице със зеленикави очи под тъмните вълни на косите. А между ресниците нейният поглед имаше някаква странна мекота, то сякаш призоваваше властно и ласкаво.

Да, така трябва да е гледала тя, когато Ришар е стоя до колата ѝ. Вълна кръв нахлу в главата ѝ. Тя потрепери, сякаш някаква тайна рана бе засегнат.

Морланд се приближи до нея и каза:

— Елате да видите един много хубав пастел.

Мисълта ѝ бе отлетяла толкова далече, че думите му ѝ прозвучаха съвсем чуждо. Клепачите ѝ трепнаха. Тя приличаше на същество, което се събужда.

— Къде е този пастел? Ще го видя и после ще ви кажа сбогом. Вече започвам да се чувствам малко уморена.

Той я обгърна с поглед, чиято прозорливост я плашеше. Но това трая само миг и тутакси Морланд се провикна с усмивка:

— А пък аз си въобразявах, че вие никога не може да бъдете уморена!

— Защо?

— Защото във фигурата, в походката ви има толкова гъвкавост, че всяка мисъл за умора остава далече от вас. Преди да си тръгнете, елате да си починете за малко на терасата. Там е много приятно и не е никак студено.

Тя се подчини. Неговото приятелско и покровителствено държание ѝ беше приятно. Доскоро тя мислеше, че никога няма да му прости, задето бе смутил вярата ѝ. Сега тя знаеше, че никой от мъжете, които бе срещнала в Париж, не можеше да ѝ бъде по-верен приятел. Дори при Ришар тя не изпитваше същата сигурност.

Те излязоха от залата и се спряха на терасата. Пролетната светлина ги обгърна. Небето беше нежносиньо и на неговия фон се очертаваше Айфеловата кула.

Куполът на дома на инвалидите блестеше под слънчевите лъчи.

Жилиан мълчеше и гледаше, скрила ръцете си в маншона. Вятърът, сгрян от слънцето, докосваше лицето ѝ. Внезапно тя запитва:

— Познавате ли принцеса Арвенеско?

— Главно от произведенията ѝ.

— Главно или само? Не знаете ли какъв род жена е тя? Помолих Ришар да ме представи, защото обожавам нейната поезия, но той отказа.

Разсеян ли беше Морланд? Изминаха няколко секунди, докато той отговори съвсем спокойно:

— Той е отказал, защото я познава и знае, че такава, каквато е, тя няма да ви хареса, а дори ще ви разочарова. Тази е причината, поради която Ришар е попречил, и то съвсем благоразумно, да завързвате връзки, които не могат да продължат.

Младата жена каза замислено:

— Може и да е така. Но защо пък не би ми харесала тя? Вие казвате, че Ришар я познава добре?

— Той е ходил на приеми у нея, както много други мъже, притежаващи каквато и да е известност. В качеството си на такъв и аз съм бил канен няколко пъти в дома ѝ.

— Да... да... Разбирам, че господата трябва да се стичат с особен възторг на нейните приеми. Струва ми се, че тя има всичко необходимо, за да ги привлича и задържа.

Той запитва внимателно:

— Намирате ли я хубава?

— Хубава? О, не... Тя има нещо друго. Нейният чар ми напомня парфюма на туберозите, който замайва...

Морланд отвърна шеговито:

— Драга госпожо, в Париж мъжете отдавна са свикнали на силните парфюми. Те са много по-улегнали и невъзприемчиви, отколкото вие допускате.

— Да, мъдрите като вас... но другите!

Тя не продължи и погледът ѝ се отпрати някъде в далечината. Младият мъж също се умълча. Той се питаше защо Жилиан му беше

задала този въпрос. Обземаше го странно раздразнение, че не беше в състояние да направи нищо за нея, въпреки доброто си желание. У него тя събуждаше толкова хубави чувства, че му се искаше да я заобиколи с грижи и внимание достойни за някоя ценна, рязка и крехка вещ... Младата жена обърна бавно глава.

— Ще ви оставя вече. Довиждане. Благодаря ви, че ми кавалерствахте!

Тя му се усмихваше мило. Морланд също се усмихна:

— Бих желал много да ви кавалерствам няколко седмици и във Флоренция.

— Как! Заминавате за Флоренция?

— Да, ще си позволя удоволствието да се разходя из Италия през Великденските празници.

— О, колко сте щастлив! — тя го гледаше с такава детинска завист, че той се изсмя:

— Ако това пътешествие ви изкушава, толкова много, трябва да помолите Ришар да ви заведе. Той може лесно да бъде подмамен... опитайте. При това Ришар обожава Флоренция. Хайде, елате да прекарате там Великден. Аз ви убеждавам и в мой интерес, защото знам какво голямо удоволствие ще бъде за мен да видя отново заедно с вас Сан-Марко, Фиезоле — Фиезоле при залез! — Сан-Миниато!... Чудно ще бъде!

Той говореше така просто, че тя не можеше да изтълкува двусмислено неговото желание.

— Да... много бих искала да видя Флоренция. Но каквото и да казвате, не зная дали Ришар ще се съгласи да ме заведе. А пък аз не обичам да получавам откази. Довиждане.

Тя му подаде ръката си. Той я целуна почтително и остана замислен на терасата, като гледаше как младата жена се отдалечава с гъвкави, живи крачки.

ГЛАВА XVI

Ришар току-що се бе прибрал. Той все още беше с ботуши и брич, когато Жилиан отвори вратата на ателието, където прислужникът ѝ бе казал, че ще намери съпруга си.

Копнежът за Ришар, който бе почувствала на изложбата, все още я владееше. Но тя не беше в състояние да издаде тази тайна на сърцето си, ако не отгатнеше, че и тя самата е желана.

— Не ви ли безпокоя, Ришар? — запита тя, когато повдигна завесата на ателието.

Още преди Ришар да отговори, тя го видя да стои прав пред писалището, отрупано с книги, вестници и скици. Той гледаше внимателно една от тях.

Светлината, която бликаше от големия прозорец, изтъкваше здравата му и хубава фигура, ясните и властни черти на лицето му, които в този миг не бяха смекчени от блясъка на усмивката и на очите.

Щом чу гласа на младата жена, той сви едва забележимо вежди и с бързо движение остави на масата листа, който гледаше... Когато се приближи, младата жена забеляза с изненада, че листът е бял.

Въпреки това със съвършено спокоен и весел глас той я поздрави с името, с което обичаше да я нарича:

— Е, горско цвете, значи се върнахте от черква? Молитвите ви понасят добре. Вие сте толкова свежа, че всички ваши приятелки ще станат набожни!

Тя се усмихна съвсем слабо. В този миг всеки намек за нейната вяра ѝ беше мъчителен.

— Струва ми се, че дължа по-скоро на разходката свежестта, за която ме поздравявате. Вървах много бързо, за да се върна навреме от изложбата „Женски портрети“.

— Как, били сте там? Съвсем сама?

— Но, разбира се, съвсем сама! Кому бих могла да предложа да дойде с мен... сутрин особено!

— Първо, на вашия съпруг, госпожо. Защо не му направихте честта да го помолите да ви придружи?

— Защото той отиваше на езда, а аз знам какво удоволствие му доставя това. Впрочем не обичам да безпокоя, когото и да било заради себе си!

Докато говореше, тя сваляше ръкавиците си, а после, като се наведе леко назад, махна шапката си. Движенията ѝ имаха такава грация, че Ришар остана очарован. Свикнал да обслужва жените, той пое шапката ѝ и я остави на масата до ръкавиците и маншона.

— Това може да се отнася за някой чужд човек, но за мен? Жилиан, такава ли е вашето отношение към мен? Това ми е обидно. Внимавайте, горско цвете, вашата сдържаност прилича страшно много на гордост!

Тя започна да се смее. Когато беше с него, забравяше странната си тревога.

— Наистина тази сутрин не ми върви! Вие ме упрекнахте, че съм горделива. Морланд ме нарече „ненаситна“.

— Морланд? Къде сте видели днес Морланд? Във всеки случай не в черквата...

— Не, не там... а на изложбата.

— Вие ми казахте, че сте отишли сама?

— Действително, отидох сама, но изложбата не бе запазена изключително за мен. Там срещнах Морланд, който се прояви като много любезен водач.

— Това не ме учудва никак... и после, доволен съм, че сте имали кавалер като Морланд. Никой не би могъл да ви упрекне, като ви види заедно с него. Но има нещо друго, което ме учудва... как можете да се разбирате човек, чиито религиозни схващания са съвършено противоположни на вашите.

Тя трепна едва забележимо:

— Ние не засягаме никога религиозни въпроси, признавам му, както и на себе си, правото да мисли това, което смята за вярно. Ние нямаме желание да си влияе един на друг...

Съвсем разсеяно, тя все листа, който Ришар бе оставил на писалището. Тогава изражението на очите му промени. Като повдигна листа, Жилиан забеляза от другата страна една скица на Катерина Арвенеско.

И както на изложбата, стори ѝ се, че някаква смътна тревога заля сърцето ѝ. Но тя се овладя и запита съвсем естествено:

— Вие ли сте я рисували?

— Да — отвърна той кратко.

— Преди? Но не знам защо ви отправям този въпрос... Това е шапката, която принцесата носеше, когато я срещнах преди няколко дни у госпожа Мовиер.

С поглед, полускрит от клепачите, тя гледаше портрета, нахвърлен с рядка сигурност. Гледаше тялото очертано под тясната рокля, финото загадъчно лице по грамадната шапка.

— Да, действително, скицата е правена съвсем наскоро. По една случайност можах да наблюдавам принцеса Катерина, застанала точно в тази поза. Харесах ми хармоничните ѝ линии и аз ги „нахвърлих“.

— При това скицата е не по-малко хармонична от вдъхновителката. Къде видяхте принцесата така? В Болонската гора ли?

— В Болонската гора? Защо пък там?

— Защото светската хроника разказва, че и тя като вас е една от редовните посетителки на парка. Дори...

Тя млъкна за малко. Сърцето ѝ биеше лудо в гърдите. Въпреки това Жилиан продължи непринудено:

— Дори трябва да ви предупредя, говори се, че съзерцанието на вашия чуден модел ви поглъща до такава степен, че ви прави сляп за поздравите на приятелите.

— Жилиан, каква е тази история?

Гласът му звучеше, невъздържано и грубо. Младата жена вдигна успокоително ръка. Устните ѝ се свиха малко презрително.

— Не подскачайте така, Ришар. Шегувах се, предавайки ви една незначителна забележка на вашия приятел Шабер. Той ви видял вчера в Болонската гора, когато сте разговаряли с госпожа Арвенеско... Вие не сте го забелязали. Това е всичко. Предполагам, че ви е съвсем безразлично дали са ви видели или не да говорите с принцеса Катерина... Това няма никакво значение.

— Очевидно. И точно затова забележката на Шабер е крайно глупава. Със своята бързивост и глупост той ще разнесе навсякъде новината. Наистина това ще бъде много приятно за принцесата!

— Защо не? За една жена е винаги ласкателно да поглъща изцяло вниманието на един скулптор!

Воврей смръщи вежди. Лицето му доби твърдо изражение.

— Много подигравателно сте настроена тази сутрин Жилиан. Какво ви е? Предполагам, че няма да имате детинщината да ревнувате само поради някаква глупава забележка, направена пред вас?

Младата жена повдигна рамене и остави листа на масата?

— Да ревнувам? Аз? От принцеса Арвенеско? Защото ви е приятно да говорите с нея, защото сте ѝ направили една скица? Бих имала твърде лошо мнение за вашата честност, ако започвах да се съмнявам във вас от такова малко нещо!

Той отвори уста, за да отговори, но внезапно замълча. Ришар наблюдаваше с особено внимание младото лице, което внезапно бе добило някаква особена горда и дълбока сериозност. Жилиан продължи:

— Струва ми се, че не съм способна на ревност. Ако един ден се случи да установя, че вие сте друг, а не такъв какъвто съм вярвала... тогава... тогава вие ще бъдете съвършено чужд за мен. Но аз не бих била ревнива, не, не бих си позволила!

— Не бихте си позволили?

Ришар беше прав като нея. Те стояха лице срещу лице.

— ... Значи веднага вашата воля ще се намеси безмилостно и не ще допусне нито снизхождение, нито прошка, нито забрерава?

Тя поклати глава и отвърна:

— В случая моята воля няма да бъде от значение. Не съм ли ви казвала вече, че за да обичам, необходимо е да вярвам? Може би ще мога да простя, но как се прощава, когато човек е престанал да обича. Отчуждаването прави лесна прощката. Но да забравя! Нима се забравят тези разочарования, които са ви засегнали самото сърце, които са разстроили същината на живот ви.

— Откъде знаете, че е така? За щастие вие сте още твърде млада, за да имате голям опит в тази област.

Лицето на младата жена придоби странно изражение. Тя продължаваше да стои облежната на писалището. Очите ѝ бяха отправени далече към небето. Ришар, забеляза, че пръстите ѝ трепереха малко, а също устните ѝ, когато отговаряха:

— За да почувстваш нещата, за които вие говорите не е необходимо да имаш опит.

— Вярно е. И вие имате право, Жилиан, човек никога не забравя! Не може да забрави... защото не е нищо друго, освен едно бедно създание от плът и страсти!

Думите му звучаха толкова искрено, че тя го погледна изненадано. Без съмнение, у него оставаше някакъв жесток спомен и внезапно цялото ѝ сърце се насочи към това друго сърце, което ѝ беше непознато. Все пак то беше сърцето на съпруга ѝ, на единствения мъж, който трябваше да изпълва живота ѝ.

Тя каза бавно:

— Виждате ли, Ришар, вие, който имате опит, разсъждавате като мен.

— Да, аз мога да разсъждавам така, защото съм живял много, много повече от вас, дете. Аз съм вижда изневери, чувал съм лъжи, които белязват едно същество толкова дълбоко, че годините дори не са в състояние да изтрият техните следи... О, да, аз имам богат опит, не мога да отрека!

Той направи няколко крачки из ателието. Младата жена стоеше неподвижна и замислена. Сърцето ѝ биеше бързо.

След известно мълчание, изпълнено с мисли, които и двамата криеха грижливо, Ришар се обърна към нея:

— Кажете ми, Жилиан, вие, която сте въплъщение на искреността... защо ми говорите така тази сутрин? Имате ли някакво намерение, някаква цел?

— Никакво намерение, нито цел. Вие пръв, Ришар, дадохте тази насока на разговора ни. Но...

— Но вие не съжелявате, защото по този начин успяхте да ме предупредите каква, съдба ме очаква, ако се поддам на мъжката си слабост, нали?

— Нима е имало нужда да бъдете предупреден? На мене ми се стори, когато говорехме преди малко, че сме на едно и също мнение относно невъзможността да се простят някои изневери. Оставете ме да вярвам, че поне по този въпрос ние мислим и чувстваме еднакво.

— „Поне по този въпрос“ — повтори той. — Тогава вие смятате, че по други, по много други ние имаме свършено различни мнения?

Нейният поглед отбягваше неговия, но изразът на лицето ѝ я издаваше достатъчно, без тя дори да подозира.

— Ришар, вие ме питате за нещо, което знаете не по-зле от мене. И може би вие също се плашите от пътя, който трябва да изминем, за да стигнем до взаимно разбирателство, ако изобщо, можем да го постигнем. Затова би трябвало толкова много любов!

— Любов, която вие смятате, че не съществува между нас, нали?

Тя не отговори. Клепачите ѝ бяха сведени и скриваха очите.

Той повтори благо, но настойчиво:

— Една любов, която не съществува, нали?

— Да, която не съществува.

Ришар потрепери, толкова уверено звучеше гласът на младата жена.

— Значи, Жилиан, вие не вярвате, че ви обичам?

— О... аз зная, че ме обичате по свой начин... но, разбира се, не така, както си представях, че ме обичате, когато... когато ме отведохте от Бретан... Впрочем сега разбирам, че съм си представляла невъзможното!

Тя млъкна. Имаше ли смисъл да прави това безполезно признание? Нима щеше да проси една любов, която не ѝ даваха, да издаде колко много страдаше, като чувстваше колко чужди бяха морално един на друг? Жилиан реши да се изплъзне. Със стиснати устни тя се наведе към дивана да вземе шапката и ръкавиците, за да си върви.

Но Ришар сложи ръка на рамото ѝ и я спря. Той я обгърна с проникателен поглед:

— Жилиан, бихте ли искали да ми кажете как сте смятали да ви обичам?

— Каква полза? Аз имах за брака съвсем детинска представа, допустима само за едно момиче, което не познава живота... изобщо — смешна представа! Моят живот в Париж ми го доказва! Имайте милост към мен и не се опитвайте да я узнаете!

Но младият човек повтори и гласът му, макар и умолителен, заповядваше:

— Жилиан, моля ви, кажете ми какво е вашето схващане за брака... Уверявам ви, за благото и на двама ни, по-добре е аз да знам.

Тя мълчеше. Той искаше от нея да му разбуди най-скритите и свети кътчета на сърцето си. Младата жена се колебаеше, защото отгатваше, че ще се чувства още по-отчуждена, ако не бъде разбрана.

— Жилиан, моля ви!

Превъзмогвайки себе си, тя заговори, като се стараеше да не се вълнува.

— Бракът? За мене той означаваше две същества, чиито души са се слели. Един мъж и една жена, които живеят един за друг, един чрез друг... които дават най-хубавото от себе си... и не желаят нищо друго. Двама души, които раздялата не отдалечава, макар за тях отсъствието да е мъка, която не ги напуска нито за миг. Ето виждате ли, роман и нищо повече! Сега знам много добре какво струват всички тези въздушни кули.

Той я прекъсна нервно:

— Жилиан, не се подигравайте! Не ви подхожда, не сте искрена!

— А каква съм всъщност, Боже мой! Една дива провинциалистка, пропита от схващания, вкусове, предразсъдьци и ограничения на едно отживяло време.

— Вие сте най-честното момиче, което някога съм срещал!

Тя повдигна рамене:

— Това не е от особено значение!

— Но за мен е, Жилиан! И точно заради това ви качество, на което гледате с такова пренебрежение, аз ви давам това, което никога никому не съм давал. Така да бъде, аз ви обичам лошо. Не ви обичам, както вие желаете, както заслужавате да бъдете обичана... Но вярвайте ми, вие сте за мене това, което никоя жена не е била преди. И може би, ще ме сметнете за егоист, глупав, възмутителен, но аз имам дързостта да твърдя, че ще ви пазя като мое съкровище... дори и въпреки самата вас!

— Въпреки мен? О, Ришар, нима още не ме познавате?

Думите ѝ прозвучаха без грубост, без гордост, нито възмущение. Младата жена стоеше изправена пред него. Огън гореше в зениците ѝ. Действително, тя беше едно същество, готово да даде всичко най-хубаво от себе си, но същевременно, никаква човешка воля не можеше да я преклони, ако веднъж реши да откаже този дар.

Изведнъж Ришар си представи другата, с жадните ѝ прегръдки, с умилкващите се движения. И за миг той вкуси цялата сладост на

контраста между тези две жени, които смяташе, че бе успял да завладее... Харесваше му и Жилиан, чиста и горда, пазеща тъй ревниво сърцето си... Но това сърце трябваше да бъде негово.

Без да обръща внимание на възклицанието на младата жена, той запита:

— Жилиан, позволете ми да ви задам един въпрос, който вие отпавихте неотдавна към мен. Защо се омъжихте за мен? Защо, щом аз съвсем не съм отговарял на вашите младежки мечти?

Той бе дошъл толкова близо до нея, че забелязваше едва доловимото потрепване на устните ѝ и виждаше в тъмните ѝ зеници своя образ, далечен и малък...

Настъпи тягостно мълчание. Ришар настоя:

— Кажете, Жилиан.

— Мислех ви за съвсем друг... и ви обичах.

— Говорите в минало време, Жилиан.

— Да, защото се отнася за минало време...

— Не искате ли да кажете, че понастоящем аз вече съм за вас това, което бях в деня, когато ви отведох от Тревенек? — изведнъж той почувства непреодолима нужда да се увери, че все още притежава това сърце, което мамеше, макар и да го ценеше високо. Това, което беше някога и сега за него Катерина Арвенеско, приличаше толкова малко на сложните чувства, които пораждаше у него младата му съпруга.

— Жилиан, защо не ми отговаряте? Защо вече не сте моя, така, както преди няколко месеца?

По устните на Жилиан се появи усмивка, в която имаше много тъга.

— Аз вече не съм същата. Не мога вече да бъда ваша, със същото сърце... моето сърце на малко наивно момиче, което приличаше... — не ми се смейте! — на светилище, където трябваше да остават затворени любовта, която щях да дам и любовта, която щях да получа. Клетото светилище! Неговото място беше в музея на Тревенек!

С нежно движение той обхвана главата ѝ с ръце и я привлече към своята.

— Жилиан, Жилиан, вие ми бяхте обещали да бъдете търпелива с мен, да дочакате великодушно часа, когато ще бъда ваш, такъв, какъвто ме желаете.

Устните му обсипваха със страстни целувки косите ѝ, клепачите, свежата кожа, която тръпнеше под неговите ласки.

Тя прошепна:

— Не, аз не съм великодушна, Ришар. Искам всичко, когато давам всичко.

Може би тя се надяваше, че той ще отговори с думите, които сърцето ѝ очакваше, и на които едва ли щеше да повярва:

— Аз ви давам всичко, Жилиан.

Но Ришар остана мълчалив. Младата жена се освободи полека от прегръдките му и той не я задържа.

ГЛАВА XVII

Този следобед у госпожа Дьо Мовиер имаше концерт. Жилиан не се чувстваше добре сред тази артистична и твърде свободна среда. Тя ѝ беше чужда. Ето защо, като ставаше от масата, Ришар я запитва разсеяно дали ще се отзове на поканата на баронесата, тя отговори, че смята да се откаже от това посещение, понеже учтивостта не и го налагаше.

Съпругът ѝ не настоя и не възрази нищо, когато младата жена добави, че смята да отиде при госпожа Ригал, за да поиска някои сведения. С глух шум той затвори табакерата си и отиде да изпуши в ателието извадената цигара. Едва когато беше на вратата, Ришар каза, като отправи към нея поглед, който я учуди:

— Добре... Вървете там, където се чувствате привлечена. Имате пълно право. Макар че вие бихте могли да раздавате милост и в блестящото общество. Там вашето присъствие ще бъде благотворно... и може би много повече, отколкото допускате!

Изненадана, ти остави на близката масичка книгата, която току-що бе взела.

— Ришар, не говорете с догадки и не се подигравайте с мен! Нима бих могла да допусна, че моето присъствие ще бъде от полза за някого в дома на госпожа Дьо Мовиер?

Някакво неопределено изражение блестеше в очите на Ришар.

— За никого, разбира се. Шегувах се, защото разбирам много добре, че атмосферата в дома Мовиер ви се струва твърде наситена с тежки парфюми, с богохулни мисли и похабени чувства! Признавам, че тя е забавна и приятна само за жените, свикнали с нейната пиперливост... впрочем същото се отнася и за клетите мъже!

Гласът на Ришар беше придобил тази ирония, която събуждаше у нея някакво нетърпеливо възмущение. Но младата жена не си позволяваше да издаде настроението си. След едва доловимо мълчание тя предложи, като задържа с едно движение Ришар, който се канеше да мине в ателието:

— Ришар, ако държите да отида на този прием, ще го направя на драго сърце. Можете да ми отговорите съвсем спокойно, защото това посещение ще ми струва съвсем малко усилие.

Повдигнал завесата, младият мъж стоеше на прага на малкия салон.

— Аз държа твърде много на собствената си свобода, за да не зачитам свободата на другите! Надявам се, че сте го забелязали вече, Жилиан. В случая не се касае за някакво светско задължение, което трябва да се изпълни на всяка цена. И така, моя малка хубава общественичке, вървете спокойно при вашите приятели и вашите бедни, щом те ви привличат повече от артистите на госпожа Дьо Мовиер. Аз ще я посетя за малко от ваше и от мое име. Така всичко ще бъде наред.

Жилиан долавяше в малко резкия тон на Ришар същото нещо, което преди малко я бе поразило в погледа му. Но никога тя не би го запитала...

Завесата падна след него.

Младата жена излезе, без да го види отново. Той беше зает в ателието си, работеше. А Жилиан знаеше колко мразеше той посещения, когато се заловеше за работа. Позираше му един модел-момиче, което бе минало случайно да пита дали няма нужда от нея. Момичето трябва да се бе харесало много на Ришар, защото той го бе задържал незабавно.

Навън блестеше ясният следобед на първите априлски дни. Благоуханна и топла, пролетта бе дошла. Тя беше ту сияйна и слънчева, ту измокрена от поройни дъждове, след които се разтваряха белите и лилави цветове на люляците.

С разширени ноздри Жилиан поемаше бистрия въздух, който миришеше на зеленина, на влажна земя, на цветя. От една скромна цветарска количка, спряна край тротоара, благоухание на виолетки я удари право в лицето. Тя бе вдишвала, толкова пъти този пролетен парфюм в своя Бретан, когато паркът на Тревенек възкръснеше за нов живот.

И внезапно пред нея изпъкна видението на бретонската пролет, на която се бе наслаждавала тъй пълно, тъй дълбоко. Тя си припомни поляните, горските пътеки, край които цъфтяха първите анемонии,

морския бряг, тръстиките, приведени от буйния вятър, който овлажняваше устните ѝ и миришеше на сол и на вода.

О, само тя познаваше тази Жилиан. Тя беше безгрижна, изпълнена с мечти, надежда, вяра. Тя не познаваше живота, истинския живот. Душата ѝ жадуваше лудо да го вкуси като плод, чиято сладост заслужава всички жертви.

Младата жена наблюдаваше в спомените си, като изчезнало скъпо същество, тази някогашна Жилиан, която бе живяла в един възшебен свят, създаден от илюзиите ѝ. Тя разбираше това едва сега. Виждаше я в голямата стая, подобна на музей, да стои до дядо си и да му помага... От време на време тя вдигаше глава, за да погледне оттатък парка, където морето потръпваше под неспирния бяг на вятъра.

О, колко далече беше това време, когато се чувстваше щастлива в своята самота между двамата старци, които я държаха далече от света, заобикаляйки я със своята силна и спокойна обич. Тогава тя се чувстваше пропита от такава сигурност и вяра, че никога не я осеняваше мисълта за възможна скръб.

Да, преди тя беше безгрижно и щастливо създание. Беше такава до преди една година, когато още не бе срещнала Ришар, но после той покори сърцето ѝ и заедно с това ѝ откри много прекрасни и опасни неща.

Сега... О, сега тя беше съвсем друга! Толкова много неща бе научила само за няколко месеца! Те я бяха смутили и объркали и тя търсеше неуморно истината, която мисълта ѝ вече не можеше да открие. Сега тя знаеше: Животът не беше такъв, какъвто си го представяше някога — един широк, светъл и прав път, по който хората се движат в светлина... Не, по него имаше неподозирани завои, пречки, сенки и пропасти. Тя не можеше да разчита само на себе си, за да го премине благополучно.

А между нея и Ришар все още съществуваше невидимата стена, която ги делеше.

Чия беше вината за това?

Нейна? Не гледаше ли тя с прекалено трезви очи човека, комуто се бе доверила? И когато постепенно го опозна, не отказа ли да му даде своята неспокойна и съмняваща се душа, защото чувстваше колко слаба е съществуващата помежду им връзка...

Негова? Не я ли бе уплашил той с постоянните и необясними промени в настроението си, които не можеше да скрие въпреки учтивостта си? Понякога той беше много внимателен, дори склонен към ухажване, какъвто би бил впрочем спрямо всяка хубава жена. Тогава Ришар любопитстваше да узнае мислите и вкусовете й... Но щом забележеше, че тя се старае да му убегне, той изгубваше бързо търпение, без да допусне, че неговата ирония можеше да я е засегнала. А други дни той беше нервен, безразличен, погълнат от собствените си мисли. Лицето му имаше особено властно, трескаво, и радостно изражение. Погледът му беше разсеян, но блестящ. Около него се носеше някаква странна атмосфера. Тогава той почти не я забелязваше или проявяваше внезапно дразнещо внимание.

Защо се държеше така? Защо?

О, ако тя беше една от тези жени, отрасли в неговия свят, тогава сигурно щеше да го разбере и той нямаше да остава за нея тъй неуловим.

Тя мислеше за всички тези неща, докато вървеше по светлите улици под априлското слънце, без да забелязва колко дълъг беше изминатия път, погълната напълно от мислите си. В нейния ум истината се открояваше съвсем ясно:

— За мен той е единственият. Ако го изгубя, няма да мога да го заменя с никой друг. А аз не съм сигурна, че ще го запазя. Ако някоя друга жена го очарова, той ще отиде при нея без никакво угризение на съвестта, успокоявайки се с мисълта, че аз не знам нищо. Впрочем може би вече това е станало!

И без сама да разбира защо, едно име дойде на устните й, пред нея изплува едно тясно лице с продълговати, мамещи очи с опасен блясък. Тя поклати глава, за да пропъди, този образ и с истинско облекчение забеляза пред себе си вратата на дома Ригал. Как неусетно бе стигнала до целта си!

От градината долитаха детски смехове. Веселият глас на възпитателката им пееше някаква песен. Клоните на дърветата се люлееха над стената. Лястовички се носеха из безоблачното небе.

И Жилиан си помисли с копнеж:

— О, как жадувам да бъда щастлива!

Тя натисна дръжката и влезе. Чакалнята беше празна. През отворените прозорци нахлуваха топъл въздух и слънчеви лъчи.

Вратата на работната стая на госпожа Ригал не беше затворена и Жилиан я видя да стои пред писалището си, поставено съвсем близо до прозорците. Госпожа Ригал не работеше, макар че пред нея бяха поставени разтворени сметководните книги. Тя бе опряла глава на ръцете си и гледаше високо пред себе си към пролетното небе. Повдигнатото ѝ лице имаше уморено изражение.

Светлината безмилостно откриваше отпуснатите черти, следите, оставени от мъките на живота...

Жилиан отгатна, че я бе изненадала в един от тези мигове, когато в самота душата се отразява на лицето. Младата жена се спря. Тя искаше да почака, да си върви...

Но лекият шум на нейните стъпки върна госпожа Ригал към действителността. Тя обърна глава и лека червенина обля лицето ѝ. На устните ѝ се появи усмивка.

— Защо не влезете, моя малка приятелко? Вашето посещение е приятна изненада за мен.

— Да не би да ви безпокоя?

— Ни най-малко. Бъдете уверена, вие ме изненадахте тъкмо, когато безделничех. Не намирате ли, че пролетта страшно размеква човека?

— Преди всичко тя натъжава!

Думите се изплъзнаха неусетно от устните ѝ. Тя почувства как на нея се спират със съчувствие хубавите, замислени очи на госпожа Ригал. Смутена от прекалено искрения си вик, Жилиан побърза да обясни с лека усмивка на уста:

— Тези хубави дни ме карат да мисля за други такива дни, които виждах всяка година в Бретан. Те ми напомнят за моята младост!

Тези думи звучаха странно в нейната двадесетгодишна уста.

— И те събуждат у вас копнеж по родния край, нали? Бедно дете! Хайде, елате да седнете тук до мен и да поприказваме за всичко, което обичате и което ви липсва. Така ще почувствате известно облекчение.

Жилиан трепна, толкова майчински звучеше гласът на госпожа Ригал. Откакто бе напуснала Тревенек, никой не ѝ бе говорил така. И тя почувства, че ще е хубаво, много хубаво да можеш да се довериш на една такава жена, която е способна да разбере всичко. Въпреки това, тя остана мълчалива, уплашена от думите, които сърцето ѝ намекваше.

И госпожа Ригал продължи:

— Не мислете, че съм любопитна, но вие ми харесвате, симпатична сте ми... и бих желала да съм сигурна, че единствена пролетта е причината за нервното ви състояние. Не се страхувайте да бъдете доверчива към мен. Вие знаете, че въпреки всичко...

Известна горчивина прозвуча в гласа на госпожа Ригал...

— Въпреки всичко, аз съм майка, а на майките може всичко да се казва.

За миг сянка от усмивка заблужда на устните на младата и после изчезна. С всичката си воля тя се бореше срещу желанието си да скрие лице в бледите ръце на тази чужда жена и да ридае лудо, без причина, както малките деца, когато са отчаяни и търсят помощ... Но да търси помощ срещу кого... за какво?

И смътното чувство, което потискаше сърцето ѝ, намери израз в това единствено възклицание:

— Колко труден и сложен е животът в света, в който живея аз!

— Да, особено, когато човек попадне внезапно в него.

— Без да е подготвен! Сега аз не знам вече къде отивам... в какво вярвам... къде е истината... И чувството, че не виждам вече ясно, че трябва да се напътвам, сама, е много мъчително.

— Вие не сте сама, дете — каза госпожа Ригал топло. — Вие имате съпруга си...

— Да, вярно е... имам съпруга си... Но ние гледаме на толкова неща по свършено различен начин!

— И вие страдате от това... Така ли е? Моя бедна малка, внимавайте да не сте прекалено взискателна. Хората ни дават толкова рядко това, което се надяваме, че ще получим от тях! Същото се отнася и за вас, и за мен... Мъдростта, макар че невинаги е лесно да се стигне до нея, налага да се примириш, че не всички са като теб, че мислят и обичат според своята природа, а не според нашите собствени желания.

— Имате право... Но кой е достигнал тази мъдрост?

— Високо издигнатите души... или много разочарованите. Моя малка приятелко, страхувам се, че вие сте твърде много проникната от видението за „свършения брак“. А знайте, такъв брак се среща твърде рядко!

— Аз не знаех — каза бавно и тихо младата жена, — но сега го разбрах... и се чувствам сред действителността като птица, чиито крила са отрязани. Аз не съм от тези, които лесно се примиряват.

Чувствам в сърцето си неутолима жажда за щастие... Жажда, която досега не съм задоволила така, както исках!

— Да... „досега“ — повтори госпожа Ригал, която слушаше с прозорливостта на жена, изгубила всякакви илюзии. — Дете мое, сигурна ли сте, че нямате около себе си всичко, което би ви дало точно липсващото щастие. Вие сте обичана... и...

— Обичам... Вярно е! Обичам толкова, колкото бих желала да бъда обичана...

— Толкова, колкото сте обичана...

— О, не, не!

— Откъде сте толкова сигурна, малко, недоверчиво момиче? Защо се измъчвате така напразно?

Жилиан бе говорила, вслушвайки се само в сърцето си. Лицето ѝ пламтеше. Тя прехапа устни, защото се упрекна за невъздържаното си признание.

Госпожа Ригал продължи спокойно:

— Така да бъде, да допуснем, че сте обичана по друг начин. Ако този „друг начин“ не ви задоволява, от вас зависи да накарате съпруга си да ви обича, както вие желаете. Вие имате всичко необходимо, за да успеете!

Тя поклати глава:

— О, не, аз нямам всичко! Колко пъти съм чувствала, че мечтая за нещо невъзможно, като искам да взема и да задържа цялото му сърце, както той взе моето!

На никого в света тя не бе откривала тази своя тайна. Но тази жена приличаше толкова малко на другите!...

— Дете мое, подозира ли вашият съпруг това, което току-що ми казахте?

— Надявам се, че не! — отвърна тя с гордо възмущение в очите.

— Надявате се? Защо?

— Защото моята любов струва много повече от цената, която той ѝ дава... понастоящем, поне. Той ще узнае какво е за мен едва в деня, когато ще ми даде толкова, колкото аз му давам. Тогава, когато му имам доверие, ще го обичам не само тайно в сърцето си.

Ръката на госпожа Ригал докосна ръцете на Жилиан, стиснати тревожно една в друга.

— Дете, вие играете с щастията си от гордост.

— Нима се подчинявам на гордостта си? — и искреният поглед на младата жена потърси погледа на госпожа Ригал. — Не допускам, че е от гордост. Слушайте и ще ме разберете. Жените имат право да запазят своето достойнство... дори и като съпруги! Да бъдеш обичана непостоянно, само за миг, а после да бъдеш изоставена, да понасяш връщания, предизвикани от неизвестни подбуди, е страшно. Но има жени... достатъчно храбри, а аз бих казала... слаби, които биха приели това. Аз обаче съм неспособна да го понеса! Без съмнение, не съм тъй великодушна. Еднакво невъзможно е за мен да се унижа така... или да простя!

Госпожа Ригал не отговори нищо. Защо Жилиан Воврей говореше за прошка? Нима вече имаше повод да я даде?

Но това беше тайна, която тя не искаше да узнае. Без да се спира на последните думи на младата жена, тя каза със сърдечна усмивка:

— Сигурна съм, че се клеветите! Впрочем, за ваше щастие, не се касае нито за прощаване, нито за унижение. Въпросът е само да благоволите да излезете за малко от вашата прекалена сдържаност, малко гордо момиче, и да покажете на съпруга си частица от обожанието, което криете в сърцето си.

— Да, когато бъда сигурна в него. Ако ли не, защо да му давам това, което той не желае, което може би ще му се види само играчка, забавна и приятна за мъжкото му честолюбие. Ще чакам... макар това да е мъчително за мен. Играта ми е може би опасна, но не мога да я избегна.

— Да, много опасна... и все пак, мило дете, постарайте се да го спечелите. Не крийте така ревниво от човека, когото обичате, това, което той може да намери у вас. Така ще осигурите щастиято и на двама ви.

— Ще гледам да изпълня съвета ви — прошепна Жилиан с колеблива усмивка. — Благодаря ви, госпожо.

Тя си мислеше, че никога няма да забрави това, което тази чужда жена ѝ бе открила.

И двете стояха мълчаливи и съсредоточени в себе си. Някакъв часовник удари в другата стая. Неговият звън накара Жилиан да потрепери. Тя погледна часовника си и стана веднага.

— Четири часът! Колко много време ви пропилях! Бях дошла да ви донеса сведенията, които искахте, а не да ви говоря за себе си.

Много се извинявам.

Госпожа Ригал се усмихна.

— Няма за какво да се извинявате и не съжалявайте, че се отнесохте с мен, като с приятелка. Без да подозирате, вие ми направихте голямо добро, като ме отвлякохте за малко от собствените ми грижи. Тези първи слънчеви дни с призраците, които извикват, смущават не само младите хора. И така, може да се успокоите... Шт, не ми отговаряйте... Зная много добре какво мислите. И аз също ще ви благодаря.

Звънецът на входната врата отекна. Госпожа Ригал поклати глава, сякаш за да пропъди от мислите си призраците, които я плашеха. Всяка тъга изчезна от лицето ѝ и то доби обичайното си изражение, спокойно, волево, сгряно от топлата ѝ усмивка.

Тогава Жилиан се сбогува бързо, защото бедната посетителка, която влизаше, също щеше да има нужда от ободрителни думи. И пред съсипаното лице на новодошлата нейната собствена тревога ѝ се видя жалка и нищожна.

ГЛАВА XVIII

На вратата на къщата Жилиан се спря замислена и погледът ѝ се плъзна по улицата, където играеха деца. Мина ѝ през ума, че може би ще направи удоволствие на Ришар, ако отиде за малко у баронеса Дьо Мовиер. Той не беше настоял, но тя знаеше, че обича да я вижда сред обществото, което лично на него му харесваше. Не беше късно. Тя имаше време да се върне у дома и да се преоблече набързо. Може би щеше да заvari и него у госпожа Дьо Мовиер.

Колебанието изчезна. Жилиан реши да направи това посещение. Тя спря веднага едно такси и се отправи към къщи.

Когато се прибра, Ришар беше вече излязъл. Младата жена се облече бързо, но с голямо старание. Когато излезе навън, тя разбра, че грижите ѝ не бяха отишли напразно. Погледите, които се спираха на нея, ѝ го казваха твърде ясно. Жилиан съжаляваше, че Ришар не можеше да я види така, в пролетната рокля, с голямата светла шапка, която засенчваше очите ѝ.

Къде беше той? У госпожа Дьо Мовиер? Другаде? У принцеса Катерина?

Тази неизвестност ѝ беше неприятна. Тя отиваше в тази чужда къща, водена само от надеждата, че ще го намери там. Обзе я желание да се върне у дома си, сред познатата, приятелска обстановка.

Но беше вече твърде късно. Тя стоеше пред дома на Дьо Мовиер. Широко отворената врата откриваше градината, където пролетта бе обсипала дърветата с цвят. Крехка трева бе покарала на поляната и лилавите иглики вече бяха нацъфтели. По прясно постланите с пясък алеи се разхождаха двойки и разговаряха, докато вътре в салоните се забавляваха още много посетители.

Явно градината беше предназначена за желаещи да флиртуват. Жилиан нямаше какво да прави там. Тя се изкачи по стълбите, мина през зимната градина и се озова пред стаите, отредени за приема. Оттам долиташе силна и смесена миризма на парфюми, смехове, откъслечни думи. Отделни групи бяха образувани тук-там. Жилиан

потърси с очи домакинята между седналите и прави жени. Повечето от тях бяха много хубави. Те бяха облечени с чуден усет за цветове, линии и форми, като естествено се бяха придържали в тона, даден от новата мода. Всяка от тях знаеше много добре какво може и какво не може да носи. Тези хубави елегантни жени в разкошния хол бяха толкова приятна гледка, че за миг очарованата Жилиан забрави, че търси госпожа Дьо Мовиер.

Но изведнъж тя я зърна до пианото. Домакинята разговаряше с една млада жена, която стоеше права и държеше някакви ноти в ръка. Вероятно тя се готвеше да пее. В това време пианото и една цигулка свиреха тихо.

Жилиан не продължи нататък, а остана неподвижна на мястото си. Тя отказа да седне на предложения ѝ стол, защото искаше да вижда по-добре лицето на певицата, чието малко хладно изражение внезапно бе сгряно от невидим пламък.

Първата нота прозвуча като вик на дива и болезнена страст и бе толкова изразителна, че мигновено в хола се възцари пълна тишина. Най-повърхностните, най-много погълнатите от собствената си личност, най-малко музикалните, всички слушаха, подчинени на магията на една песен, която действаше на нервите, проникваше в сърцето, повдигаше бурните вълни на желанията...

Тя намираще отзвук дълбоко в душата на Жилиан. Но младата жена не искаше да се поддаде на вълнението, което тя пораждаше у нея и за да се разсее, започна да оглежда присъстващите и да се опитва да ги разпознае.

И така, внезапно тя забеляза в огледалото до нея, което отразяваше кът от зимната градина, един строен силует, полускрит от големите листа на едно високо растение. И в този силует тя позна веднага Катерина Арвенеско.

Младата жена говореше. Кому? Положително не на някой безразличен. В движенията на леко повдигнатата ѝ глава, в израза на очите, на устните имаше някакво нежно и многозначително сладострастие, още повече, че тя не допускаше да е наблюдавана.

Изведнъж странно нетърпение обхвана Жилиан, защото не можеше да види с кого разговаряше тази жена. С внимание, което я правеше чужда на всичко, дори на песента на цигулката и на човешкия глас, тя продължи да наблюдава изящния профил, отразен в

огледалото. Внезапно тя изчезна. Или Катерина Арвенеско бе променила мястото си, или някой от гостите се бе приближил между нея и огледалото.

Едва тогава Жилиан чу отново песента, която завърши сред буря от ръкопляскания, шум от разместени столове, възклицания, преплетени думи. Слушателите в хола се раздвижиха и се отправиха към певицата и цигуларя, останали до пианото при госпожа Дьо Мовиер, която се чувстваше не по-малко щастлива от тях.

Жилиан си помисли смътно, че учтивостта ѝ налагаше да си пробие път и да отиде да поздрави домакинята. Въпреки това, тя не се помръдна и погледна несъзнателно към огледалото, където бе забелязала Катерина Арвенеско. Образът на младата жена бе изчезнал от сребърната повърхност. Но Жилиан я видя на самия праг на зимната градина. Тя стоеше права, имаше изрядното държание на светска жена и разговаряше с нейния съпруг, с Ришар. Значи той е бил там... там в зимната градина.

Жилиан имаше чувството, че е засегната право в сърцето. В този изпълнен с хора салон тя не виждаше вече никой друг, освен тези две същества.

Катерина и Ришар. Колко чужди изглеждаха те на всичко, което ги заобикаляше! Катерина Арвенеско се усмихваше и усмивката ѝ беше мамеща и опасно кротка. Зъбите ѝ блестяха между алените устни. С разсеяно движение тя играеше с огърлицата от опали, която падаше върху лилавата ѝ рокля. Тя повдигна отново глава към него и му заговори. Може би отмяташе така назад главата си, защото той беше много по-висок. Може би... Точно това движение бе доловила Жилиан в огледалото. Сега Катерина гледаше Ришар с продълговатите си, премрежени очи.

А той? А той? Той се държеше както обикновено, непринудено и спокойно. Профилът му се открояваш ясно. Но имаше ли устата му обичайната подигравателна гънка? Какво беше изражението на очите му?

О, неговите очи, да почерпи от тях успокоение, вяра... да отгатне, че не той е бил в зимната градина преди малко. Защото Жилиан знаеше много добре, че никога не би го запитала направо.

Дали щяха да разговарят още дълго време?

Неволно тя прошепна:

— Не мога да понасям повече да ги гледам така погълнати един от друг.

И все пак Жилиан не би си позволила нито една стъпка, за да се приближи до тях или за да ги раздели. Тя страдаше, като ги гледаше заедно. Защо? Нима имаше слабостта да ревнува? Да ревнува, защото съпругът ѝ говореше с някаква жена в един салон, препълнен с хора?

Гордостта ѝ се разбунтува. Младата жена се ядоса на себе си и се обърна решително. Тя чу съвсем близо до себе си един приятелски глас:

— Как, Жилиан, вие тук? Каква изненада! Вашият съпруг ми каза преди малко, че няма да дойдете.

До нея стоеше Жанин Шамбел, доведена от потока на движението. Нейните очи имаха особено изражение.

— Действително, няхах намерение да идвам, но после промених решението си. Току-що дойдох и сега се старая да стигна до домакинята... предстои ми истинско пътешествие!

Жилиан се опитваше да говори весело и не си позволяваше да хвърли дори бегъл поглед към съпруга си и госпожа Арвенеско.

— Ришар знае ли, че сте тук?

— Не. Аз не съм успяла още да отида при него. Забелязах го отдалече да разговаря с принцеса Катерина, но понеже аз не съм близка с нея, оставих ги да продължат разговора си без мен. Жанин, напускам ви, за да поздравя най-после домакинята, а след това ще си вървя. Исках само да се мерна от учтивост.

Госпожа Шамбел повтори „довиждане“ и не се опита да я задържи. Но тя стоя известно време и я наблюдава, докато си пробиваше път през групата, като отвърщаше на поздравите на някои познати. Най-после тя стигна до баронеса Дьо Мовиер.

След като се увери, че младата жена е задържана в другия край на хола, госпожа Шамбел отправи поглед към зимната градина, където бе видяла Ришар и Катерина Арвенеско. Те не бяха вече там. За миг тя се поколеба какво да направи. Не беше ли по-благоразумно да предупреди Ришар за непредвиденото появяване на младата му съпруга. Но в това време до нея се приближиха приятели, заобиколиха я и я задържаха... Те ѝ попречиха да изпълни намерението си... И за да се успокои, тя си каза:

— В края на краищата тук тя няма да види нищо, което не трябва да види. Залите са пълни с твърде много любопитни!

Колкото и да беше предвидлива, Жанин Шамбел не се беше сетила, че в зимната градина, място удобно за флирт, цареше почти пълна самота, особено сега, когато всички гости се тълпяха около бюфета или търсеха свежестта и прохладата на парка.

Тя не знаеше, че Жилиан, след като бе поздравила госпожа Дьо Мовиер, на излизане от хола бе минала край зимната градина. Там, между растенията, тя бе зърнала съпруга си и Катерина Арвенеско. Значи те все още бяха заедно. Принцесата стоеше права, облежната на една колонка, от която се спускаше цъфнало виещо се растение. Сега тя не се усмихваше. Огънят, който гореше в очите ѝ, осветяваше нейното фино лице. Устните ѝ бяха стиснати.

Този път говореше той! Чертите му бяха изгубили невъзмутимото си изражение. Той също не се усмихваше. Необузdana страст бликаше от лицето му и го преобразяваше в човек, когото тя не познаваше!

Какво си говореха те? О, какво говореха толкова дълго време? Сърцето на Жилиан биеше лудо в гърдите ѝ. Изведнъж тя се огледа. Тези, които я заобикаляха, може би щяха да отгатнат мъката, която я задушаваше. Но, всъщност, ако помислеше, нямаше причини да се вълнува. Да размисли? Но, не, острият ѝ женски усет не я мамеше. Тук ставаше нещо!

Без съмнение, инстинктът ѝ на светска жена ѝ помагаше да запази самообладание. Държанието и изразът на лицето ѝ не можеха да породят у никого подозрение за бурята, която бушуваше в нея. Тя забеляза Жанин, която ѝ правеше знак да отиде при нея. Позна сред мъжете Морланд, чийто любопитен поглед обхождаше самообразувалите се групи и усамотилите се тук-там двойки. Жилиан искаше да избегне и двамата. Тя се страхуваше, че Жанин ще дойде при нея, ще я задържи и ще я принуди още да се преструва и да се владее, докато тя имаше само едно желание, да избяга далече! Далече от тази жена, която той срещаше всеки ден в Болонската гора, а може би и някъде другаде. Той казваше, че харесва нейното гъвкаво тяло само като художник... Едва ли? Сега Жилиан не вярваше вече.

— Малка приятелко, признайте, че се готвехте да избягате! Сигурно си мислите, че се появявам в твърде неподходящ момент.

Толкова по-зле, но аз съм решила да ви задържа. Безмилостна съм, когато трябва да запазя хубавите си гостенки.

Домакинята я бе хванала под ръка и говореше приятелски, но авторитетно.

— Госпожо, бъдете така добра да ме извините. Чувствам се много уморена.

— Наистина вие сте малко бледа... вероятно от топлината. Елата, драга, трябва да вземете нещо. Ще ви предложи някое разхладително питие. Елате до бюфета...

— Моля ви, госпожо, не си правете толкова труд заради мен. Аз искам само да подишам малко свеж въздух, а после ще потърся госпожа Шамбел.

Госпожа Дьо Мовиер не настоя повече, защото трябваше да се занимае и с другите си гости. Най-после свободна, Жилиан се запъти към изхода, без дори да обърне глава към зимната градина.

Но тя спря рязко. Младата жена се озова внезапно лице в лице със съпруга си. Неговите очи блестяха и техният блясък беше радостен и горд.

— Жилиан! Вие тук!

За миг огънят в тях угасна. Дълбока бръчка се вряза между веждите му, но веднага изчезна.

— Вие тук? Смятах, че в този час вие сте напълно отдадена на благотворителна дейност. Много се изненадах, като ви видях тук в ноктите на Сатаната. Впрочем тази атмосфера ви действа добре. Чудесна сте така... с тази рокля.

Тя долавяше само звука на думите му, но не и смисъла, замаяна от множеството противоречиви чувства, които я задушаваша. Усещаше любопитство, болезнено като жажда, да узнае истината. Искаше да се увери, че се бе излъгала в своята неопитност. И все пак, нещо смътно ѝ подсказваше, че имаше, че съществуваше нещо нередно.

Във всеки случай той посрещаше нейното непредвидено появяване съвсем спокойно. Дори нещо повече, в погледа му имаше такова явно задоволство, че тя почувства известно облекчение.

Младата жена поясни:

— Свърших работата си много по-рано, отколкото предполагам. И тогава реших да дойда за малко тук, защото смятах, че все пак по-добре ще е да се отзова на поканата на госпожа Дьо Мовиер.

— Да, наистина... Отдавна ли сте тук?

— Не зная... Може би от половин час.

— Тогава как не съм ви забелязал?

Тя се усмихна малко подигравателно и някаква странна трескавост оживи лицето ѝ.

— Вие бяхте твърде зает.

— Зает?

Нито сянка от затруднение по лицето му, но отново дълбоката бръчка прорязва челото му.

— Зает?

— Да, беседвахте много увлечено с принцеса Арвенеско. Видях ви отдалече в зимната градина, но не посмях да прекъсна вашия разговор.

— Жилиан, какво искате да кажете?

Нейната гордост взе връх. Около тях имаше любопитни уши, които можеха да доловят думите им. Много очи гледаха техните лица.

— Какво искам да кажа? Нищо повече от това, което чухте. Отиде ли си вече принцеса Арвенеско?

Погледите им се срещнаха, еднакво решителни, еднакво непроницаеми и търсещи. Това трая само миг. Техните две души се криеха една от друга. Тя видя, че в очите на Ришар блесна отново пламъкът, който бе доловила в първия момент, когато го срещна преди малко. Младият мъж отговори непринудено:

— Да, принцесата си отиде. Току-що я изпратих де колата ѝ.

Тогава, овладяла се напълно, усмирявайки неспокойното си сърце, Жилиан каза:

— И аз ще направя като нея. Ако имате желание, можете да останете още. Аз ще си отида, защото вече доста късно. Ще вечерям у госпожа Таени, а преди това трябва да довърша писмото си до Тревенек.

— Е, тогава няма да ви задържам. Доскоро виждане, горско цвете! Сега ще отида да поговоря малко с домакинята, учтивостта го налага. С кола ли сте?

— Не, пеша...

— Вие сте твърде привлекателна, госпожо, за да скитате така по улицата! Ще отида да се погрижа за кола.

Тя вдигна ръка, защото нервите ѝ не издържаха повече.

— Не, благодаря, предпочитам да се раздвижа малко.

И младата жена започна да слиза по стълбите.

Ако наистина му беше неприятно, че тя се разхожда сама по улиците, защо не я придружаваше? Не, тук нямаше място за съмнение, Жилиан чувстваше, че в този момент той не искаше да остане насаме с нея.

ГЛАВА XIX

— Жилиан, нима никога не сте уморена? Лицето ви е свежо, като че току-що сте се измила, а помислете само откога сме на крака! Всичко бих дала, за да намеря един стол!

Жанин Шамбел вдигна лорнета си и започна да се вглежда из пъстрата тълпа, която изпълваше изложбените зали.

Жилиан се усмихна.

— Имате право, не чувствам никаква умора! Погълната съм твърде много от нещата, които гледам, за да обръщам внимание на стъпките, които правя!

— И после вас ви поддържа гордостта от успеха на съпруга ви! Успех, в който и вие имате известна част, нали, малка госпожо? — закачи я приятелски Жанин.

Действително, Жилиан забелязваше с горда радост, че около „Весталката“ постоянно се образуваха групи. Ако се грижеше само за собственото си удоволствие, тя би стояла винаги наблизко, за да може да наблюдава израженията на хорските лица и да слуша преценките, които живо я интересуваха.

Но тя не смееше да прояви своето тайно желание, защото не беше забравила нетърпеливата, макар и закачлива забележка, която Ришар ѝ бе направил сутринта, когато бе съзерцавала прекалено продължително бялото мраморно лице.

— Жилиан, моля ви, не стойте така пред собствения си образ! Погледнете, картината е пълна: статуята, вие и аз! Много сме смешни. Приличаме на родители, изпаднали в захлас пред собствената си рожба. Елате да видите творбите на моите събратя, това е много по-редно!

Тя се бе подчинила. И веднага младата жена бе силно заинтересувана не само от произведенията, които Ришар ѝ обясняваше, но и от личностите, които ѝ представяше или показваше отдалече. Не по-малко забавно беше пъстрото гъмжило от светски жени, артистки, модели, чиито облекла показваха най-дръзките насоки на новата мода.

Жилиан дълго нямаше да забрави колко приятна бе за нея сутринта на откриването на изложбата, защото Ришар се бе проявил като прекрасен водач. Впрочем от няколко седмици той беше много мил към нея, като че бе решил да я завладее изцяло.

Тя чувстваше смътно, че нещо бе преминало в неговия живот и неговото сърце. Нещо, което бе успокоило нервите му, смекчило хапливата му ирония. На същата причина ли се дължеше тази промяна в погледа му, този блясък, ту твърд, ту трескав, като при събуждане след пиянство.

Но тя си налагаше съзнателно да не търси неизвестната причина, която му бе повлияла, защото искаше да вкуси напълно радостта, която ѝ доставяше неговото нежно внимание, грижите му да я развлича, интереса му към четивото ѝ, често избирано от Морланд, към нейните преценки и схващания. Личеше удоволствието, което му доставяха приятелските спорове с нея. И после не ѝ ли бе предложил да отидат за няколко дни във Флоренция.

Морланд ненапразно ги бе убеждавал да последват примера му. И щом Ришар ѝ предлагаше да напуснат Париж, това значеше, че никаква връзка не го задържа тук. Тогава тя се е страхувала от някаква въображаема опасност?

И това заключение събуди у нея огромна радост. Младата жена се чувстваше освободена. Пламъкът на радостта ѝ бе изпъдил назад в миналото сенките, които със седмици бяха помрачавали живота ѝ. Тя не искаше вече да се съмнява, не искаше да преценява, да се смущава и страхува. Чувстваше нужда да живее спокойно, щастливо, може би за кратко време, но да вкуси настоящия час като чудно и ново наслаждение.

След обедата тя бе дошла отново на изложбата заедно с Жанин Шамбел. С Ришар щяха да се срещнат по-късно, за да пият чай. Тя го забеляза отдалече в навалищата. Той говореше с един известен критик и я поздрави с усмивка. И в тази усмивка личеше благодарността за успеха, който дължеше и на нея.

Жилиан бе завела приятелката си при платната, които Ришар ѝ бе показал сутринта. Но Жанин скоро се почувства уморена, пък и този ден зрителите я интересуваха повече от произведенията.

— Жанин, побързайте! Ето свободен стол!

Действително една жена ставаше. Жилиан се озова веднага до дълго търсения стол и Жанин успя да се настани.

— Ами вие?

— Аз не съм никак уморена! Докато си почивате, ще отида да видя някои неща, които ми харесаха сутринта. Ще ме почакаете тук, нали?

— Разбира се, ще ви почакам. Вече нямам никакво желание да се разхождам. Предпочитам да стоя тук и да гледам как минава пред мен това пъстро шествие. Съсипана съм от умора!

Жилиан се засмя весело:

— Бедната Жанин! Довиждане, ще се върна след малко!

Тя се отдалечи, всъщност много доволна от тази свобода, която ѝ позволяваше да се спира там, където на нея ѝ беше приятно.

И веднага младата жена се поддаде на изкушението да се върне още веднъж към творбата, която Ришар бе създал по нейно подобие. Тя забелязваше „Весталката“ сред белите тела. Нейната туника падаше на дълги гънки и профилът ѝ се очертаваше много чист под отметнатия назад воал. Тя носеше внимателно и съсредоточено свещената лампа.

Жилиан си припомни как лека-полека формата се бе родила от глината, как постепенно лицето и тялото бяха добили живот. Чрез вълшебството на изкуството, глината се бе превърнала в това гладко, замислено чело под гъвкавата вълна на косите. Какво имаше в тези очи? Не се ли криеше в тях загадката на любовта, забранена за девата, за пазителката на огъня? Тези тънки ноздри, потръпващи при милувката на благовонията, също бяха създадени от глина. Всеки миг сякаш щяха да се раздвижат целомъдрените устни, до които никога нямаше да се докоснат мъжки устни... и все пак те като че чакаха, като че жадно призоваваха дълбоката целувка на любовта...

Умът, душата и пръстите на Ришар бяха създали това бяло създание. Но в тази статуя беше затворено нещо и от нейната душа. Защото през дългите часове на позиране всички мисли, които я бяха обладавали, бяха оставяли следи на лицето ѝ. Тяхното отражение не беше минавало незабелязано за Ришар... И докато живееше тази бяла жена, дотогава щеше да съществува следата на потока от впечатления и чувства, които бе преминал през нея, докато тя стоеше исправена и безмълвна пред погледа на ваятеля.

Жилиан не смееше да се приближи много. Страхуваше се да не би някои любопитни очи да открият приликата между нея и весталката. Малко по-назад, примесена с тълпата, тя слушаше разговорите ту заинтересувана, ту нетърпелива, ту доволна...

До нея един мъжки глас запита:

— Видяхте ли „Весталката“ на Воврей?

Двамата мъже излязоха пред нея и се спряха. Те бяха светски хора, богати безделници, които прекарват по-голямата част от времето си по клубовете, присъстват на всички премиери и не пропускат откриването на нито една изложба. Жилиан смътно си спомни, че ги бе срещала из известните парижки салони. Дори по-възрастният, висок, сух, със сребърни коси, като че й беше представен.

Той не я виждаше и през монокъла си разглеждаше внимателно „Весталката“. Изведнъж от устните му се изтръгна едно възклицание, което стигна до ушите на Жилиан:

— Наистина Воврей е рядко надарен художник! Възхищавам се на голямото му дарование! Спомняте ли си „Вакханката“ от миналата година? Контрастът между нея и тази целомъдрена „Весталка“ е забавен!

Другият вдигна рамене и отвърна подигравателно:

— Влиянието на брака, драги мой! Изглежда, че първообразът на „Весталката“ е самата госпожа Воврей, а всеки знае коя бе въплътена във вълнуващата „Пакханка“.

— Е, да, принцеса Арвенеско, това е обществена тайна!

— Да... тогава любовта им беше в разгара си, но какво да се прави, когато хубавата принцеса е тъй непостоянна! Тя изостави като играчка хубавия си любовник, който впрочем скоро се утеши. Сигурно е искал да докаже на неверницата, че раздялата не го е засегнала!

Другарят му започна да се смее.

— А сега принцесата, която не позволява да бъде забравена, се старае да спечели отново бившия си обожател. И мълвата казва, че е успяла. Във всеки случай, ясно е, че Воврей има по-силно влечение към Вакханките, отколкото към Весталките. Аз мисля...

Приблжиха се други посетители и Жилиан бе отделена от двамата мъже.

Без никакво движение, без никакъв звук, стиснала ръце, вцепенена като поразена от гръм, тя бе слушала техните думи.

Младата жена забеляза, че те се обърнаха и гордостта веднага я накара да се овладее. Не трябваше, ако случайно я познаеха, да подозират, че тя бе чула разговора им.

И наслуки, както вечерта, след лекцията на Морланд, тя тръгна право пред себе си, забравила Жанин Шамбел, която я чакаше. Очите ѝ не виждаха нищо, нито неподвижната тълпа на статуите, нито живата тълпа, из която си пробиваше път. Неумолимата, безжалостна истина я ослепяваше. Тя знаеше сега защо Ришар се бе оженил за нея. Озлоблението го бе подтикнало към тази постъпка, за да си отмъсти, за да задоволи мъжкото си честолюбие, за да отвърне на презрението с презрение, той се бе решил на този брак. Ако принцеса Катерина не го беше напуснала, той никога нямаше да помисли да направи своя съпруга незначителната девойка, чиято душа, чиито мисли не го интересуваха ни най-малко. За него тя беше само един модел, чието тяло му харесваше!

А тя не знаеше, не можеше да подозира нищо! Тя бе дошла при него с една любов, която той не искаше, понеже оставаше за пленен от другата жена. Те се бяха срещнали отново и вълнуващата вакханка, както я бяха нарекли онези мъже, беше доказала веднага своята власт над него.

Впрочем какво ли би могло да ги раздели? Дълг, добро и зло не съществуваха за тях. В света, в който те живееха, брачните връзки губеха значението си, щом един от съпрузите намереше щастието си вън от семейното огнище.

Жилиан не се съмняваше вече, че Ришар се отдалечаваше от нея. Тя си припомни много обстоятелства, дори и най-дребните, които потвърждаваха нейното предположение. В нея се надигаше странно чувство, някаква смесица от възмущение, мъка и презрение. То я смазваше тъй непоносимо, че тя прехапа устни, сякаш за да задържи болезнения си вик. О, да избяга в Бретан, да забрави, да се освободи...

— Къде тичате така сама? — прозвуча весело зад нея гласът на Морланд. — Бях започнал да се отчайвам. Мислех, че никога няма да мога да ви настигна.

С неимоверно усилие на волята Жилиан си наложи спокойствие, за да не издаде тайната, която никой не трябваше да узнае. Чувството ѝ за достойнство беше толкова силно, че когато се обърна към Морланд, лицето ѝ беше бледо, но усмихнато. Тя му протегна ръка.

— Не тичах! Разхождах се, докато Жанин си почиваше.

— Известно ми е... Дори тя сама ме натовари да ви потърся, понеже сте се забавили.

— Знаете ли, бъдете така добър да се върнете и да ѝ кажете да не ме чака. Сега и аз се чувствам много уморена и искам веднага да се прибера.

Той я погледна внимателно:

— Наистина... вие сте много бледа. Лошо ли ви е?

Измъчена усмивка се появи отново на устните ѝ.

— Боли ме глава... Трябват ми тишина и спокойствие.

— Няма ли да е по-добре най-напред да закусите? Воврей ме срещна и ме покани да изпием заедно чаша чай и аз се надявах. Сладките ще ми бъдат по-вкусни във ваше присъствие... Елате, госпожо, бъдете добра към един егоист...

Морланд говореше шеговито и се стараеше да прикрие вниманието и тревогата, с които наблюдаваше необикновеното изражение на нейното лице. Неусетно той я връщаше назад при госпожа Шамбел. Жилиан не се опита вече да се изплъзне. Тя имаше чувството, че се движи в някакъв кошмар. С глас, който трепереше, младата жена запита, подчинявайки се на някакъв неясен инстинкт:

— Принцеса Арвенеско е тук, нали?

— Да, струва ми се, че я забелязах някъде — той не каза, че бе я видял пред весталката и продължи веднага: — Е, предполагам, че сега сте много горда с вашия скулптор, нали, госпожо? Впрочем сигурно се гордеете и със себе си, защото вие сте вдъхновителката?

— Имате право, аз имам основание да бъда горда, много горда...

Тя произнесе тези думи така особено, че отново той спря на нея проницателния си поглед. Но младата жена бе извърнала глава и гледаше някаква творба, която привличаше вниманието на тълпата.

Какво ставаше с нея? Колкото и предан да ѝ беше, той нямаше право да я разпитва. Сам трябваше да отгатне защо чертите ѝ бяха придобили изведнъж необичайна твърдост, защо устните бяха свити болезнено, горчиво и презрително!

И не за първи път той изпита чувство на раздражение, задето не можеше да отстрани от нея жалките хорски грижи. В този миг едно възклицание се чу до тях:

— Ето ви най-последно! Жилиан, уплаших се, че сте ме забравили тук на стола! — засмя се весело Жанин, която идваше насреща им.

— Толкова ли дълго се забавих?

— Във всеки случай повече, отколкото очаквах. И после умирам от глад! Воврейн, вашата съпруга е намерена... Морланд я води... Бързо да вървим да хапнем нещо!

Нервите на Жилиан тутакси се изопнаха. В първия момент тя не бе забелязала Ришар, защото той приказваше малко назад. Той се приближи:

— Жилиан, какво ви се е случило? Лицето ви е изменено, напрегнато.

О, пак този въпрос, на който трябваше да отговори с лъжа. И тя отвърна нервно, въпреки усилието си да се овладее:

— Трябва да е от топлината... сигурно. И после тази тълпа започва да ме дразни!

Той се усмихна като на детска прищявка, но все пак бе изненадан, че я виждаше тъй различна от друг път.

— Елате да изпием чаша шоколад. Това ще ви помогне да понесете още малко навалищата и топлината. Бих искал да ви покажа няколко платна, които положително ще ви харесат!

Младата жена не му отговори. Само преди един час Жилиан щеше да се почувства щастлива, че той мисли за това, което тя обича. Но сега!

За миг тя спря на него погледа си, който тегнеше от тревога и мъка. Между тях се бе издълбала такава пропаст, че той ѝ се виждаше далечен и чужд, човек, с когото нямаше нищо общо. Но колко много зло ѝ бе сторил този човек, преминавайки в живота ѝ.

Жилиан тръгна безмълвно до Жанин, като се стараеше с всички сили да играе ролята си на светска жена.

— О, Жилиан, погледнете принцеса Арвенеско. Роклята ѝ е много оригинална, нали?

Несъзнателно Жилиан се подчини. Действително принцесата се приближаваше към тях с гъвкавата си и непринудена походка. Един от най-видните художници, които излагаха, я развеждаше из залите.

Под сламената шапка очите ѝ докоснаха Жилиан, а после се спряха на Ришар, който следваше младата си съпруга. Тогава тя се спря

и му протегна ръка. Устните ѝ се усмигнаха ласкаво и тихият ѝ глас промълви:

— Моите най-горещи поздравления! Творбата, която излагате днес, е особена. Това е една нова и малко непредвидена нотка за вас. Можете да бъдете благодарен за това на госпожа Воврей.

Той се поклони невъзмутим и учтив.

— Действително госпожа Воврей бе за мен несравнима вдъхновителка.

— Не се съмнявам... Моите поздравления, госпожо.

Жилиан дори не чу думите на принцесата. В душата ѝ все още звучеше ехото на разговора, доволен само няколко минути по-рано...

Вярно ли беше това, което бе научила? Ако действително нейният съпруг и тази жена имаха някакви връзки, държанието им с нищо не ги издаваше. Но това нищо не значеше. Хората като тях бяха усъвършенствали до максимум изкуството да се спазва привидно благоприличие...

И в миг пред нея изпъкна мъчително видение. Ришар, наведен над това лице... с очи и устни, изпълнени със страст. Ришар, затварящ в прегръдките си това тяло, което всички казваха нямаше тайни за него.

В този миг тя беше склонна да разбере и прости на всички, които с оръжие в ръка са премахвали крадците на щастието им.

Изведнъж младата жена изпита неизразимо отвращение от себе си, от Ришар, от другата. Лицето ѝ придоби такъв израз, че Катерина Арвенеско, която я наблюдаваше през ресниците си, трепна. Веждите на рускинята се смръщиха и за миг главата ѝ бе сякаш глава на малък жесток сфинкс.

После с учтив поздрав, на който Жилиан отвърна инстинктивно, тя се обърна бавно и се отдалечи от групата, като се спря за момент само край Ришар.

ГЛАВА XX

Поставила двете си ръце на балюстрадата, която заобикаляше площад Микеланджело, Жилиан стоеше права и гледаше как залезът гасне над Флоренция. Градът блестеше сред веригата хълмове, върху които здрачът хвърляше синкави сенки. Червените отблясъци пламтяха по мозайките на куполите, по камъните, по прозорците на старите дворци и на църквите. Златиста мъгла сгряваше тъмната зеленина на маслиновите дървета, черните къдели на кипарисите, лъскавата панделка на река Арно, която се спускаше бавно към сводовете на стария мост. С поглед, опиянен от вълшебството на светлината, хармонията на цветовете и линиите, Жилиан вдишваше с полуотворени устни свежия пролетен въздух, който цъфналите градини бяха наситили с благоухания.

Съвсем тихо тя повтаряше на себе си:

— Колко е хубаво! Колко е хубаво!

От няколко седмици вече тя се намиреше тук, сред чудната природа на тосканския край, която действаше благотворно на наболялата ѝ душа. Тя запълваше толкова старателно дните си с посещения на музеи, с разходки, четене и концерти, че в края на краищата успяваше да не мисли постоянно за болката си. Още в Париж, след случката на изложбата, по време на петнадесетте дни преди заминаването за Флоренция, младата жена бе започнала трескаво съществуване, което учуди приятелите ѝ, а дори и Ришар, колкото и свикнал да беше на всестранните ѝ интереси.

Макар и съвсем да не беше недоволен, че Жилиан запълваше тъй усърдно времето си, веднъж той я запита приятелски за тази неочаквана промяна у нея. Но младата жена не отговори нищо на забележката му. Само в очите ѝ се появи изражение, което смути неговата надменна увереност.

Може би, ако той я бе разпитал, тя щеше да открие тайната, която криеше, защото у нея все още съществуваше първоначалното

смущение и объркване. Но по-късно, след като размисли, тя си наложи мълчание.

Впрочем какво ли би му казала? Това, което е било в миналото, принадлежеше само на него... А настоящето? Какво знаеше тя за настоящето?

Нещо ѝ подсказваше, че тя е узнала истината. Но с какво можеше да му докаже, че я е открила, когато той би си послужил дори и с лъжи, за да не изложи Катерина Арвенеско. Ришар беше в състояние да упрекне самата нея в липса на доверие. Нима трябваше да обръща внимание на думите на двама непознати?

Тръпнеща, тя очакваше увереността, която бъдещето щеше да ѝ донесе. Може би тази увереност щеше да я нарани, може би щеше да я излекува... и все пак тя я очакваше. Само тези, които умееха да наблюдават и които я виждаха в затворен кръг, можеха да допуснат, че тя изживява някаква тайнствена душевна криза. Издаваха я понякога гласът ѝ, помраченият израз на очите ѝ, горчивата гънка на устните, които вече не разцъфваха в усмивка.

Ришар забеляза скоро всичко това, но не задаваше никакви въпроси на жена си, защото чувстваше, че би било неблагоприятно да повдига дори и малко булото на мълчание, което бяха спуснали помежду си. Но той я наблюдаваше и нейната промяна смущаваше неговата сляпа и чувствена страст към Катерина Арвенеско.

Въпреки това един ден той забрави умишлената си сдържаност. По една случайност младият мъж влезе в малкия салон, където, готова за излизане, Жилиан нареждаше цветя в една ваза от венециански кристал. Щом извърна глава и срещна погледа на съпруга си, тя се измени. Очите ѝ изгубиха топлата си и нежна светлина, лицето ѝ стана сериозно.

Той запита преди благоразумието да му бе наложило мълчание:

— Не се ли чувствате добре, Жилиан? Намирам ви малко променена.

Ришар почувства, че тя потрепери. Но Жилиан отвърна:

— Успокойте се, Ришар, чувствам се много добре, нищо ми няма. Променям се, защото остарявам, това е всичко!

— Нима дните, които отминават, ви потискат със своята свежест?
— засмя се шеговито той. — О, Жилиан, не допускам, че сте толкова крехка!

Без да престава да подрежда цветята, младата жена каза бавно:

— Не мисля, че съм крехка. О, не. Но аз нося отпечатъка на множество нови неща, които животът ми откри... А тяхната тежест е прекалено голяма за човек, неопитен като мен.

Той се наведе към нея и потърси погледа ѝ, който тя скриваше:

— Жилиан, това ново положение сякаш ви измъчва. А при това аз мислех, че за вас самият живот, бил той изпълнен с радост, надежда или скръб, е вече едно голямо богатство, което човек никога не може да заплати достатъчно скъпо... Нима съм се излъгал?

— Вярно е, аз мислех така... Мисля все още...

Тя замлъкна. Вазата вече беше наредена. Младата жена взе ръкавиците и чантата си и с учтивост, лишена от всякаква сърдечност, както би се обърнала към някой далечен познат, тя каза, като се отдалечаваше:

— Довиждане, Ришар. До довечера!

Как, нима тя щеше да си отиде така? Странно съжаление го обзе. Той се обърна към нея, овладявайки изкушението си да я вземе в прегръдките си и да изпита опиянението от собствената си власт:

— Жилиан, какво сухо сбогуване! Защо? Нима няма да ми подадете дори върха на пръстите си?

Младата жена стоеше като закована на прага на стаята. Той пристъпи към нея и я прегърна. Мекотата и уханната топлина на кожата ѝ му завъртяха главата. Ришар потърси властно устните ѝ, потръпващи под тюла на воалетката.

Но преди да успее да ги докосне, Жилиан се отдръпна. Отметнала назад глава, тя беше бледа като восък.

Младият мъж прошепна гневно:

— Жилиан, вие не ми давате да ви целуна!

За миг те се изгледаха. После тя отвърна с рязък смях:

— О, Ришар, ние сме вече твърде отдавна женени за подобни детинщини. Трябва да ги оставим за влюбените! У всички други те са смешни!

— Други? Вие? Аз? Значи смятате, че ние не сме влюбени?

— Но струва ми се, че вие го знаете не по-зле от мен! А сега, довиждане. Не ме задържайте повече, защото ще закъснея. Жанин ме чака...

Той я остави да излезе, без да добави нито дума повече.

И когато по-късно те се срещнаха отново, нито единият, нито другият намекна за тази дребна случка. Ришар не направи вече опит да целуне жена си, защото мъжкият му усет му подсказваше, че завладяването на това женско сърце е трудно и деликатно. Във всеки случай той имаше желание да започне борба за покоряването му, защото обичаше трудните постижения... и защото не се съмняваше в успеха си.

Жилиан отгатваше всичко това с прозорливост, която би уплашила Ришар, стига да можеше да измери дълбочината ѝ. Но той не се взираше достатъчно внимателно в нея, за да може да я открие. Във Флоренция, както в Париж, всеки от тях имаше свой независим живот. Ришар изглеждаше обладан от творческа треска. Той си бе устроил ателие вън от оживлението на Флоренция, в един стар, полуразрушен дворец, напуснат от собствениците му. Когато не придружаваше Жилиан из музеите и църквите или на излет, той прекарваше там дълги часове, работейки над мократа глина.

Но повечето пъти младата жена излизаше сама или придружавана от Морланд. Тя чувстваше, че поне той гледаше на нея като на ценна и вярна приятелка. Неговото присъствие ѝ беше винаги приятно. То ѝ вдъхваше вяра и спокойствие.

Водена от него, Жилиан бе изпитала часове на чудно, безценно скитане из града. Морланд умееше само с няколко думи да възкреси миналото на Флоренция, да накара старите камъни да заговорят, да извика призраците на хората, които бяха останали завинаги свързани със славата на града. Той я придружаваше и в черквите, които Ришар предпочиташе да посещава сам.

Но преди всичко Жилиан се оставяше да бъде пропита от чара на Флоренция, а той я завладяваше най-много в чудни, златни дни като този, когато слънцето отиваше към залез.

Но виолетовата мъгла от далечните планини вече плъзваше по златистото небе.

Внезапно Жилиан се изправи и усети, че вече беше почти студено, че беше сама. Около нея имаше само непознати, повечето от тях бяха туристи, като нея, дошли да видят в сянката на Сан Миниато как здрачът обгръща божествената Флоренция.

Тя се обърна и погледът ѝ, докосвайки мимоходом групите от чужденци, се спря за миг на бронзовата фигура на младия Давид,

дързък, здрав и строен. После тя видя мургавото лице на Морланд, който се беше спрял само на няколко стъпки от нея. Той я поздрави усмихнат, със закачлив блясък в очите.

— Слава Богу, най-после успяхте да откъснете очи от Флоренция! Гледката ви беше толкова приятна, че аз не посмях да ви обезпокоя. Знаете ли, сигурен бях, че ще ви намеря тук!

— Търсехте ли ме? В моя чест ли сте тук в Сан Миниато? — запита тя със съмнение, докато му протягаше ръка.

— Да, във ваша чест. Минах край хотела ви, за да се осведомя какви са намеренията ви за утре. Казаха ми, че синьората е излязла преди един час. Тръгвах си разочарован, когато изведнъж си припомних предпочитанията на синьората към хълма на Сан Миниато, изкачих се незабавно и бях възнаграден. Щастлив съм, че ви намерих тук, пред този хоризонт, в тази чудна привечер.

Той говореше шеговито, сякаш да не изплаши нейната сдържаност, която зачиташе. А младата жена дори и не подозираше, каква чиста радост изпитваше Морланд, когато я гледаше сред прекрасния тоскански край, който беше в чудна хармония с нейната пламенна, сериозна и изтънчена красота.

Отминавайки незабелязано последните му думи, младата жена отвърна с усмивка:

— Вярно е, харесвам повече от всичко Флоренция при залез-слънце! Но, уви, край на феерията настъпва! Трябва да слизаме...

Едно по едно отраженията угасваха по мозайката на куполите. Само река Арно все още блестеше. Водите ѝ бяха пурпурни.

С въздишка на съжаление Жилиан прошепна:

— Свърши се! Да си вървим.

Те тръгнаха бавно назад. Младата жена каза:

— Ще ме заведете ли утре в Сан Марко? Искам да го видя още веднъж.

— Нима не сте ходили пак с Ришар?

— Не, той е погълнат изцяло от работата си, а пък аз не бих си позволила никога да го безпокоя. За него никое друго удоволствие не може да се сравни с творчеството, освен това той знае, че вие имате добрината да си предложите услугите. Така е най-добре, всъщност.

Не за първи път Морланд забеляза, че тя решаваше напълно самостоятелно всички въпроси, които я засягаха, без да се допитва до

Ришар, така, както би постъпвала една жена, която се счита за единствена господарка на себе си...

— Ще направим така, както желаете — каза той приятелски.

— Благодаря. Значи ще се срещнем утре сутринта в десет часа, искате ли? Ще отидем да видим в малките бели килии виденията на блажения Анжелико... О, да, „блажения“, защото той е знаел да живее само за своя Бог и за своето изкуство! Той е открил рая на земята.

— Да, той си е създал един земен рай... Но само той е можел да вкуси и разбере неговата сладост.

— Да, вярно. Малцина са тези, които са създали рай тук, на земята. Само мъдрите могат, но струва ми се, че съвсем не е лесно да бъдеш мъдър. Знаете ли, изглежда, че монахът, когото срещнахме вчера пред старата черква, бе постигнал това съвършенство. Забелязахте ли колко бодри бяха очите му! Със сигурност неговата душа не е възискателна и смутена, той трябва да познава истинското спокойствие.

— Да... спомням си.

Тя млъкна за миг. Пред очите ѝ се появи старата черква в мекия здрач, цъфналите виещи се рози, кипарисите, изправили тъмните си глави в бистрия въздух.

После младата жена завърши с особена усмивка:

— Колко далече се чувствам от тези мъдреци! Аз по-скоро имам нещо сродно с борческия дух на Саванарола... На това трябва да се дължи и симпатията ми към него! Казват, че когато изпаднал в немилост, той бил жалък при мъченията, той, който е бил жесток със слабите, но това трябва да не е вярно, нали?

Морланд се усмихна на нейния младежки възторг. И за да ѝ направи удоволствие, той ѝ описа знаменития монах с волеви профил, чийто образ Жилиан бе видяла в малката килия на Сан Марко.

Те слизаха бавно по стълбите, които отвеждаха от височините на Сан Миниато към бреговете на Арно през уханните градини, все още топли от майското слънце. И за двамата настоящият час имаше особена прелест. Спокойната хубост на здрача внасяше известна ведрина в душата на Жилиан, а Морланд изпитваше неизказано удоволствие да се наслаждава на неговата прелест заедно с тази жена, която бе породила у него толкова топли чувства. Но изведнъж Жилиан престана да говори. Тя не чуваше вече спътника си, не виждаше нищо. Пристъпваше като автомат. По една случайност погледът ѝ се бе спрял

на една млада жена, която, поставила ръка на каменния парапет, наблюдаваше реката, тук-там все още обагрена от залеза. Очертанията на тялото и на главата имаха някаква гъвкава и крехка грация. Цялата фигура изпъкваше тъмна на огнения фон на небето. Глухо възкликание се изтръгна от устните на Жилиан:

— О, възможно и е?

— Как? Какво има? Какво ви е? — запита Морланд неспокоен, като се взираше в нейното смутено лице.

Тя не отговори.

— Кажете какво ви е? — повтори той.

Младата жена пое дълбоко дъх, после отвърна беззвучно:

— Нищо... Няма ми нищо...

Младият мъж не настоя и продължи да върви мълчаливо до нея. Когато видя, че лицето ѝ бавно възвръща цвета си, той каза просто:

— Простете ми, че ви разпитвах така, но вие ме уплашихте.

Жилиан отгатна по пресилената учтивост на тона му, че бе засегнала приятелските му чувства със своя неискрен отговор. Тя съжали, че бе постъпила така.

— Не се извинявайте, приятелю. Вашите въпроси не ми бяха досадни, само че аз бях малко... малко изненадана от една среща и една прилика. Погледнете там край реката, не ви ли се струва, че виждате принцеса Арвенеско?

Той се подчини, но неговите малко късогледни очи не можеха да доловят всички подробности, които нейните очи бяха различили. Морланд не беше сигурен в приликата. В това време непознатата жена се обърна и тръгна към парка... За миг лицето ѝ бе обърнато към тях и тогава младият мъж я позна. Съвсем непринудено, сякаш в това обстоятелство нямаше нищо необикновено, той каза:

— Да, имате право, тази хубава жена е принцеса Арвенеско. Няма нищо чудно, че тя е тук, във Флоренция, по това време. Принцесата е известна поклонничка на италианската пролет.

— Кой ви го каза? Ришар?

Очите му продължаваха да следят младата жена, която изчезваше в здрача. Мъжкият костюм не отнемаше на тялото ѝ нищо от мамещата му грация.

И пред очите на Жилиан се появи чудното женско тяло — винаги все същото, — което бе видяла толкова пъти, екипирано в албумите на

своя съпруг.

Тя чу сякаш отдалече гласа на Морланд, който ѝ отговаряше:

— Не си спомням Ришар да ми е говорил някога за предпочитанията на госпожа Арвенеско. Аз самият ги открих по датите, написани на всяко от творенията ѝ.

Жилиан кимна с глава, но остана мълчалива. В сгъстяващата се сянка на здрача Морланд не можеше да долови изражението на лицето ѝ. Той, който знаеше много неща, които тя и не подозираше, мълчеше замислен и подбираше колебливо думите, които трябваше да каже.

Те приближаваха вече към хотела, чиито лампи светеха в нощта. Младата жена обърна глава към него:

— Вие сигурно се питате защо появяването на принцеса Катерина тук, във Флоренция, не ме оставя безразлична. За да не допуснете... повече от това, което има... ще ви призная, че имам отвратителната слабост да не я обичам, да ми е неприятно да я виждам... и то, защото зная, че Ришар е бил и е неин почитател. Впрочем това е детинщина, която ще премине, но засега не съм успяла да се овладея.

— То е защото отдавате на възхищението на Ришар към тази жена повече значение, отколкото има, а всъщност то е едно чисто естетическо възхищение към една жена, чиито линии са приятни за неговото око на скулптор и чието дарование пленява неговия ум на художник.

Навела глава, Жилиан слушаше и вървеше съвсем бавно.

— Действително, това е възможно, но страхувам се, че ще ми трябва време, докато стана истинска жена на художник.

— Какво разбирате под думите „истинска жена на художник“?

— Предполагам, че това, което всички разбират... Една жена, която схваща, че съпругът ѝ вкухва красотата навсякъде, където я намери, че красотата го привлича, защото му е необходима, както хлябът на другите хора.

Тя спря. Погледът ѝ се губеше далече в звездната нощ. Внезапно, с променен тон, младата жена завърши:

— А сега трябва бързо да се сбогуваме. Късно е и аз едва ще имам време да се облека за вечеря. Доверих се на вас, защото зная, че сте истински приятел, но вярвам, че ще бъдете мълчалив, нали? Ще забравите, както забравят изповедниците.

И Морланд произнесе в нощта думи, които може би нямаше да произнесе под ялната дневна светлина:

— Моя скъпа, моя прекрасна малка приятелко, ще забравя, защото съм ви изцяло предан.

Тя потрепери. Внезапно ридания свиха гърлото ѝ. За миг Жилиан остави студената си ръка в здравата, сигурна длан на Морланд. После тя се обърна бързо.

— Благодаря и довиждане. До утре, приятелю — и влезе в хотела.

ГЛАВА XXI

Щом я зърна, портиерът, който дремеше на прага на вестибюла, стана, свали шапката си и побърза да съобщи:

— Има писма за синьората. Сега ще отида да ги поискам.

Тя кимна с глава, почти не разбрала какво ѝ говореше този човек. Тя мислеше... Наистина ли Ришар бе прекарал целия следобед в това ателие, където веднъж бе отвел и нея? Този ден Жилиан бе разбрала защо му беше приятно да работи там... И на нея ѝ бе харесала самотата на стария, запуснат дворец. Колко хубава беше стаята с избледнелите фрески, където Ришар се бе настанил, червената коприна на мебелите беше протрита, а златото на дървените рамки беше избледняло. Но може би най-много очарование имаше малката изоставена градина с нейното живо мълчание и с тъжната си поезия. Там растяха диви рози и плевели, а под прозорците на стаите лавровите храсти бяха отрупани с бели и розови цветове.

За миг тя бе помислила, че би било приказно щастие да бъде изцяло негова и той изцяло нейн, сред това жилище, където сякаш витаеше някакъв тайнствен любовен парфюм, където сякаш се чуваха стъпките на изчезналите обитатели и гласове, които шепнеха думи, които само влюбените знаят да казват...

А може би в прекрасното ателие, където тя не бе стъпвала втори път, защото Ришар не ѝ бе предложил, Катерина Арвенеско отиваше вместо нея, сигурна, че няма да бъде позната от двамата старци, пазачи на самотния дом. И тогава те изживяваха заедно минутите, за които тя мечтаеше напразно... О, защо, защо тази жена бе пристигнала във Флоренция, точно когато те се намираха тук?

Портиерът се върна с писмата и се извини, задето се беше забавил. Жилиан се учуди. Тя бе толкова погълната от собствените си мисли, че нямаше никаква представа за изминалите минути, нито бе забелязала прикрито любопитните погледи, които ѝ отправяха от хола.

Тя взе писмата и запита:

— Прибрал ли се е господин Воврей?

— Не, госпожо... Не съм видял синьора да се връща.

Тя прегледа писмата едно по едно. Всички бяха адресирани до нея, освен едно, на което беше написано името на Ришар с елегантен, едър почерк. Веднага едно име дойде на устните ѝ, името на Катерина. Но с цялата си гордост и с всичката си воля тя се противопостави на това подозрение. Жилиан никога не беше виждала почерка на Катерина Арвенеско. Защо да допуска, че този е именно нейният? Защо да допуска тази отвратителна слабост?

Младата жена се обърна към портиера, който стоеше прав на няколко крачки от нея.

— Това писмо е за господин Воврей. Ще бъдете ли така добър да му го предадете, когато се върне.

Човекът взе плика, а Жилиан се запъти към стълбата, която водеше към нейната стая. Младата жена влезе в малкия салон, който се намираше преди спалнята. Тя спря задъхана, сякаш бе тичала дълго време и се бе уморила.

Прозорецът на тъмната стая беше широко отворен. Навън тихата, звездна нощ простираше своето топло крило. Един лунен лъч блуждаеше по реката, чиито води слизаха спокойно към морето, отнасяйки отразените, образи на старите дворци и скромните малки къщурки, останали около стария мост.

Младата жена се приближи към прозореца, защото чувстваше, че лицето ѝ гори. Устните ѝ прошепнаха отчаяно:

— Не мога повече да понасям това! Не мога да живея така! Трябва да знам. Ако той ми изневерява, ще си замина. Всеки от нас ще си възвърне свободата.

Да узнае, да... но как да узнае? Тя беше неспособна да извърши нещо, което дори малко би напомняло за шпионаж. Да го запита откровено? Той или щеше да се изплъзне... или щеше да излъже от съжаление към нея, а може би, за да пощади кавалерски другата... Но възможно е той да постъпи честно и да признае, че тя е отгатнала истината... И тогава, Жилиан се познаваше, тя нямаше да бъде способна да забрави и да прости. О, тя щеше да презира човека, към когото бе отишла с толкова вяра!

Господи, колко сама и слаба се чувстваше, за да изживее подобна криза!

Вратата се отвори и гласът на Ришар прозвуча много весело:

— Улових ви, Жилиан! Вие мечтаете на лунно осветление!

Тя се отдръпна от прозореца. Стройната ѝ фигура се откри на звездното небе. Младата жена отвърна машинално:

— Късно се прибирате.

— Вярно е... Забавих се, докато скитах и се наслаждавах на чудния залез.

— За да си починете от работа, нали? — каза някак особено тя и в гласа ѝ сякаш потръпна ехото на бурята, която бушуваше в сърцето ѝ.

Ришар не показа с нищо, че бе забелязал възбудата в гласа ѝ. Напротив, той повтори съвсем естествено:

— Да, действително, за да си почина, защото следобедните часове не отидоха напразно. Новата ми работа върви добре. Ще трябва да дойдете да я видите. А вие как прекарахте?

Като го слушаше да говори така, Жилиан се успокояваше.

— Как прекарах? Писах писма, бях за кратко време в двореца Питти, а после, към края на следобеда, се качих на Сан Миниато, където вашият приятел Морланд дойде да ме намери.

— Наистина вие ставате неразделни. Внимавайте, Жилиан, в края на краищата Морланд ще ви изложи!

Ришар сякаш се шегуваше, но все пак в гласа му имаше известно нетърпение...

— Да ме изложи? В очите на кого?

— Но дори и да е само в очите на гостите на този хотел, които могат както мен да установят, че вие постоянно излизате заедно... дори и тогава.

Младата жена вдигна рамене и без самата тя да го съзнава, държанието ѝ стана почти надменно.

— Е, добре, какво ме засяга мене, ако известни хора направят погрешни заключения относно моето приятелство с Морланд! Истината е по-важна от всичко. Аз намирам, че е напълно естествено вие да прекарвате дълги часове в ателието си... Защо тогава се учудвате, че тези същите часове аз посвещавам на разходки из Флоренция с един водач и приятел, който ми показва нейните най-хубави страни. При това той е толкова любезен, че съм му много благодарна, че ме спасява от самотата ми.

— Имате право. Но внимавайте, Жилиан, ако продължавате така, ще ме накарате да ревнувам от Морланд.

— Да ревнувате? Защо? Това, което му давам, няма нищо общо с... това, което се полага на вас.

— Вие казвате, каквото се полага на мен?

Той се приближи рязко до младата жена, която бе отстъпила назад към отворения прозорец.

— Жилиан, нима не сте отгатнали, не сте почувствали, че на мен ми се полага всичко? Че аз искам всичко? Вие, вие цялата ми трябва... И аз ревнувам сърцето и мислите ви, може би много повече от тялото ви.

— Защото сте сигурен, че то няма да принадлежи на никой друг... освен ако...

— Освен ако? — повтори той властно.

— Освен ако някогашната Жилиан не изчезне напълно.

— А защо би изчезнала тя?

Той беше толкова близо до нея, че при най-малкото движение главата ѝ щеше да докосне рамото на Ришар. Жилиан четеше явно в погледа на съпруга си, че той нямаше да се опита да я привлече в прегръдките си, защото не бе забравил деня, в който тя бе отблъснала целувката му. Глухо желание я разяждаше да опре глава на това сърце, което ѝ принадлежеше толкова малко, да зариде, признавайки мъкмата си и може би да бъде успокоена. Но споменът за току-що полученото писмо от Ришар отстрани това изкушение. Тя се отдалечи от съпруга си и без да отговори на въпроса му, запита с нисък глас:

— Предадох ли ви едно писмо за вас? Портиерът ми го беше дал погрешка заедно с моите лични писма.

— Благодаря ви... Да, дадох ми го.

Той млъкна. Жилиан чувстваше, че сърцето ѝ бе замряло в гърдите; тя чакаше... Какво? Една дума, едно обяснение... или може би самото писмо?

Без съмнение младият мъж чувства, че неговото мълчание бе направило неприятно впечатление, защото само миг след това прибави малко нетърпеливо:

— Получих едно сведение, което бях поискал.

Тя не отговори нищо, напълно сигурна, сякаш имаше доказателства, че той я лъже. Вледени я остро, мъчително чувство на презрение.

Младата жена се отдръпна от прозореца, където той се бе облегал, като че не бе чула думите му.

— Жилиан, къде отивате?

— Да запаля лампата, тази тъмнина ми е неприятна!

— Неприятна? А пък аз смятах за прекрасна тази звездна нощ, която нахлуваше в стаята... Но да запалим, щом предпочитате светлината на електричеството. Моля ви, оставете ме да ви направя тази услуга.

Той натисна копчето. Светлината заля малкия салон, изгубел баналността на хотелските стаи благодарение на дребните украшения, фотографиите, гравюрите и цветята, пръснати тук-там от обитателката му. Но Ришар не можа да види лицето на младата жена. Тя се бе обърнала малко към камината и търсеше звънеца.

— Искате ли нещо, Жилиан?

— Ще повикам камериерката. Време е да се обличам... Закъсняла съм... Чувате ли звънеца за вечеря?

Гласът ѝ сякаш бе загубил изведнъж топлата си звучност.

Ришар хвърли бърз оглед към огледалото, където се отразяваше лицето на младата жена. И той забеляза в очите и устата ѝ този израз на болезнена и презрителна сериозност, който бе виждал неведнъж.

Нима бе научила? Дали не я бе загубил... нея, неоценимото съкровище, на която държеше много повече, отколкото на изкусителката?

Той постави нежно ръка на косите и ѝ запита настоятелно и тихо:

— Жилиан, Жилиан, кажете какво тежи на сърцето ви? Какво криете в него?

— А във вашето, Ришар?

Неспокойни, очите, които не лъжеха никога, се спряха продължително на очите на Ришар.

— Най-хубавото, което любовта може да даде, Жилиан...

Тя щеше да отговори, но на вратата се почука. Повиканата прислужница бе дошла. Жилиан се отстрани и каза бързо:

— Влезте.

ГЛАВА XXII

Ако Морланд все още се бе съмнявал, че хубавата дама, зърната край Арно, е принцеса Катерина, той скоро се увери, че Жилиан е имала право, защото на няколко пъти я забелязва в сърцето на града, където туристите се тълпяха най-често. Дори една сутрин той се озова лице в лице с нея в Уфици.

Тя го позна веднага и му подаде фината си ръка, чието ръкостискане приличаше на ласка.

— Добър ден! Струва ми се, че ви забелязах преди няколко дни. Вие се разхождахте заедно с вашата приятелка госпожа Воврей... Не съм се излъгала, нали?

Внимателен, въпреки непринуденото си държание, Морланд запита:

— Вие знаехте ли, че Воврей са във Флоренция?

Странна усмивка разтвори устните, пурпурно червени на бялата кожа.

— Да... научих го в Париж, а тук хората се срещат постоянно, също като в някое голямо село. Аз видях господин Воврей...

Тя не продължи повече. Внезапно клепачите и се сведоха. Ресниците хвърлиха тъмни сенки върху страните ѝ. И Морланд си помисли, че това малко лице, пропито със страст, беше наистина опасно. Той каза:

— Възможно е, но всъщност Воврей не се разхожда много из Флоренция. Той работи усилено. Дойде с намерение да си почине и да поскита, но после изведнъж демонът на творчеството го завладя.

— Да, точно същото ми каза и той. Отидох да видя восъчните му статуетки... Прекрасни са!

Морланд знаеше, че Катерина Арвенеско беше способна на всякаква дързост. Въпреки това той трепна от изненада, като чу нейните думи и за миг я изгледа с особено любопитство. На устните ѝ отново се бе появила тази особена усмивка, която я правеше привлекателна и загадъчна. За миг Морланд едва не се поддаде на

изкушението да остане по-дълго време, за да я наблюдава, затова почти се разочарова, когато тя каза:

— Довиждане... понеже виждам, че няма да разглеждаме едни и същи зали...

Естествено Жилиан не научи нищо за тази среща. Но вечерта, когато остана насаме с Воврей, докато пушеше на балкона, Морланд каза:

— Тази сутрин срещнах в Уфици принцеса Арвенеско... Тя заяви, че е останала във възторг от вашите восьъчни статуетки.

Нощта беше тъмна. Въпреки това Морланд долови едно мигновено сгърчване на чертите на Ришар. Но той не се издаде:

— Действително, тя харесва много восьъчните статуетки... И понеже нейната преценка е от значение, бях доволен, че тя можа да види и моите.

Настъпи мълчание, натегнало от мислите, които те не произнасяха. От слабо осветения салон долиташе някаква странна мелодия, която Жилиан свиреше тихо... една мелодия, ту тъжна, ту бурна, чиито ноти се отронваха в нощта като звучни ридания.

Морланд запитва:

— А госпожа Воврей хареса ли статуетките ви?

Ришар не отговори веднага. Той изглеждаше много зает със запалването на цигарата си.

— Предполагам, че Жилиан ще дойде да ги види утре. Време е, защото ние заминаваме след два-три дни...

— Със съжаление, струва ми се...

— Да, със съжаление... голямо при това.

— Тогава защо заминавате?

— Защото, струва ми се, че така ще бъде най-разумно.

Гласът на Воврей звучеше особено твърдо. Той сякаш говореше под натиска на някаква воля, натиск, който понасяше с глухо възмущение. Морланд се престори, че не забелязва нищо. Гледайки към реката, която течеше бавно в краката им, той каза шеговито:

— Воврей, приятелю мой, нима най-последно е дошло времето, когато благоразумието е в състояние да ви отклони от известни желания? Ето какво значи да си отговорен за постъпките си!

— Отговорен за постъпките? Защо?

— Разбира се! Драги мой, вие не вървите вече сам по пътя си.

— Какво значи това?

— Воврей, има ли смисъл да ви казвам това, което вие знаете не по-зле от мен?

— Да... Вие се интересувате много от госпожа Воврей, нали?

— Много.

— Защо?

— Колкото повече я опознавам, толкова повече се уверявам, че тя е изключително същество, невероятно искрена във всичко, което говори, мисли и чувства. Освен това за нейно нещастие тя не се задоволява с нищо посредствено. Тя очакваше твърде много от живота и точно това ще ѝ причини страдания, ако вече не ѝ ги е причинило...

— Да, и аз се страхувам от това — каза Воврей с необичайна за него сериозност. — Аз се чувствам неспособен, поне засега, да ѝ дам това, което тя желае! Преди малко вие казахте, че аз съм отговорен за постъпките си, че имам задължения. Мисълта за моите отговорности ме преследва много по-често, отколкото вие допускате. Никога не съм мислел, че е толкова мъчно да не бъдеш егоист.

— Воврей, ние мъжете, повече или по-малко, винаги сме егоисти, освен в един случай, понеже писано е, че на любовта нищо не тежи и нищо не устоява. За любовта няма нищо невъзможно. „Този, който обича, посреща с радост и най-тежките изпитания, стига да може да облекчи любимото същество.“

— Морланд, драги приятелю, този, който е написал тези редове, е имал твърде идеалистична представа за хората. Аз съм много низше същество. Аз обичам да се наслаждавам на живота и нямам нищо общо не само със светците, но дори и с мъдреците. И с всеки изминал ден това ми става все по-ясно, може би, защото вдъхнах парфюма на моето неоченимо горско цвете.

— Воврей, вашето горско цвете не е само едно живо цвете, създадено за вашето лично удоволствие. То е едно същество, чието горещо сърце живее, едно същество, което търси, което разбира... и преценява.

— Всичко това е напълно вярно! О, добре сте я изучили! Познавате я чудесно!

В гласа на Ришар имаше хаплива, почти враждебна горчивина.

Морланд не отговори нищо. Прозорливостта му на психолог му позволяваше да отгатне всичко, което вълнуваше душата на Воврей в

авантюрата, в която той се бе увлякъл, без да го е грижа за тази, чиято съдба бе свързал със своята. Морланд изпита странно раздражение при мисълта, че една жена като неговата малка приятелка, принадлежеше на човек като Ришар, че тя можеше да очаква щастието само от него. Неговото приятелство с двамата му налагаше да направи всички усилия, за да ги сближи.

Но той осъзна ясно, че нещо дълбоко в душата му се бунтуваше срещу подобна постъпка и сви за миг презрително устни, осъждайки сам себе си:

— О, колко си прав Воврей... Ние сме само едни жалки егоисти, слаби пред изкушението!

Облегнат на каменната ограда, Ришар пушеше мълчаливо. От време на време с рязко движение той изтърсваше пепелта от цигарата си. Внезапно младият мъж запита:

— Жилиан беше ли с вас, когато срещнахте принцеса Арвенеско?

— В Уфици, не, но госпожа Воврей първа позна принцеса Арвенеско край Арно вечерта, когато слизахме от Сан Миниато.

— Ох!

Той млъкна отново и се замисли. Беше много задълбочен и не забелязваше, че в салона пианото бе млъкнало.

Морланд обаче го беше забелязал. Той наведе глава малко назад и погледна в тъмната стая.

Жилиан все още седеше пред пианото, но ръцете ѝ бяха отпуснати върху клавишите. Така неподвижна, тя гледаше навън в нощта. За какво мислеше младата жена, тъй явно погълната от собствените си чувства? Какво означаваше тъжното, търсещо и същевременно пламенно изражение на лицето ѝ?

Изведнъж Жилиан усети, че я наблюдаваха нечий, изпълнени с нежност и топла симпатия очи, тя се изправи, дръпна столчето и стана. С машинално движение младата жена оправи косите си, спуснали се много ниско над челото ѝ. После се приближи бавно към вратата. Морланд я посрещна с приятелско възклицание:

— Крайно време беше да дойдете при нас, госпожо! — той се отдръпна, за да ѝ направи място на балкона, но тя поклати глава.

— Не, аз не идвам при вас, а искам само да ви пожелаая лека нощ, защото се чувствам малко уморена... А утре сутринта искам да стана

рано и да се кача на Фиезоле...

— Там ли смятате да прекарате сутринта, Жилиан? — запита Воврей, който се взираше в лицето ѝ, което се открояваше много бяло в нощта.

— Да, смятам...

— Тогава, понеже сте решили да използвате така приятно времето си, аз ще отида да поработя в ателието си. Бих искал да ви покажа, след като почти я привърша, една восъчна статуетка, която засега поглъща цялото ми внимание. Ето защо сега всичките ми минути са скъпи... И така, радвам се, че и двамата утре ще има какво да си разказваме.

За миг младата жена остана мълчалива, загледана в полумесеца, който блестеше над хълмовете. Вятърът повдигаше леко косите ѝ и леките гънки на светлата ѝ рокля, и разнасяше из мрака уханието на розите, прикрепени на рамото ѝ.

После тя се обърна към Морланд:

— Лека нощ, приятелю. Предполагам, че скоро същите думи ще ви казвам в Париж!

— Скоро? Знае ли някога човек? Знае ли някога човек? Започнах едно изследване, което може би ще ме задържи за известно време.

— О — каза тя, явно разочарована. — Хубаво правите, че оставате тук, щом нищо не ви привлича в Париж. Флоренция е чудесна... Довиждане. Ришар, ако искате нещо за пиене, ще намерите подноса в салона, освен ако искате аз да се погрижа още сега?

— Не, благодаря, не си правете излишен труд.

— Тогава, оставям ви...

И младата жена напусна стаята.

ГЛАВА XXIII

На другия ден сутринта беше мъгливо. Жилиан се убеди в това, когато излезе навън и желанието ѝ да отиде във Фиезоле изчезна. Страхуваше се, че гледката нямаше да бъде такава, каквато я обичаше, и после беше вече малко късно. Ришар бе излязъл, тя бе писала писма, които я бяха задържали повече, отколкото предполагаше... Тогава ѝ мина през ума да посети градините Боболи, чиято отморяваща самота ѝ беше харесала.

Както и Жилиан се надяваше посетителите бяха малко в ранния утринен час. Срецаха се тук-там туристи, дошли по съвета на прислужниците в хотела. Те я поглеждаха малко учудени, задето я виждаха сама. Младата жена не им обръщаше никакво внимание, погълната от собствените си неспокойни мисли. От всичко, което я заобикаляше, тя не виждаше нищо, освен това, че слънцето малко по малко пропъждаше мъглата, докато най-после обля със светлина и най-високите върхове. Въздухът се стопли, замириса на цветя и на зеленина... Жилиан вървеше наслуки, право пред себе си, както някога по поляните на Бретан, но колко различно беше душевното ѝ състояние! Младата жена не спираше, тя проникваше все по-навътре в градините, все по-далече из самотните алеи.

Самотни? Не всички, разбира се. По далечна пътека, която прекосяваше алеята, тя зърна една двойка, която вървеше много бавно. Жената беше близо до мъжа и изглеждаше, че се е сгушила до него. И те трябва да бяха чужденци-туристи. Мъжът беше висок, жената дребна и елегантна. Очите на Жилиан се спряха разсеяно върху тях.

За миг ледена тръпка я разтърси цялата. Може би така ѝ се струваше. Не, невъзможно беше... И все пак тези два силуета напомняха удивително много на Ришар и на Катерина Арвенеско!

Но разхождащите се бяха твърде далече, за да може тя да се увери със сигурност, че бяха именно те... И после, само след няколко мига двойката изчезна.

О, да знае... да знае! Но може би тя щеше да узнае... и по-добре да знае всичко, и най-лошото, но да излезе от този мрак, сред който се движеше вече толкова седмици! Да се изтръгне от лъжите, които я заобикаляха, да се озове лице в лице с истината, каквато и да е тя.

Без никакво колебание младата жена са запъти в тази посока, в която бе видяла да изчезват мъжът и жената. Но по окъпаните в слънчева светлина алеи нямаше никой.

Една мисъл мина през ума ѝ и веднага се наложи. Ришар бе казал, че ще прекара цялата сутрин в работа в ателието си. Така всичко се опростяваше. Тя щеше да отиде да го потърси там... Ако не го намереше, щеше да бъде явно, че той я е излъгал — и то не за първи път, без съмнение. Но може би Ришар беше там, тогава тя щеше да му разкаже, щеше най-после да му признае и да се отърве от мъчителното съмнение, което не можеше повече да понася. Под влияние на непоколебимо взетото решение Жилиан стана много спокойна. Тя се обърна и тръгна назад по същия път, по който бе минала преди малко. Когато случайно се объркваше сред лабиринта от алеи, обземаше я трескаво нетърпение. Широко отворените ѝ очи търсеха двойката. Но младата жена стигна до изхода, без да забележи нито едно познато лице.

Зададе се такси. Жилиан го извика, качи се и даде адреса на „Палацо Венари“. Колата се понесе през града, облян от слънцето, което бе победило мъглата. Младата жена не забелязваше нищо. Тя съзнаваше, че отива срещу съдбата си... Настъпваха решителни мигове. Тя щеше да узнае... Таксито спря на спокойната улица.

Жилиан плати и изскочи навън. Тя удари със старото бронзово чукче по дървото, което отекна глухо.

Изминаха няколко мига. Толкова силна беше мъката на младата жена, че тя изпитваше почти физическа болка. Тя вдигна несъзнателно глава, за да си поеме въздух. Лястовички се извиваха високо в бляскавата слънчева светлина. Вятърът полюшваше едно разцъфнало клонче над разядените камъни на стената. Очите на Жилиан отбелязваха всички тези подробности, докато мисълта ѝ отчаяно се стремеше към тайната, която ателието щеше да ѝ разкрие... Защо още не ѝ отваряха?

Тя вдигна отново чукчето, удари няколко пъти и се послуша. Още няколко мига, които ѝ се видяха безкрайни. После тежки стъпки

отекнаха по плочите във вестибюла. Старият пазач на запуснатия дом подаде глава през откренатата врата. Зад него, накрая на коридора се виждаше слънчевата градина, откъдето долиташе миризма на свежа зеленина.

— О, синьора, вие ли сте!

Той я позна веднага. Мургавото му и набръчкано лице изразяваше изненада и смущение, задето я бе накарал да чака.

Тя запита, като се задъхваше:

— Синьорът тук ли е... в ателието. Работи ли?

— Не, синьора. Тази сутрин синьорът не е идвал. Никой не го е виждал. Синьората може да влезе.

Младата жена отговори несъзнателно:

— Да, ще го почакам. Той ми беше казал, че ще бъде тук.

Изведнъж тя разбра, че още преди старецът да ѝ отговори, беше сигурна, че няма да го намери...

„О, той е бил, те са били, там, в градината Боболи!“

Жилиан остави зад себе си стария пазач и започна да се изкачва по стълбите, които водеха към ателието. Тя отвори вратата. Широк сноп слънчеви лъчи проникнаха вътре. Там нямаше никой.

Навсякъде цветя, скъпи цветя, които умираха, като разпръскваха силен аромат. Работата на Ришар беше покрита. Не, той не беше идвал... Той я беше излъгал, когато ѝ казваше, че ще прекара цялата сутрин тук в работа, защото смяташе, че тя ще бъде във Фиезоле.

Младата жена се приближи до един от прозорците и го отвори широко. Струваше ѝ се, че ще се задуши. Свежият въздух сякаш помилва лицето ѝ. В градината играеше едно дете — внукът на пазачите. Жената работеше седнала на едно от каменните стъпала на терасата, заобиколена от цъфнали лаврови храсти. Дърветата хвърляха сенки върху тревата, по която тук-там изправяха главички пъстри цветове.

Щом зърна младата жена, момченцето престана да играе и я загледа внимателно. Жилиан остана неподвижна. Тя чакаше... Какво? Може би Ришар, който най-после щеше да дойде...

Стъпки по стълбата и после в стаята я накараха да изтръпне. Кръвта нахлу в главата ѝ. Не, не беше той, само старецът, който се бе спрял на прага и я питаше с почтителна усмивка:

— Желаете ли нещо, синьората?

— Не, нищо... Ако синьорът се забави още, аз няма да го чакам и ще си вървя.

Старецът се обърна, за да се оттегли. Зад него се показа лицето на малкия хлапак, който решително беше много заинтересуван.

Момченцето я гледаше и мърмореше нещо, което извика широка усмивка по набръчканото лице на неговия дядо.

Несъзнателно Жилиан запита:

— Какво казва?

— Казва, че синьората е много хубава дама, по-хубава от другата синьора, която също идва тук при синьора...

За миг младата жена затвори очи. Ударът я засегна право в сърцето. Беше толкова силен, че тя стоеше като замаяна. Без дори чертите ѝ да се сгърчат, със свършено спокоен, но беззвучен глас, тя запита:

— Коя синьора? Франческа? Тази, която идва да позира?

— О, не, синьора... Франческа не е дама... Малкият говори за богатата францужойка, която беше тук преди два дни...

Преди два дни ли? Къде беше тя самата преди два дни? Ах, да, в един манастир извън Флоренция заедно с Морланд.

— Една синьора, по-дребна от мен и с по-светли коси?

— Да... и очи като синьо-зелена вода! Цветът им постоянно се променя.

— Добре сте видели. Зная за кого говорите... Тя е идвала няколко пъти... тази синьора, нали?

Старецът се замисли, после подхвана бърливо:

— Спомням си да е идвала два или три пъти. Когато дойде във вторник, синьорът изпрати малкия да купи цветя... много цветя, макар че сутринта бяха донесли други, много хубави. Във всеки случай синьората взе със себе си голяма част от тях, но виждате, че и тук останаха още.

— Да, но вече са повехнали. Трябва да ги хвърлите! С рязко движение тя протегна ръка, хвана прекрасните уханны рози и ги изхвърли навън. Старецът и момченцето се спогледаха толкова учудени, че Жилиан схвана колко странна се виждаше нейната постъпка на тези две прости и естествени същества. Тя побърза да каже:

— Техният аромат ми замайва главата.

Така, само с едно движение, младата жена искаше да изхвърли от своя живот спомена за Ришар и особено спомена за любовта, която му беше дала...

Щом се съвзе от учудването, което му причини постъпката на младата жена, старецът продължи:

— Във вторник синьората забрави кърпичката си тук. Намерих я между възглавниците на дивана... също и един малък бележник... Ако госпожата иска да ги види...

— Дайте ги.

Детето изтича към една маса и донесе предметите: малък бележник за посещения, проби у шивачи, срещи и бяла ленена кърпичка, без монограм, само с коронка. Жилиан ги взе, задържа ги само за миг и после ги остави, като избърса ръка в дрехата си, сякаш за да изтрие всяка следа от това мигновено докосване. Бележникът се плъзна на земята и от него изпадна една визитна картичка. Подпис не се виждаше, а само няколко реда, написани без съмнение от ръката на Ришар. Да, почеркът беше неговият... Без да се колебае, тя се наведе и взе белия къс хартия. По лицето на Жилиан не остана капка кръв. Тя прочете:

„Да, ела. Ще те чакам... Знаеш много добре, ти си моята лудост...“

Значи вярно беше... Вярно!

Клепачите скриха погледа ѝ, никаква дума, никакво възклицание не излезе от устата ѝ... Тя само имаше чувството, че някаква ужасна тежест се бе стоварила върху нея и бавно я смазваше. Младата жена забеляза, че старецът стоеше срещу нея и я наблюдаваше тревожно. Тя му подаде бележника:

— Предайте го лично на синьора. Понеже още го няма, аз ще си вървя. Можете да ме оставите сама.

— Добре синьора.

Той излезе, като отведе малкия. Жилиан се приближи към потъмнялото огледало и несъзнателно вдигна ръка, за да оправи шапката си. Лицето ѝ беше бледо като восък.

Тя повтори:

— Значи, вярно е... вярно... И сега, както преди... Той ме мами с тази жена... Той живее заедно с мене и аз имах вяра в него... Аз слушах нежните му думи, приемах неговите целувки, ласките му, а той ме е мамил, като е искал само едно: да играе тази комедия така добре, че аз да не заподозра нищо. О, колко го презирам заради тази подлост, която го смъква още по-ниско в калта!

И в този миг много повече я измъчваха презрението и мисълта, че изпитва това презрение към човека, комуто беше дарила толкова доверие и любов, отколкото увереността, че е била за него само едно средство за отмъщение.

Ако бе изстинал постепенно, ако се бе откъснал, след като я бе обичал, тя щеше да страда ужасно, но все пак, искрена и непоколебима, щеше да бъда справедлива, щеше да признае, че няма воля, няма дълг, няма обещания, които могат да наложат една любов на човешкото сърце. Сега обаче тя бе смазана и разочарована от неговата нечестност, от подлостта му, от лекотата, с която ѝ е изменял, от лъжите, с които още от самото начало бе я оплел...

Камбанен звън се разнесе в топлия въздух... Дванадесет удара! Обедната молитва.

По времето, когато беше сигурна в своята вяра, тя би изляла мъката си пред Бога, който ѝ се струваше като състрадателен и нежен баща, но сега за нея образът на Бога беше забулен. Сега тя понасяше последствията от своето съмнение, защото не можеше в този час на изпитание да намери необходимата ѝ подкрепа, нужната помощ.

Тя прошепна несъзнателно:

— Дванадесет часа! Трябва да се прибере.

Да се прибере!

Да се прибере в хотела, където Ришар вече трябва да се беше върнал. Колко нежно и мило щеше да я посрещне той, само за да скрие измяната си! Сигурно щеше да се осведоми за разходката ѝ, а после да ѝ разкаже, че е работил усилено цялата сутрин.

Обзе я ужас от мисълта, че трябва да го види. О, да избяга! Да се скрие в Тревенек! Защо да не замине веднага, да се върне в Париж... Може би имаше скоро влак за Франция, който би могла да вземе... Защо да не си спести поне тази мъка — да се озове лице в лице с него?

Тази лудешка мисъл я привличаше много, но младата жена вдигна безпомощно рамене, защото виждаше, че е невъзможно да я

осъществи. Тя нямаше в себе си дори необходимите пари за билет!

Да, трябваше да се върне в хотела, но не още! По-късно... по-късно... Сега трябваше да напусне по-бързо това ателие, където те двамата се бяха обичали. Където тя самата бе познала най-страшната мъка, която някога бе изпитвала. И без да погледне вече хубавата и просторна стая, която един ден ѝ бе харесала толкова много, тя излезе и започна да слиза бавно по стълбите, за да не дойде някой да я изпрати... Младата жена вече нямаше сили да разговаря с когото и да било, тя едва успяваше да запази спокойствие.

Едва долу при изхода Жилиан зърна старците в тихата градина; мъжът поливаше, а жената беше все така наведена над работата си. До слуха ѝ достигна звънкият смях на малкия. Младата жена се измъкна незабелязано навън... Къде отиваше? Тя самата не знаеше и не се питаше.

Без да се тревожи, че може да се загуби в този непознат град, тя тръгна надолу по улицата, движейки се като в някакъв мъчителен сън, увлечена от вихрушката на спомените, мислите и решенията, които се тълпяха трескаво в ума ѝ.

ГЛАВА XXIV

Жилиан не можеше да си спомни как се озова на площада, където се намираше техният хотел. Гъстата тълпа в сърцето на града я върна към действителността. Смазана от умора, тя се запъти несъзнателно към хотела. На прага стоеше портиерът. Щом я зърна, той възкликна:

— Ах, синьора, синьора! Ето ви най-последно! Синьорът беше полудял от безпокойство!

Младата жена повдигна рамене и не отвърна нищо. Човекът продължи:

— Синьорът току-що излезе пак, за да потърси синьората...

Без да го слуша повече, младата жена се запъти към апартамента си. Главата я болеше страшно и тя не можеше вече дори да мисли. Прислужницата ѝ се появи, щом чу шума от отварящата се врата.

— О, госпожо, най-последно! Господинът беше много разтревожен... Колко сте бледа! Да не би да ви се е случило нещо?

— Не, нищо... Много ме боли главата. Уморена съм...

— Обядвали ли сте? Часът е два и половина вече.

— Не съм гладна.

Момичето я гледаше с безпокойство, докато вземеше шапката и чантата, които Жилиан ѝ подаваше.

— Не бихте ли искали да изпиете поне чаша чай? — настоя тя.

— Чай може.

Тя беше твърде уморена, за да упорства.

Една-единствена мисъл я бе обладала: той можеше да се появи всеки миг. Очакването беше истинско мъчение за изопнатите ѝ до крайност нерви. В коридора се чува стъпки. Ледена тръпка я разтърси. Вратата се отвори. Влезе прислужницата с поднос.

— Оставете го тук... Напълнете чашата и после пригответе куфара в тоалетната стая... Заминавам тази вечер заедно с вас. Пригответе всичко.

Тя говореше с еднообразен, беззвучен глас. Пое машинално чашата и започна да пие топлата течност, която я сгръ. Лицето ѝ поруменя. Прислужницата излезе много учудена, но не посмя да зададе никакъв въпрос.

Останала сама в малкия салон, Жилиан се залови да прибере книгите и снимките, които бяха нейни, снимките на тези, от които сърцето ѝ сега имаше такава нужда.

Те поне никога не бяха лъгали... Те я бяха обичали и ѝ бяха дали своята сигурна обич и преданост. Те щяха да я приемат и защитят, ако случайно той имаше дързостта да се опита да я задържи при себе си.

Но внезапно младата жена прекъсна работата си и се обърна. Вратата се отвори шумно под натиска на една нетърпелива ръка. Този път беше той!

— Жилиан... О, Жилиан! Най-после се върнахте! Толкова ме уплашихте!

Това поне беше истина. Гласът му, изопнатото му лице го показваха по-добре от неговите думи. Жилиан не се съмняваше, че е разтревожен, но какво от това? Фактът, че се безпокоеше да не е станало някакво нещастие с нея, не смекчаваше ни най-малко изневярата му.

Младата жена не се помръдна. Лицето ѝ изгуби напълно цвета си. Вълнението ѝ беше много силно и ѝ се стори, че ще залитне. Ръката ѝ потърси опората на масата, където току-що бе оставила книгите и снимките.

Изненадан от държанието на младата жена, Ришар спря посред стаята и започна да задава бързи въпроси:

— Но кажете най-после какво се е случило? Какво ви е? Като не знаех къде да ви търся, отидох у Морланд...

За миг втренчените очи, които го гледаха, изразиха учудване. Жилиан повтори думите му, сякаш не ги разбираше.

— У Морланд? Защо у Морланд? Аз не можех да бъда там.

Той прецеди през зъби:

— Човек е в състояние всичко да допусне, когато тревогата го влуди...

— Значи, когато сте видели, че не се връщам, решили сте, че ще ме намерите при приятеля си и то по време, когато отдавна трябваше

да бъда тук? Знаете ли точно с кои жени ме приравнявате? Аз стоя малко над тях, струва ми се!

Тя млъкна. Гласът ѝ пресекна от вълнение. Младият мъж я гледаше, без да направи никакво движение към нея, защото разбираше, че е дошъл часът, който той очакваше със страх — особено заради нея...

— Казах ви, че безпокойството ми бе отнело всяка способност да разсъждавам. Вашето продължително и необяснимо отсъствие разпали у мен ревността, която вие вече бяхте събудили с толкова явно проявеното си приятелство към Морланд, с вашите твърде многобройни разходки и разговори, които впрочем няма да понасям повече! В противен случай бих се смятал за глупак!

Жилиан трепна. Главата ѝ се изправи гордо. Тя вече не беше бледа. Страните ѝ пламнаха. Сините ѝ очи добиха странен блясък.

— Вие? Вие се осмелявате да ме обиждате с подобно подозрение? О, няма да понасяте повече? С какво право бихте ми забранили това, което ми е приятно... на мене? Вие пожелахте да запазите напълно собствената си свобода, нали? Е, добре, тогава и аз се смятам за напълно свободна да действам, да обичам и да устройвам живота си така, както ми е угодно. И ако бях дала нещо от себе си на Морланд или на когото и да било друг, вие сте последният, който би имал право да ме осъжда... Впрочем знаете го много добре!

Погледите им се кръстосаха, пълни с всичко, което устните им още не бяха изrekli. Той отвърна надменно, но с жар:

— Какво ме интересува дали едно нещо ми е позволено или не? Казвам ви това, което почувствах, което мислех, това, от което се страхувах... Да, докато отсъствахте, можах да допусна най-големите подлости, но щом ви видях, престанах да се съмнявам във вас... колкото и странно да е било държанието ви!

— О, вие ми правите тази чест? Е, добре, тогава ще отговоря на откровеността ви с откровеност... Къде съм била по времето, когато сте отишли да ме търсите при Люк Морланд? Чуйте... Бях във вашето ателие, където отидох да ви търся, понеже вие ми бяхте съобщили намерението си да работите цялата сутрин.

Младият мъж вдигна нетърпеливо ръка:

— Да, вярно е, но едно непредвидено обстоятелство ме накара да променя решението си.

— Непредвидено? Така да бъде! Но щом не сте работили в ателието си, тогава сте се разхождали по алеите на градините Боболи заедно с принцеса Арвенеско.

— Жилиан, как сте могли да измислите подобно нещо?

Но тя го прекъсна с възмутен вик:

— О, стига измами, стига лъжи! Не мога да понасям повече всичко това... Имайте доблестта да признаете постъпките си! Така поне няма да бъде толкова подло!

— Жилиан!

Но тя сякаш не чу неговите думи.

— Видях ви и двамата един до друг; тя беше притисната до вас... като влюбена! Видях ви със собствените си очи.

Той се опита да ѝ отговори, но младата жена го спря със заповедническо движение:

— Видях ви, не отричайте!

— Значи вие ме шпионирате... вие, гордата Жилиан! Казахте ми, че ще отидете във Фиезоле и не зная по каква причина сте се отказали и сте тръгнали да ме търсите в градината Боболи?

— Никога не съм шпионирала, когото и да било и няма да се унижа толкова, че да започна от вас! — отвърна тя надменно и в разширените ѝ очи преминаха отново буреносни мълнии. — Никакво подозрение не ме накара да променя решението си. Отказах се да отида във Фиезоле по простата причина, че сутринта беше много мъглива. По една случайност се запътих към градината Боболи и там ви видях двамата по една алея. Но дори и тогава продължавах да се съмнявам... Не можех още да повярвам, че вие... вие можете да направите това.

— И после? — запита той със сгърчено лице, но без вече да се опитва да отрича.

Сега, когато тя знаеше, той изпитваше странно чувство на освобождение. Каквото и да допускаше Жилиан, Ришар беше приел необходимостта да я мами не без угризение, не без презрение към самия себе си.

— И после, понеже все още не бях изгубила и последните си илюзии, понеже все още упорствах да вярвам във вас, тръгнах за ателието ви с последната надежда, че очите ми са ме излъгали и че ще ви намеря да работите. Ателието беше празно. На една маса бяха

оставени бележник и носна кърпа с коронка, забравени от дамата, която ви е посетила на няколко пъти, за да разгледа восъчните ви статуетки и то само в дните, когато е било сигурно, че на мене няма да ми хрумне да надзърна в ателието ви. Например миналия вторник, когато бях в един манастир в околностите заедно с Люк Морланд... Тогава не се бяхте сетили да ревнувате...

— Виждам, че сте чудесно осведомена. Принцеса Арвенеско дойде да види моите произведения, както всяка друга жена би могла да дойде... Всичко това е толкова естествено и обикновено...

— Че не сметнахте за необходимо да ми го разкажете, нали? Ришар, ако искате да повярвам в това, закълнете се, макар и да не ме обичате, че сте ми били верен, както желаете да бъда аз...

Настъпи кратко мълчание. Ришар отвори уста, за да проговори, но младата жена го спря със сподавен вик:

— Не, не, мълчете, не се заклевайте! Защо да ви тежи една лъжа повече... И после, едва ли ще повярвам! Вярата ми във вас умря безвъзвратно там, във вашето ателие, когато прочетох редовете, написани на картичката, която изпадна от бележника на госпожа Арвенеско... И тези редове няма да ги забравя до края на живота си:

„Ела, ще те чакам... Знаеш, ти си моята лудост!“

Отново настъпи мълчание, подобно на трагичното, мълчание, което предшества бурите. После младият мъж прошепна глухо:

— Вярно е... Тя е моята лудост, моята жалка лудост! И вие не можете да разберете какво влагам аз в тези думи... Вашата неопитност и вашата младост са причина да ме осъждате с толкова неумолимост, с толкова неразбиране и толкова страст...

Тя стисна измъчено ръцете си.

— Нима ви осъждам? Не зная... Знам само, че страдам ужасно, като виждам, че вие не сте човекът, на когото съм вярвала с цялата си душа... Страдам, защото ви презирам. Страдам, като си помисля, че сте ме лъгали още от момента, в който ме видяхте в Бретан.

Без да спори, нито да се защитава, той запита:

— Защо, с какво съм ви излъгал в Бретан?

— Тогава аз бях дете, което не познаваше живота — вие сам го казахте. Бях глупаво уверена, че ако някой ме поиска за жена, ще го направи само, защото ще ме обича. Вие се спряхте на мене... и както ви казах, аз не се съмнявах, че вие ме обичате... И в своята наивност ви дадох своята любов, цялото си сърце, живота си, най-ценното от душата си... Впрочем вие не го и забелязахте. Нашите души бяха чужди една на друга... И никога не се сближиха. Ние говорехме на толкова различни езици, че не можехме да се разберем.

— И затова ли смятате, че съм ви излъгал?

— Не, не затова! Упреквам ви, защото скрихте от мене неща от миналото, които научих малко по малко, докато посещавах вашето общество, в което много се говори... дори прекалено много!

— Мълчах, сигурно защото не можех да ви разкажа нещата, за които намекувате... Не можех и не трябваше...

— Не, вие бяхте длъжен да ми отвърнете със също такава искреност, каквата аз проявявах спрямо вас. Ако имахте тази честност, която ви приписвах, и в която не се съмнявах нито за миг, защото иначе не бих станала ваша съпруга — вие щяхте да ми откриете.

— Щях да ви откроя? — повтори той.

— Истината... Да, че ми предлагате едно сърце, което иска да забрави и да се излекува чрез мене! Тогава, като знам какво очаквате от мене, предупредена, че не любовта ви е подтикнала към брака, щях да се замисля дали да приема или не изпълнението на подобна задача.

Младият мъж направи рязко движение с ръка:

— Всичко това като думи звучи хубаво, но в действителност е невъзможно, неосъществимо. Вие разсъждавате като дете, което смята, че животът е съвсем прост. Вие искате истината... А видяхте ли как посрещнахте разкриването на един факт от миналото, напълно обикновен за всяка мъжка биография.

— Да, защото това разкритие не ми бе направено от вас и защото то ми посочи грубо, без заобикалки, защо сте се оженили за мен... Само за да си отмъстите, нали?

— Кой е посмял да ви каже подобно нещо.

— Разбрах го само по една случайност... и размислих малко... Аз не бях вече наивното момиче, което бяхте довели от Бретан! Отдавна, откакто бях опознала малко вас и вашия свят, аз се питах какво ви бе накарало да се ожените за мене. Разбрах го в деня, в който

чух част от един разговор. Но както вие сам казвате, всичко това се отнася до миналото... За съжаление днес фактите ме убедиха твърде красноречиво, че миналото е възкръснало. И изпитах такова презрение, такова отвращение и ужас, че почувствах — между вас и мене всичко е свършено.

В миг той се озова до нея и с трескаво движение се опита да я привлече до гърдите си.

— Жилиан, млъкнете... Вие знаете много добре, че никога няма да допусна да ви загубя!

Но младата жена се отдръпна назад с такова отвращение, че победен, Ришар отпусна ръце.

— Вие нямате право да ме задържате при себе си, за да продължавате да ме измъчвате! Достатъчно страдания ми причинихте вече! Сега...

Тя прокара ръка по челото си и по привичка отметна назад тъмните си коси. Сякаш уморена, Жилиан се отпусна на дивана и преплете ръце една в друга. С глух глас младата жена продължи:

— Искам да замина, да отида в Бретан, да си възвърна свободата, както и вие вашата. Така, без да се унижавате с лъжи, вие ще можете да принадлежите на тази жена, заради която извършихте тази подлост към мене. Да, защото не е малко да отнемаш цялата вяра на едно същество, доверчиво, щастливо, че живее и особено; че живее чрез вас. О, ако знаете какво представляваше младото момиче, което бях аз преди една година... и каква е жената, която днес съм аз, по ваша вина... вие не бихте посмели да не съжалявате за жестокото си безгрижие и за себелюбието си.

Той трепна. Тя имаше право. Той бе постъпил безмилостно.

— Жилиан, безкрайно съжалявам, че съм ви накарал да страдате. Моето извинение, ако изобщо може да имам някакво, е, че не съм осъзнавал злото, което ви причинявам. Вие се различавахте толкова много от жените, които бях свикнал да срещам.

— Да, вие ме наранихте... много ме наранихте! От вас научих, че мъжете, които си дават вид, че обичат, могат да лъжат жената, която им се доверява. Научих, че брачната клетва е дума без смисъл. Начинът, по който вие постъпихте спрямо мене, няма да направи никакво впечатление във вашия свят. Дреболия, нали? Но там, в този свят, аз видях мерзости, низости, които никога не съм допускала, че

съществуват... И струваше ми се, че само тяхното докосване е в състояние да ме омърси. Но има нещо друго, което още по-малко ви прощавам...

— Какво? Какво е то? Кажете ми всичко, Жилиан. По-добре е да знам.

— ... Това, което още по-малко ви прощавам, е лекотата, с която ме подтикнахте към съмнение в искреността на религиозното учение, което бе вкоренено у мен от най-крехката ми възраст.

Този път младият мъж отрече, искрено възмутен:

— Аз, аз да съм направил това? Жилиан, вие сте несправедлива... Нима не знаете, че винаги съм зачитал вашите вярвания?

— Забравили ли сте деня, в който ме изпратихте на лекцията на Морланд така спокойно, сякаш се касаеше за някакъв прием. Вие знаехте много добре, че вашият приятел ще критикува произхода на моята религия. Запитахте ли се поне за миг дали моят ум беше достатъчно зрял, за да слуша безнаказано разискването на подобни въпроси! Аз напуснах залата съвършено объркана, обзета от смущение, което нищо не беше в състояние да разсее. Вие не отгатнахте нищо от борбата, която изживявах и се забавлявахте с новата ми страст към произведения, засягащи религиозната критика. Вашият скептицизъм ме насърчаваше да стана това, което вие наричахте „свободен дух“. Сега аз не зная дали съм свободен, неограничен дух, но зная, че загубих вярата си в Бога, когото обожавах от детството си; изгубих вярата си във вас, моя съпруг; изгубих вярата си в щастието... И сега у мен всичко е пусто, ужасно...

— Бедно, бедно дете! — прошепна тихо той.

Ришар я гледаше с тъга. Той се чувстваше отговорен за всички поражения, които бе нанесъл на нейната чиста душа.

Всичко, за което тя го упрекваше, беше вярно. Да, той бе постъпил спрямо нея с безгрижна жестокост, опиянен от мисълта, че отново е победил, че пак е господар на Катерина Арвенеско, както бе желал... И въпреки всичко, невъзможно беше Жилиан да разбере колко много я обичаше той... Тя му беше скъпа повече от всяко друго същество на света, макар той да не бе й го доказал дори и с най-малката жертва, увлечен напълно от потока на страстта. Потокът, който

беше понесъл Катерина и него, когато за известно време те двамата бяха затворили очи за всичко, което беше извън тях.

За едно-единствено нещо беше мислил той: тя да не узнае! Но ето че тя знаеше... и за него беше много по-тежко, отколкото предполагаше, че ще бъде.

Скръстил ръце на гърдите си, той продължи с известна искреност:

— Имате право. Аз съм много виновен пред вас, много повече, отколкото мислех, защото колкото и да ме презирате, аз се осъждам не по-малко строго от вас! За нещастие, днес не мога да направя нищо повече, освен да ви помоля да ме извините за... за всичко...

Тя повдигна рамене, сякаш искаше да отхвърли тези празни думи. Силата на презрението, което я беше обладало, беше толкова голяма, че убиваше любовта ѝ. Струваше ѝ се, че говори някой непознат човек, чиито протести не можеха да я засегнат.

Ришар го отгатна... Може би с времето тя щеше да забрави, но трябваше да утихне възмущението на първия час. Във всеки случай никога вече той нямаше да я притежава с топлото доверие на една искрена любов, след като не бе съумял да види и опази нейната обич като рядко съкровище.

Младият мъж не допускаше, че ще съжалява толкова много за лекомисленото си държание, той помоли жена си:

— Жилиан, не казвайте и не мислете, че никога няма да ми простите. Зная, сега е невъзможно, но вие сте тъй млада, с времето...

Тя вдигна към него очите си. В тях нямаше сълзи, а мъка и разочарование:

— Времето няма значение... Аз няма да забравя! Това, което преживях, остави дълбока следа у мен и каквото и да правим, единственото нещо, което ни остава, е да се разделим. Вие ме измамахте днес... ще ме измамите и утре... ще ме мамите всеки път, когато изкушението ви обхване, а това аз няма да приема. Не искайте нищо повече от мен! Оставете ме да си отида в Тревенек! Отдавна вече трябваше да бъда там... далече отгук... сама... сама с моите скъпи старци.

Всяка нейна дума нараняваше дълбоко Ришар.

— Вие сте свободна... Нямам право да ви задържам. Кога смятате да напуснем Флоренция?

— Да напуснем? Ние? Аз ще замина сама тази вечер... Вие можете да останете... Прислужницата ми ще дойде с мен... Повтарям, необходимо ми е да бъда сама... без вас...

Младият мъж беше не по-малко блед от нея.

— Добре, ще бъдете сама... Успокойте се, аз няма да ви налагам своето присъствие! Но все пак, редното е да ви отведа оттук.

Тя вдигна уморено ръце.

— О, както обичате, но оставете ме най-последно! Само това искам...

— Това поне мога да изпълня.

Той се запъти към вратата. В този миг ги разделяше непреодолима пропаст.

Все пак на прага той се спря и погледна тази, която никога не бе обичал повече и по-силно, потръпвайки от желание да ѝ го каже. Но Жилиан не се помръдваше. Ръцете ѝ бяха отпуснати върху коленете...

Тя беше тъй явно откъсната от него, че без да продума, той излезе...

ГЛАВА XXV

Госпожица Тревенек се връщаше от черква и крачеше спокойно по кестеновата алея.

На терасата пред къщата тя зърна бялата рокля на Жилиан.

Опряла лакти на масата, където бяха пръснати писма, навела глава, младата жена стоеше неподвижна и гледаше към морето. През клоните на дърветата слънцето струеше върху тъмните ѝ коси, върху ръцете ѝ, по които липсваха всякакви пръстени, дори и венчалната халка.

Жилиан трябва да беше много погълната от мислите си, защото не забелязваше приближаването на госпожица Тревенек...

Колко пъти, откакто се беше завърнала внезапно в Бретан, леля ѝ я заварваше така унесена, с тъжни, замислени очи и устни без усмивка! Старата жена започваше да се тревожи. Дали Жилиан нямаше някоя голяма грижа, която криеше от тях?

Какво значеше това продължително отсъствие на съпруга ѝ. Не личеше ли в думите ѝ разочарование, огорчение, ужас от света? Защо упорстваше толкова да поднови живота, който беше водила някога като младо момиче?

При това тя проявяваше непостоянство и прищевки, които изненадваха и объркваха госпожица Тревенек. Младата жена ту беше жадна за занимания, ту изоставяше всяка работа, изчезваше с часове, правеше дълги, самотни разходки, от които се връщаше с разстроено лице, с необичаен блясък в очите и с клепачи, възпалени от вятъра... поне така уверяваше тя.

Жилиан беше пожелала да стане отново секретарка на дядо си и старецът кротко се оплакваше от нейната разсеяност. Често той я смъмряше с тъжна усмивка:

— Малката, малката... къде ти е умът? При съпруга ти ли?

Ако старецът не беше толкова погълнат от работата си, щеше да види, че внучката му потреперваше при тези обикновени думи, но само госпожица Тревенек забелязваше... Тя забелязваше още, че

Жилиан никога не говореше за Ришар и сякаш нито го очакваше, нито смяташе да се върне при него... Но не беше само това. Жилиан беше изгубила своята набожност... Тя не присъстваше на утринната служба, отиваше на черква само в неделя, защото тогава не можеше да откаже, но не слушаше нищо и често не знаеше за какво се е отнасяла проповедта.

И ето, че в тази бляскава утрин тя стоеше пак тъй унесена в мислите си. Старата жена извика отдалече:

— Добър ден, дете. Хубав ден, нали?

Раменете на младата жена потрепериха. Тя обърна глава към леля си и стана веднага. Боязлива усмивка се появи на устните ѝ:

— Разхождате ли се, лельо?

— Връщам се от черква, моето момиче. Трябваше да поговоря със свещеника за предстоящия свят празник.

— Да... вярно...

Младата жена побутна един стол към леля си и седна отново. Усмивката бе изчезнала от устните ѝ.

Докоснати от вятъра, листата шумоляха над главите им. Някакво насекомо прелетя, като бръмчеше. Бели пеперудки се въртяха над цветята.

Понеже на масата бяха разпръснати писма, старата госпожица запита несъзнателно:

— Да не би да си подочула новина от съпруга си? Какво пише, ще дойде ли?

Жилиан кимна бавно с глава.

— Да, Ришар ми пише... Но не става въпрос да дойде да ме вземе. Той знае, че ще остана тук дотогава, докато искам... А...

Тя спря за миг. Леля ѝ я гледаше неспокойно. После младата жена завърши някак особено:

— А аз искам да остана тук още дълго време... дори завинаги... Лельо, ще ме приемете при вас, нали?

Кроткото лице на госпожица Тревенек изразяваше смайване.

— Мое малко момиче! Каква лоша шега! Какво би казал Ришар, ако те чуеше да говориш така!

Жилиан повдигна рамене. Устните ѝ се свиха подигравателно.

— Лельо, не се шегувам... Казвам ви само това, което мисля.

— Но, мое дете, ти мислиш лоши неща! Размисли... Ти знаеш не по-зле от мене, че мястото на жената е при съпруга ѝ!

Отправила очи към морето, Жилиан повтори глухо:

— Мястото на жената е при съпруга ѝ, когато това донася щастие и на двамата, но ако не е така, има ли смисъл? По-добре е всеки да си има свобода, да живее както му е угодно, без да разиграва комедии! Да поддържаш насила един съюз е унизително мъчение, което всеки човек, имащ съзнание за собственото си достойнство, би се постарал да отхвърли... И аз... аз смятам да направя така!

Очите на госпожица Тревенек се разшириха:

— Жилиан, дете мое, ти ме плашиш! Както ти е? Боже мой! Какво се е случило между тебе и съпруга ти?

Младата жена не отговори. Струваше ѝ се, че устните ѝ са запечатани. Нима щеше да облекчи сърцето си, като разкрие истината? И после, невъзможно ѝ беше да изкара наяве пред госпожица Тревенек всичката кал от лъжи и измами.

Но като видя тревогата, която причини на леля си, Жилиан каза това, което бе мислила толкова пъти.

— Лельо, истинска лудост бе да се съберат две толкова различни същества като Ришар и мене, които предварително бяха разделени от вяра, възпитание, чувства... от собственото си минало, впрочем той е знаел много добре какво прави, но аз, аз бях дете. О, не е малко нещо да обвържеш така живота на едно доверчиво същество!

Повехналото лице на госпожица Тревенек бе станало съвсем бледо.

— Жилиан, за нас ли се отнася това? Уверявам те, ние бяхме искрено уверени, че ще бъдеш щастлива с Ришар Воврей.

Тихият старчески глас трепереше. Угасналите сини очи бяха пълни със сълзи. Жилиан се наведе нежно към старата жена:

— Лельо, мила лельо, сигурна съм, че вие действително сте били убедени, че аз ще бъда щастлива... Но вие не знаехте... Никой не знаеше... Ние отивахме към една страшна неизвестност. Как наивно обичах аз живота, но вече не е така... научих толкова много неща, ето защо, сега искам да си почина, да забравя всичко при вас, където всичко е добро, чисто и искрено... Лельо, позволете ми да остана в Тревенек, без да ме мърмите, когато съм тъжна, обезсърчена или мълчалива, без да ме разпитвате... Лельо, толкова съм уморена!

Госпожица Тревенек я гледаше уплашено.

— Мое мило дете, остани при нас дотогава, докогато пожелаеш, толкова, колкото съпругът ти ще позволи.

Лицето на Жилиан се сгърчи веднага.

— Моят съпруг разбра, че аз имам нужда да поживея известно време в Тревенек. Бъдете спокойна, мила лельо, и не се тревожете за нищо. Обещавате ми, нали? И после... и после да не говорим за тези неща, моля ви, няма смисъл, това няма да допринесе нищо. Най-добре е да се отнасяте с мен като с болна.

Неспокойните очи на госпожица Тревенек се взряха отново в лицето на племенницата ѝ.

— Жилиан, кажи ми истината... Не се ли чувстваш добре? Има дни, в които изглеждаш толкова уморена... Би трябвало да се посъветваш с лекар...

Болезнена усмивка се изписа на устните на младата жена.

— Лельо, само душевното ми състояние е разклатено. Дайте ми малко време да се съвзема в скъпия Тревенек до вас и дядо. Да не говорим повече за мен, най-добре ще е да забравя, разкажете ми какво решихте със свещеника.

Госпожица Тревенек започна да разказва послушно, само за да разсее младата жена...

ГЛАВА XXVI

Жилиан слушаше и разпитваше леля си с най-голям интерес, но щом старата госпожица си отиде, тя отново беше обладана от мислите си.

С бавно, почти несъзнателно движение, тя взе едно от писмата, оставени на масата. Взе писмото от Ришар, но не го прочете, макар да беше първото, което получаваше откакто се бяха разделили. Съпругът ѝ не ѝ беше писал досега, защото тя сама бе пожелала това мълчание. Младата жена смяташе всички обяснения за излишни и невъзможни, защото за нея брачните връзки бяха безвъзвратно разкъсани. Тя дори се бе постарала да избегне мъчителното сбогуване и беше заминала преди определения час, докато съпругът ѝ отсъстваше от дома, оставяйки му само няколко реда.

И в Париж, както във Флоренция, Ришар се беше подчинил и беше зачел желанията ѝ. Той отгатваше много добре какво мислеше тя, но не можеше да направи нищо, за да облекчи мъката ѝ.

Ришар не пишеше, но всяка седмица изпращаше цветя на Жилиан. Скъпи цветя, които редовно украсяваха огромния олтар на селската черква, защото младият мъж беше продължил да ги изпраща, въпреки че беше предупреден за съдбата на следващите.

Имаше ли смисъл да се изпращат тези цветя, чийто език беше толкова ясен и толкова безполезен? Жилиан знаеше много добре, че той съжалява, задето ѝ бе причинил страдания, защото не беше лош, а само беше свикнал да се подчинява на собствените си желания.

Но той съжаляваше, че тя бе научила. Колко приятно щеше да е за него да има и двете, а може би и други. При съпругата щеше да намери спокойствие, при любовницата — опиянение...

Но тя бе узнала и бе отказала да го дели. Бе скъсала с краткото си любовно минало, а бъдещето ѝ беше безразлично и в него нямаше място за Ришар.

Младата жена продължаваше да държи между треперещите си пръсти листа, изпълнен с почерка на Ришар. Сега тя знаеше какво е

правил той, откакто се бяха разделили.

Понякога Жилиан предполагаше, че Ришар и Катерина Арвенеско прекарват някъде приятни мигове, че младият мъж забравя край несравнимата си любовница последните мъчителни сцени, причинени от досадната му съпруга.

Но след като прочете неговото писмо, тя не допускаше вече нищо подобно.

Жилиан сведе очи и зачете отново писмото, изпратено от Осло.

„Жилиан, подчиних ви се, за да не ви досаждам. Оставих мълчанието да изпълни своето дело. И все пак, не мога да не ви кажа, че никога не съм бил така близо до вас, както през тези дни на далечно и самотно странстване.

Не сте ли почувствали, че моята мисъл ви търсеше и зовеше непрестанно? Не сте ли чули тя да ви намеква всичко, което трябваше да разберете, преди да вземете решението си за нашето бъдеще?

Пиша тези редове и чувствам, че те няма да стигнат до вашето сърце. Чета във вашите очи, които никога не лъжат, и виждам присъдата си... И все пак, Жилиан, изслушайте ме...

След няколко дни ще бъда в Париж... Позволете ми да дойда при вас! Не, за да се защитавам, не... Вашите упреци бяха справедливи и аз ги приемам, но аз искам да бъда спрямо вас толкова честен, колкото вие бяхте спрямо мен. Искам да ме изслушате и тогава да решите какво ще стане с нашите два живота. Но преди да бъде взето крайното решение, ние трябва да се видим отново.

Нали мога да дойда? Вие проникнахте така дълбоко в живота ми, Лиан, че не мога вече да си го представя без вас. За нещастие аз го разбрах твърде късно, едва когато пред мен се изправи възможността да ви изгубя.

Лиан, моля ви, изпълнете молбата ми.“

Младата жена остана неподвижна, загледана в далечината. Лицето ѝ беше затворено и студено като сърцето ѝ.

Защо да го вижда? За да слуша съжаления, молби и обещания, които нямаше да изтрият нищо от миналото. За да бъде увещавана да поднови едно съществуване, в което щеше да срещне нови страдания. Не, той не беше човекът, когото бе обичала! Новият Ришар, когото бе открила, не ѝ вдъхваше нито уважение, нито любов. Вярата ѝ в него беше мъртва. Той ѝ беше по-чужд от всеки непознат.

Жилиан беше толкова убедена в чувствата си и сигурна в решението си, че без да се колебае написа:

„Не, не идвайте!

Има ли смисъл да се виждаме, когато сме и не можем да бъдем друго, освен чужди един на друг. Всичко, което ще ми кажете, няма да внесе никаква промяна в решението ми. Нито вие, нито аз ще забравим, затова, моля ви, спестете ми това мъчително изпитание... Нямам сили да го приема.

Вие знаете не по-зле от мене, че ние се излъгахме взаимно, като искахме един от друг това, което не можехме да дадем.

Не бях жена, способна да ви задържи, а пък самата аз очаквах твърде много от вас. Малко невежо момиче, не познавах още мъжете, не подозирах още как обичат и какво правят със сърцата на жените, които им даряват себе си, надявайки се, че ще получат дар, равен на своя.

Повтарям, не мога да направя нищо, за да потисна у себе си чувството, което ни разделя. Вашите думи се разбиват в това чувство. Още от най-ранните си години чувствах нужда да срещна справедливост, искреност и честност, за да мога да обичам.

Не, не идвайте... И двамата сме твърде горди, за да говорим за прошка, защото прошката е унижителна, когато не се дава и приема с любов.

Много, много размислях, откакто съм сама тук, в този край, където намерих призрака на моята младост, а и разбрах, че не ни остава друго, освен всеки да поеме своя

път. Да се разделим, понеже и без това между нас не съществува никаква връзка.“

— Никаква връзка!... — устните ѝ прошепнаха думите, които беше написала и ръката ѝ престана да движи перото.

Да, това беше вярно, никаква неразривна връзка не ги свързваше, понеже дете нямаше... нямаше още.

Младата жена поклати глава, сякаш за да отстрани една мрачна мисъл, едно съмнение, което я смущаваше от няколко дни... Но какво си въобразяваше тя? Не, между тях не съществуваше никаква връзка.

Жилиан се наведе отново над листа и продължи да пише:

„Направете и кажете каквото е необходимо, тъй че моето отсъствие да се види горе-долу естествено на вашите приятели. Пътувайте. Като не ни вижда, светът ще ни забрави. Така нашата раздяла ще стане без сплетни и без хорско любопитство. След време може би и ние ще можем да преценим спокойно нашия няколко месечен съвместен живот. За вас той бе една грешка с мъчителни последствия. За мен... О, за мен... Има ли смисъл да го пиша, вие го знаете добре! Не, не, не идвайте! Безполезно е.

Сбогом, Ришар! Оставете ме да забравя. Това е единственото нещо, което можете да направите за мен. Не ми го отказвайте. Моето клето сърце е още така измъчено от всичко, което го накарахте да изживее... Сега то се страхува от вас.“

Да, тя се страхуваше от Ришар, защото го бе обичала така, както никога никого нямаше да обича... И какво бе получила в замяна?

В този миг Жилиан си припомняше неговата походка, погледа му, устните му, от чиито палещи целувки сякаш все още гореше.

Но Катерина Арвенеско също беше получавала от тези целувки, а може би и други, които тя не бе изпитвала.

Младата жена потръпна.

С рязко движение тя сгъна писмото, взе един плик и написа името и адреса. Очите ѝ бяха сухи, но изпълнени с мрачно отчаяние. Те не виждаха бляскавата светлина на лятната сутрин.

ГЛАВА XXVII

Няколко дни по-късно към края на следобед, тъкмо когато се прибираще от една дълга разходка край морския бряг, Жилиан се озова лице в лице със свещеника на Тревенек на един завой на пътеката.

Младата жена беше станала толкова затворена и необщителна, че щом зърна стария човек, направи крачка назад и беше готова да се отклони от пътя си. Но замислилият се свещеник вдигна глава и набръчканото му и потъмняло от слънцето лице се проясни от мила усмивка:

— Ах, моето дете, колко съм щастлив, че ви срещам! Откога не съм ви виждал! Напоследък вие забравихте вашия стар приятел.

Руменина заля лицето на Жилиан и веднага угасна.

— Не трябва да ми се сърдите, отче. Дойдох в Тревенек толкова уморена от живота си в Париж, че имах само едно желание — да си почина.

— Като се разхождате по цял ден, нали! — забеляза малко подигравателно той.

Старият човек я погледна с живите си очи под гъстите бели вежди и продължи сърдечно и добродушно:

— Вярно е, моето дете, не изглеждате добре... Лицето ви съвсем се е смалило, а очите ви бяха други, когато живеехте между нас в Тревенек. Париж не ви понесе.

— О, да, Париж не ми понесе!

Думите се изтръгнаха несъзнателно от устните ѝ.

Старецът разбра това и я погледна по-внимателно. После с бащинско движение той постави ръка на рамото ѝ.

— Кажете, моето момиче, както има? Аз съм ви стар приятел и имам право на вашето доверие... И за да ви дам пример на искреност, ще ви кажа, че никак не вярвам в прекомерната умора, с която извинявате вашата саможивост. Вие имате някаква голяма грижа... и моята обич към вас ме кара да я узная, за да мога да ви помогна, ако ми е възможно.

Той очакваше нейния отговор, но като видя, че тя мълчи, продължи:

— На пръв поглед човек би казал, че притежавате всичко, което може да се пожелае. Първо съпруг, който ви обича...

Несъзнателно тя направи такова изразително движение, че в миг свещеникът отгатна истината така ясно, както ако тя беше говорила. Но тази истина му се видя толкова неочаквана и сериозна, че той стоеше като зашеметен и отказваше да я приеме. Нима беше възможно Ришар Воврей да е лош съпруг!

Той гледаше объркан младата жена, която стоеше неподвижна пред него, отправила очи към морските вълни.

— Дете мое, вие сякаш се съмнявате в чувствата на вашия съпруг. Не зная дали имате причини за това, но сигурна ли сте, че не сте несправедлива към него?

— Несправедлива!

Сякаш невидима ръка счупи печата, който затваряше устните ѝ. Младата жена почувства, че може да излее мъката се пред този свят човек.

— Несправедлива ли съм, като смятам, че той е постъпил лошо, оженвайки се за мене, за да си отмъсти на една друга жена, която го е изоставила? И не само това, той се върна при тази жена веднага щом я видя отново, веднага щом приключи комедията с нашия брак! Несправедлива ли съм, щом презирам човека, който постъпва така? Нима нямам право да се възмутия, че съм била взета само за това... само за това!

Свещеникът бе продължил да върви бавно. Навел глава, той слушаше. Жилиан крачеше до него. Треперещите ръце на младата жена късаха високите треви.

След известно мълчание старият човек каза:

— Как можете да бъдете сигурна, че той ви е избрал единствено с тази печална цел? Аз няма да споря с вас относно неговото поведение, дете мое, защото без съмнение вие имате доказателства, нали? В противен случай вашата честност би ви възпряла от такова сериозно обвинение срещу човека, който остава ваш съпруг, колкото и да е виновен... Защото вие не сте освободена от вашата брачна клетва, макар той да не е устоял на своята. Вие сте му обещали живота си и за добри, и за лоши дни.

— Обещала съм го на човек, който не е съществувал. Аз бях излъгана. Днес моят живот, моето сърце, цялото ми същество принадлежат само на мене, както някога. Нищо от мен не му принадлежи вече! Аз си взех всичко.

Нейният млад глас беше пълен със страстно увлечение. Старецът чувстваше, че в този час всичките му увещания биха отишли напразно. И после, той съвсем не беше свикнал да се занимава с подобни душевни кризи!

Свещеникът подхвана още по-внимателно:

— Мое дете, знае ли вашият съпруг, че мислите това, което току-що ми казахте?

— Знае.

— И приема ли вашето решение?

— А какво друго би могъл да направи? — възкликна тя почти грубо.

— Би могъл да се постарее да ви върне при себе си, да се опита да ви накара да забравите.

— Никога няма да забравя!

Сред тишината на морския бряг думите ѝ прозвучаха с трагична простота.

— Не мога да забравя, впрочем той знае и това, писах му го преди няколко дни, защото той искаше да ме види, да ми говори. Безполезно! Раздялата вече е станала. Искам само да остана в Тревенек, защото тук страдам по-малко.

Свещеникът не отговори. Той крачеше замислен и от време на време поглаждаше белите си коси.

— Така да бъде, засега искате да останете в Тревенек, но когато малко по малко дойдете на себе си, Тревенек може би няма да ви бъде достатъчен... И тогава...

— О, тогава...

Движение, издаващо безкрайна умора, допълни думите ѝ, но лицето ѝ запази непоколебимото си мрачно изражение.

— Аз не гледам вече напред... Предполагам, че има средства, които позволяват на две нещастно свързани същества да възвърнат отново свободата си. Трябва да има делови хора, които уреждат тези работи.

Старецът прошепна с наведена глава:

— Да... да... виждам. Значи, мое дете, вие искате да се разделите със съпруга си. Едва сте навършили двадесет години, а жадувате за самотен живот, защото, колкото и да сте далече един от друг, вие ще останете свързани от силата на светото тайнство, а това не ви съветвам да забравяте! Още нещо, вие се отказвате да бъдете не само съпруга, но и майка.

— Да, отказвам се да бъда една лъгана и изоставена съпруга, изложена на прищевките на съпруга си. О, бих се презирала безкрайно, ако приемех подобно положение! Може би, ако бях майка, щях да намеря у себе си повече смелост и великодушие от любов към детето, за да не страда то от нашата раздяла, но аз не съм майка...

Тя млъкна. Внезапно гласът ѝ бе загубил твърдата си решителност. Сякаш някакво колебание я бе смутило. Натрапчивият въпрос, който ѝ се налагаше от няколко дни, отново се изправи пред нея. Нима в часа, когато искаше да избяга от мъжа, който я беше измамил, между тях щеше да изникне една връзка, силна като живота? Връзка, която щеше да я задържи, непримирима, възмутена, но все пак щеше да я задържи при него като затворница с вериги, които не могат да се разкъсат. Нима сега, твърде късно, щеше да има детето, което преди бе желала напразно?

До нея, навел глава, старецът размишляваше. Той беше тъй малко подготвен за подобна новина! Когато заговори, гласът му беше изпълнен с добрина, но звучеше с чудна убедителност:

— Действително, вие нямате дете, което да ви задържи в семейното огнище, където е вашето място, каквото и да мислите, защото, трябва да ви го припомня, бедно дете, никаква воля, никаква човешка сила не може да унищожи един съюз, сключен свободно пред Бога. Никой от вас двамата не може да започне нов живот, нито съпругът ви с друга жена, нито вие с друг мъж. Вие няма да можете да забравите закона, който ви забранява...

Тя отвърна тихо и с разтуптяно сърце:

— Да, нямаше да мога да го забравя... преди, когато бях добра християнка.

— Моето момиче, нима вече не сте?

В гърления му глас имаше нескрито учудване.

— Религиозната вяра се разколеба, както вярата ми в човека, когото обичах. Всичко изчезна в мен, всичко, което ме караше да

обичам живота! О, хората около мене, които имаха опит, трябваше да ме предупредят за всички изненади, които можеха да ме сполетят, а не да ме оставят да чакам доверчиво щастие. Тогава нямаше да бъда тъй съсипана от всичко, което изживях, нямаше да съжалявам, че изобщо съм се родила!

Свещеникът потрепери. Благородното му лице беше много загрижено. Очите му, пълни със съчувствие, не се отделяха от младата жена.

— Вие сте малко несправедлива, клето дете. Неведнъж сте ме чували да проповядвам, че животът е една „долина на сълзите“. Вярно е, ние минаваме през много изпитания, но за да отидем към един по-добър живот, който не може да се сравнява със земния.

Жилиан склочи ръце:

— Вие се надявате... вярвате и сте готов да убеждавате и другите, но вие сте както всички хора. Вие не знаете какво се крие отвъд... Говорите ни за Бога... От негово име изисквате от нас отречения, примирение и жертви, но Бог е нещо неизвестно! Вие ни проповядвате да обожаваме Бога, а сам не знаете дали съществува... О, това е ужасно... особено в часове, когато този Бог би могъл да бъде единственото ти убежище, единственият извор на сила.

Старецът се бе спрял. Той слушаше дълбоко развълнуван. Когато младата жена млъкна, не се опита нито да я упрекне, нито да я ободри, а само каза:

— Имате право, мое дете. В Париж са ви сторили голямо зло! Много по-голямо, отколкото предполагах.

Тя повтори съвсем тихо с безизходно отчаяние:

— Да, много голямо зло!

— И вие не отивате да търсите помощ тъкмо там, където бихте могли да я намерите! Мое дете, как с вашата ограничена мисъл можете да смятате, че сте разбрали слабостта на нашата вяра?! Знаете ли, аз ще ви говоря като на малките деца, които едва са започнали да учат Закон Божий... Погледнете безкрая пред вас...

С широко движение той ѝ посочи вълните, които се простираха до хоризонта.

— И си представете дръзката лудост на оня човек, който твърдял, че може да побере земята в един женски напръстник... Не по-малко

дръзко е вашият ум да иска да разбере Бога, за да допусне съществуването му.

Жилиан не отговори нищо. Изнемощяла, тя се облегна на едно дърво край пътя.

Свещеникът продължи бавно, силен в своята искреност:

— Аз съм само един беден селски свещеник, а вие сте живели сред хора много по-учени, много по-умни и ценни... Може би именно те са унищожили вашата вяра! Въпреки това аз съм сигурен, че съм на прав път, когато ви казвам: дете мое, оставете настрана празните спорове да се вникне в загадката на отвъдния свят. Оставете настрана дори и теоложките спорове, в които неминуемо ще се объркате. Търсете Бога просто, естествено, като устроите живота си така, както бихте желали той да го види в деня, в който ще ви поиска сметка. И после...

Старецът се спря за малко. Жилиан не направи никакво движение, не го запита нищо. Ръцете ѝ бяха отпуснати до тялото.

— И после, имайте вяра в моя дълъг жизнен опит, когато съдите съпруга си, когато решавате вашето общо бъдеще. Издигнете се великодушно над самата себе си, над възмущението, над презрението и гордостта си, дори над страданието си. Спомнете си само, че сте го обичали...

Той я видя да потреперва. Пребледнелите ѝ устни прошепнаха съвсем тихо.

— Обичах го така, както едва ли някой можеше да допусне!

— Клето малко момиче, вие сте го обичали прекалено много и сте искали твърде много, но мъжете са слаби, неустойчиви същества. Направете тази жертва, забравете това, за което сте мечтали. Приемете живота такъв, какъвто е, колкото и да е различен от представата, която сте имали за него в щастливата си младост. Вървете храбро напред, защото винаги сте били това, което съвестта ви е съветвала да бъдете. Така положително ще стигнете отново до Бога, защото като се подчините на неговия закон, сянката, която ви разделя от него, ще се разсее.

Жилиан повдигна глава към лицето на свещеника. В нейния поглед беше съсредоточена цялата ѝ душа, нейната бедна, изтерзана душа, която не можеше да намери утеха.

— Молете се за мене, молете се да дойде този ден, защото тогава по-лесно ще се помирят, че не можах да вкуся от човешкото щастие.

Старецът вдигна ръка за благословия:

— Ще се моля отново да намерите спокойствие, дъще моя.

Тя прошепна „благодаря“ и се изправи. Бляскавият залез угасваше над морето. Вълните добиваха сребристорозов цвят, сякаш бяха от седеф. Свежест полъхна от морския бряг. Младата жена погледна за миг широкия, спокоен хоризонт.

После тя се обърна към свещеника:

— Довиждане, отче.

И Жилиан тръгна по пътеката, която слизаше към Тревенек.

ГЛАВА XXVIII

Когато се прибра в стаята си, Жилиан видя едно писмо, получено по време на нейното отсъствие. В същия миг лицето ѝ стана неспокойно. От една седмица, откакто бе изпратила отговора си на Ришар, всяко писмо събуждаше у нея мъчителна тревога. Тя се страхуваше от това, което той можеше да ѝ пише, искаше да не бъде нарушено мълчанието между тях... и все пак, по едно странно противоречие, което не признаваше и пред самата себе си, това мълчание я караше да страда.

Но и този път писмото не беше от него. Жилиан позна почерка на Люк Морланд. По време на краткото си пребиваване в Париж тя беше получила едно писмо от него в отговор на няколкото реда, надраскани набързо, които му бе изпратила, преди да замине от Флоренция.

Какво ли ѝ пишеше сега той? Понеже денят преваляше, тя се приближи към прозореца и разкъса плика.

Младата жена си припомни слабото лице и живите, пронизателни очи на Морланд. Толкова пъти я бяха ободрявали неговите топли приятелски чувства. О, в него поне можеше да бъде сигурна!...

И тя прочете:

„Утре сутринта и аз на свой ред напускам Флоренция, моя малка, скъпа приятелко. За мен вие сте станали до такава степен душата на този град, че тази вечер, когато го напускам, не мога да устоя на изкушението да се обърна към вас.

Спомняте ли си за светлите утрини, за тихите черкви с мозаечни прозорци, за старите дворци, в които живее миналото, за кипарисите и цъфналите лаврови храсти във Фиезоле, за залеза над Флоренция?

Напоследък посетих всички места, които вие толкова обичахте. Тъй добре ги познавам сега! И това поклонение възкреси толкова живо отлетелите дни, че тази вечер чувствам твърде мъчително вашето отсъствие... Надявам се, че ще ме разберете и ще ми простите това признание.

Твърде дълго живях с мисълта за вас днес... и после тази вечер нощта е тъй тиха, тъй прозрачна. От близката градина долита миризма на жасмин и разпръсква странно опиянение. Цялата тази красота ме лишава от обичайната ми разсъдливост, аз ставам един беден мъж, подобен на моите братя.

Колко много бих искал да видя още веднъж вашите очи, да чуя нежния ви глас, да ви видя да идвате насреща ми, да вървите рамо до рамо с мен... Бих искал отново да ме оставите да чета мислите ви — не се обиждайте — за мен беше неоценимо удоволствие да търся съкровищата, които вие криехте тъй ревниво.

Малка скъпа, много скъпа приятелко! Не се обиждайте, защото тази вечер имах слабостта да ви оставя да прочетете в мен това, което вие сама вложихте... Дълго време ще мине, без да ви видя, започвам отново моите безконечни скитания по света, понеже смятам, че понастоящем нищо няма да бъде по-благоотворно за мен.

Когато се срещнем отново, аз ще съм станал пак скептичен и разумен стар ерген, който няма да страда, задето е зърнал земния рай, но никога няма да влезе в него. Ще бъда отново един спокоен, студен господин, комуто са напълно достатъчни историята, философията и човешката комедия...

Утре, след като напусна Флоренция, започвам да прилагам на практика тази строга добродетел и ще се старая с всеки изминал ден да забравям повече... Но тази вечер, тази последна вечер, си позволявам да си припомням и да съжалявам... Не ми се сърдете, че ви изповядвам всичко това, защото знайте, че го казвам с много нежност и много уважение. Тези, които заминават, се

нуждаят от снизхождение. Знае ли някой дали някога ще се завърнат?

А сега ви изпращам моето сбогом и включени в него моите най-хубави чувства... Чувства, за които по-добре е да не говоря... Впрочем вие трябва да сте ги отгатнали, нали, скъпа приятелко?

Но преди всичко, искам да знаете колко много държа на вашето щастие... и ви го желая горещо, макар че тихо, съвсем тихо, моето мъжко сърце ревнува...

Сбогом, приятелко, не ме забравяйте напълно.

Винаги и навсякъде оставам ваш,
Люк Морланд“

Жилиан свърши четенето. Тя не се помръдваше, не вдигаше очи от листовите, които треперещите ѝ пръсти държаха. Малко по малко редовете се смесиха под погледа ѝ и една сълза падна на хартията. В душата ѝ се надигаше буря. Мислите ѝ се блъскаха като вълни.

ГЛАВА XXIX

Площадът пред черквата беше посребрен от луната и сянката на Жилиан, която го прекосяваше, се проточи дълга и тясна по светлата земя.

Половин час по-рано, минавайки по терасата, където след вечеря младата жена бе дошла да се наслади на нощното спокойствие, госпожица Тревенек ѝ бе казала:

— Жилиан, отивам на черква... Тази вечер има нощна служба.

Тогава младата жена бе отговорила:

— Ще видя, ако не се чувствам много уморена, ще дойда и аз, лельо...

Черковната камбана бе млъкнала. Времето летеше неусетно. В топлия въздух се разнасяше само далечният шум на морето. Само от време на време някой лек полъх на вятъра зашепваше между гъстата зеленина на дърветата и очертанията им затрептяваха на млечния фон на небето, където бавно изплуваше бледо златният диск на луната.

Жилиан чувстваше, че тази нощ в Бретан, ухаеща на цветя и трева, носеше някаква разтапяща сладост... Както онази флорентинска нощ, за която ѝ пишеше Морланд.

Морланд! Това име я накара да потръпне, в миг то разпръсна очарованието на сияйната нощ. Тя се изправи рязко, за да разпръсне рояка опасни мисли, които я бяха навестили. Младата жена си припомни, че бе обещала на леля си да отиде на черква. Може би вече беше време да тръгне.

С уморено движение тя се наметна с топлото палто, което бе оставила на стола, и пое по кестеновата алея.

Когато влезе в черквата, полутъмна, въпреки тук-там запалените лампи, свещеникът тъкмо привършваше проповедта си...

Младата жена спря и чу последните му думи. Те сякаш се отнасяха до нея: „Чакайте, прощавайте и не осъждайте!“

Тя прошепна едва чуто: „Боже мой!... Боже мой!“ и притисна ръце до гърдите си. Не беше ли това волята Божия?

Жилиан се спря до една колона и скри лице в ръцете си. Устните ѝ повтаряха милосърдните думи: „Чакайте, прощавайте и не осъждайте!“ Тяхното ехо в душата ѝ беше толкова силно, че тя не чуваше вече нищо друго... И все пак те ѝ даваха един съвет, който ѝ беше невъзможно да последва. Да чака? Какво да чака? Съпругът ѝ да се насити на любовницата си и тогава да се върне. Да дочака този срам? Да прости на този, който беше сметнал, че има право да разполага с нейната любов, който задоволяваше всичките си прищевки, без да го е грижа, че може да я нарани. Да прости, да остане при него, вярна на клетвата, която за Ришар беше само една дума без съдържание. Не, тя нямаше да има сили за това, тя беше вече само една изтерзана жена. В същия миг името на Катерина Арвенеско опари сърцето ѝ... Жилиан усети страшна мъка. Възможно ли беше някога да прости на тази жена? И все пак Катерина Арвенеско беше много по-малко виновна от него. Никакво обещание не я обвързваше.

„Чакайте, прощавайте и не осъждайте“. Впрочем защо обръщаше внимание на тези празни думи?

Младата жена свали ръце от лицето си и се огледа. Свещеникът бе слязъл от проповедническата катедра. Свещите блестяха на олтара и осветяваха Исус на кръста. Вярващите се молеха.

Жилиан стоеше безмълвна. Очите ѝ гледаха отчаяно разпятието. Най-после устните ѝ се раздвижиха и прошепнаха едва чуто:

— Ако ти наистина си Исус, когото от дете ме учеха да обожавам, ако наистина си Бог, който подкрепя страдащите, тогава подкрепи ме, хвани ръката ми и ме заведи там, където трябва да отида! Аз няма да опитвам с простия си ум да вникна в Неразбираемото... Ще се подчинявам на твоя съвет, ще върша само това, което е добро... Тогава може би най-после ще вкуся истинското спокойствие.

Изведнъж ѝ се стори, че този стар и пряк свещеник ѝ бе показал единствения път, който можеше да следва...

Да, трябваше да остави настрана напразните усилия на разума си и да мисли само как да достигне до един смислен и честен живот. Трябваше да се откаже да постигне невъзможната сигурност. Нима някой можеше да ѝ даде нещо повече? Не, никое човешко същество не беше в състояние да го направи.

Може би трябваше да се задоволи с една илюзия, но поне тази илюзия трябваше да бъде хубава и чиста... А такава илюзия можеше

да ѝ даде само вярата. Жилиан наведе уморено глава с тихата молба на загубено дете...

Когато вдигна отново очи и се огледа, всички хора вече бяха излезли. Прав пред олтара стоеше само свещеникът. Той свали одеждите си, угаси последната лампа и църквата потъна в мрак.

Госпожица Тревенек вече си бе отишла. Тя сигурно се бе разтревожила, когато, след като не бе видяла племенницата си в черквата, не бе я намерила и у дома.

Жилиан дори се учуди малко, като видя, че тя не я чакаше на терасата, защото знаеше колко много се плашеше за тези, които обичаше.

Терасата беше пуста. Лампата светеше в малкия салон и в светлата рамка на вратата се очертаваше висок мъжки силует. Кой беше този човек? Жилиан потръпна... О, този силует, тази стойка на главата, очертанието на раменете... Сънуваше ли тя? Призрак ли беше това или наистина той стоеше пред нея?

Тя се спря, като се задъхваше. Въпреки нощния мрак светлата ѝ рокля я издаде. Тогава мъжът, който чакаше и се взираше внимателно, слезе по стълбите на терасата и се приближи бавно към младата жена. Тя стоеше неподвижна, обладана от чувството, че съдбата ѝ се приближаваше към нея. После гласът, който не беше забравила, каза тихо:

— Ето ви най-последно! Започвах да се отчайвам вече. Питам се дали изобщо ще се върнете... Леля ви отдавна се е прибрала...

Да, това наистина беше той... Тя не сънуваше... Жилиан запита несъзнателно:

— Леля ми видя ли ви?

— Да, тя ме посъветва да ви чакам тук.

Жилиан пое дълбоко дъх, като се опитваше напразно да овладее трескавото си дишане.

Права, все така неподвижна, тя каза глухо:

— Защо дойдохте? Въпреки молбата ми... въпреки че ви писах...

Младият мъж я гледаше с някаква особена, мрачна и жадна радост.

— Опитах се да ви се подчиня — отвърна той и гласът му потрепери едва забележимо, — но вие искахте твърде много от мен. Струваше ми се, че ако не дойда при вас, всичко ще бъде свършено и

вие ще ми бъдете отнета завинаги. А сега зная, че едва ли някога бих могъл да се примиря с мисълта да се откажа от вас, освен ако вие самата ми кажете, че се касае за вашето собствено щастие. Разбира се, тогава вече няма да става въпрос за мене. Аз ви сторих твърде голямо зло и вече нямам право да искам каквото и да било от вас.

— О, да, вие ми сторихте голямо зло... много голямо! — тя прошепна същите думи, които бе произнесла във Флоренция през онзи незабравим ден, но този път ги каза толкова тихо, че Ришар по-скоро ги отгатна, отколкото чу. Той се наведе малко към нея, но без да се приближава повече. В същия миг Жилиан извърна глава и сякаш останала без сила се отпусна на пейката, скрита между цъфналите лаврови храсти, лаврови храсти съвсем подобни на тези във Фиезоле.

Младият мъж остана прав. Очите му не се отделяха от нежното лице. То се открояваше бяло и фино в нощта, то беше тъй слабо. Колко тежко трябва да беше за нея изпитанието, което той бе стоварил на плещите ѝ!

И колкото и да беше горд, той произнесе думи, които може би никога не бе изричал с такава искреност:

— Жилиан, аз бях жесток спрямо вас... жесток... нечестен... И сега, когато разбирам колко много сте страдала, получавам най-тежкото си наказание... Чувствате ли това... поне малко?

Младата жена потрепери. Думите, казани от свещеника, изникнаха отново в паметта ѝ: „Чакайте, прощавайте и не осъждайте“, но устните ѝ останаха стиснати. Тя щеше да излъже, ако кажеше, че прощава... Раната оставаше отворена, все още много болезнена. Ришар продължи да говори и по тона на гласа му личеше колко силно беше напрежението на волята му, колко твърдо бе решен да се бори, за да възтържествува на всяка цена.

— Ако възпитанието и убежденията ви бяха по-други, без да ме е грижа за себе си, щях да ви предложа развод, който щеше да ви върне свободата и да ви позволи да започнете нов живот с... с човек, който смятате, че би могъл да ви направи щастлива...

Треперещите пръсти на Жилиан започнаха да мачкат плата на роклята. Да, един друг мъж може би я обичаше така, както тя искаше да бъде обичана, но той беше далече, той беше заминал... И така беше по-добре...

Жилиан вдигна към звездното небе лицето си, което вълнението изгаряше, и каза:

— Вярно е, аз никога няма да се разведа...

— Зная. И понеже по ваше желание ние трябва да останем свързани един с друг, Жилиан, изслушайте ме още един път и той ще бъде последен, ако пожелаете. Изслушайте ме с вашата душа на жена, която знае и може да разбира и да прощава. Ако не всичко, то поне известни неща, защото сега вие познавате средата, в която се оформят мъжете като мен и в тази среда те не могат да бъдат друго, освен това, което съм аз... Те не могат да имат по-голяма стойност, когато от най-ранната си младост са били оставени сами на себе си... Жилиан, вие, която държите тъй горещо на справедливостта, изслушайте ме... моля ви! И то така, както аз пожелах да ме изслушате...

Тя остана мълчалива. В душата ѝ започваше мъчителна борба, но чувството за справедливост, на което се позоваваше Ришар, беше толкова силно у нея, че Жилиан направи усилие и каза едва чуто:

— Ще се опитам да ви изслушам така, както вие искате.

С поривисто движение младият мъж се наведе и целувките му опариха ръцете, които трепереха под неговите устни. Той почувства тръпката на топлата, млада плът, която явно едва издържаше на неговата ласка.

Ришар се изправи веднага и с молба в гласа, молба, каквато Жилиан никога, дори и в решаващите мигове във Флоренция, не бе долавяла, продължи:

— Жилиан, преди да ме осъждате, припомнете си, че аз съм отраснал без майка. Аз нямах сестра, която да ми разкрие както представлява едно младо момиче, без дори да подозирам, вие бяхте за мене свършено непознато същество. Бях тъй наивен да мисля, че сте като другите, жените от нашия свят, с които е толкова лесно да постигнеш разбирателство, но, разбира се, така, както те го схващат.

Тя го погледна по-внимателно. Той беше мъжът, когото бе поставила на висок пиедестал и пламенно бе обичала, но сега разочарованието го бе свалило от този, може би опасен пиедестал.

— Нима наистина вие си въобразявате, че една жена, която е дарила себе си изцяло и завинаги на един мъж, може спокойно да гледа как съпругът ѝ обича друга, как я пренебрегва, как я мами. О, как я мами с лекота, спокойствие и безразличие, как мами тази, която му има

доверие! Именно това е най-лошото от всичко! О, струва ми се, че вие нямаше да ми причините толкова мъка, ако бяхте обичали тази жена открито, честно. Толкова унижително е да лъжеш!

— Жилиан, аз не обичах тази жена!

Тя се изправих възмутен вик:

— О, не проявявайте подлостта да отричате вашата любов... Това е недостойно за мен... и за вас!

С рязко движение Ришар искаше да спре нейното жестоко обвинение, но веднага се овладя, склочи ръце на гърдите си и остана прав пред младата жена. В тихата нощ гласът му прозвуча с дълбока и страстна убедителност.

— Жилиан, това, което ви казвам, е самата истина... Но чакайте малко, вие трябва да узнаете всичко, преди да ме съдите... Вярно е, имаше време, когато тази жена напълно ме беше влудила... годината преди женитбата ни... Тогава бях толкова жалък, тъй изцяло подчинен на нея, но съвсем неочаквано тя се отдръпна от мен, когато само няколко дни преди това я бях видял не по-малко влюбена от мен...

Жилиан почувства сърцето ѝ да потръпва болезнено. Нервите ѝ бяха изопнати до скъсване. Тя каза:

— Научих тази... история... по една случайност. Тогава разбрах, че сте се оженили за мене само за да отмъстите на онази жена, само за да ѝ докажете, че не държите вече на нея... Зная всичко това...

Ришар страдаше искрено, като я слушаше. Никога той не беше допускар, че случилото се между тях ще остави такива неизлечими следи у нея. Младият мъж се уплаши, че няма да успее да победи нейната неприязън, нейното недоверие. Но в този решителен за тях миг той не искаше да ѝ каже нито една дума, която не би била вярна, дори с риск да я загуби.

— Имате право, Жилиан, аз ви взех за себе си, без да се запитам какво щастие можех да ви дам. Да, постъпката ми беше грозна и сега аз я преценявам не по-малко строго от вас самата. Но моята цел не беше само да отвърна на презрението с презрение... Аз исках друго... Исках да забравя чрез вас...

— Само че, случи се — продължи тя горчиво, — че аз се оказах едно незначително малко момиче, неспособно да изпълни ролята, която вие му бяхте възложили...

— Не, аз не ви бях възложил никаква роля, само че сметката ми излезе погрешна: не бях толкова силен, за колкото се мислех! Исках само да си отмъстя, да превържа раната, нанесена на мъжкото ми честолюбие, да видя победена и подчинена жената, която ме бе отстранила от пътя си, както се захвърля предмет, който е престанал да се харесва. Но случи се така, че аз сам попаднах в клопката. Да, понякога ние мъжете сами не знаем на какво сме способни! Жилиан, вие не бихте пожелали да приемете това, което аз давах на нея. Това положително не беше любов... любов в най-хубавия смисъл, който вие влагате в тази дума. То нямаше нищо общо с чувствата, които ми вдъхвате вие, моя Жилиан. Едно чувство, което можеше, което все още може да направи от мене нов човек, може би точно този, когото вие смятахте да намерите у мен преди една година...

С наведена глава тя го слушаше, без да помръдне. Когато младият мъж млъкна, тя повдигна рамене и отвърна все тъй обезсърчено:

— Защо да говорим за всички тези неща сега, когато е твърде късно? Нямам вече вяра във вас. Да, тази вечер действително мислите всичко, което говорите, но когато видите отново онази жена, утре, след няколко седмици или месеци, тя отново ще ви завладее... А ако не е тя, сигурно ще е някоя друга... Толкова много трябва да обичаш, за да бъдеш верен!

Ришар срещна погледа ѝ, който бе свикнал да вижда тъй нежен. Топлата светлина на любовта бе угаснала в него. Той каза все тъй искрено:

— Да, ако ме изоставите, това неминуемо ще се случи... Вие сте ми необходима, за да бъда силен, Жилиан... Сега зная, че стига да пожелаете, аз ще бъда изцяло ваш, защото раздялата ми откри мястото, което вие сте заели в моя живот неусетно за самия мен, а това място е такова, че не мога да си представя бъдещето без вас... далече от вас, Лиан...

Това галено име, произнесено от неговия глас, звучеше като ласка. От гърлото ѝ се изтръгна глухо възклицание, но тутакси угасна между потръпващите ѝ устни. За пръв път, откакто бе започнала да се съмнява в него, Жилиан чувстваше, че може би чудото, което смяташе за невъзможно, можеше да стане, ако тя пожелаше и простеше,

защото, нямаше съмнение, той я обичаше така, както никога не бе обичал друга жена.

— Далече от вас, Жилиан, почувствах, че не обичам само вашата хубост и вашата младост, но и душата и сърцето ви, с всички съкровища, скрити в тях, съкровища, които по моя вина пазехте тъй ревниво. О, сега аз жадувам да ги притежавам. Знаете вече всичко, Жилиан... Кажете, толкова ли е невъзможно да започнем отново живота си? Оставете ме да се опитам да ви спечеля, да ви накарам да забравите тази жестока година. Позволете ми да се опитам да възвърна вярата ви...

Той се наведе към нея и видя как треперят ресниците ѝ на бялото лице, обляно от сребристата светлина на луната, но Ришар не посмя да се вслуша в желанието си да я привлече в прегръдките си, да целуне лицето, очите, устните, които отблъскваха неговите ласки. Той очакваше думите, които тя щеше да произнесе...

Но Жилиан не отговори. Тя се взираше в себе си като в някаква тайнствена пропаст и откри, че този човек, който я беше разочаровал тъй безмилостно, този човек можеше да ѝ бъде неприятел, но не безразличен, не чужд. Тя оставаше негова съпруга, защото той беше създал у нея жената, той ѝ беше открил любовта. Радостите, разочарованията и мъките, които той ѝ беше причинил, щяха да оставят незаличими следи у нея. Как странно беше, че тя оставаше негова, въпреки изневярата! И това беше едновременно ужасно... и приятно!

Уплашен от мълчанието ѝ, Ришар се наведе още повече към нея. Въпреки това той не се решаваше да хване ръката ѝ, на която липсваше дори венчалната халка. Той искаше тя да се върне при него, но доброволно, свободно. Все пак младият мъж не успя да се владее повече и прошепна със страстна молба в гласа:

— Лиан, любов моя, кажи, нали искаш да устроим отново живота си? Нека да се опитаме...

Тя потръпна, защото почувства полъха на любовта, полъх, който помиташе по пътя си много от старите унижения и мъки.

Младежките ѝ мечти бяха мъртви. Какво щеше да се роди изпод пепелта? Дали беше угаснал напълно огънят на любовта ѝ? Може би той щеше да се разгори отново... Късно беше вече, за да отстъпи назад, тя бе дарила сърцето си и за радост, и за скръб...

Жилиан погледна мъжа, който тази вечер ѝ се разкри такъв, какъвто никога досега не го беше виждала. После тя отпусна уморено глава на гърдите му и чу лудешкото туптене на сърцето му.

— Да се опитаме... — прошепна едва чуто младата жена.

Издание:

Анри Ардел. Пробуждането на любовта

ИК „Румена“, Пловдив, 1993

Редактор: Христина Иванова

Коректор: Красимира Атанасова

ISBN: 954-8237-18-0

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.